פלוגתא אם מצילין. מצילין תיק הספר עם הספר ודתפילין עם התפילין ואעפ"י שיש בתוכה מעות. וה"ת בשאר כתבי קודש ומותר להציל אפי' לחצר חבירו ואפי' אינו מעורבת ואפי' לסבוי שיש לו לחי ולא נשתתפו בו. ומציל מזון לו ולבהמותיו רק מה שצריך עוד לעשות מהג' סעודות דשבת ובכלי אחר אפי' הרבה. וכלי תשמישו הצריך לאותו שבת ודוקא לחצר שערבו בו. ובגדים דרך מלבוש מציל כל מה שיכול ואפי' לרה"ר ופושט וחוזר ולובש ומוציא. וגם אחרים מותרים להציל כן בשבילו. וכל זה כשצריך להציל לחצר דרבים. משא"כ במציל לחצירו אע"פ שאינו מקורה או למקום המקורה. אע"פ שהוא של חבירו מציל כל מה שירצה מדברים המותרים לטלטל. וכל זה להבית שבו הדליקה דהם בחולים מאד ושמא יכבו או יוציאו לרה"ר. אבל חבתים שאין בהם הדליקה רק שמסוכים דאינם בחולים כ"כ ואדרבה אם לא נתיר להם להציל יחללו. מותרים להציל אפי' מעות וכל מוקצה. ואפי' ברה"ר ממלמל פחות פחות מד"א. דהיינו שבכל פחות פחות מד"א יעמדו. ובלבד שלא יוציאו מרה"י לרה"ר. [ולת"א אחרים מותרים להציל בשביל בעה"ב שאצלו הדליקה. כמו חבתים שאין בהם הדליקה דרק הבעה"ב עצמו ואשתו ובניו בחולים לא אחרים. מיהא אסורים לטלטל בשבילו בכרמלית] ובאו"ת כלל ג"ם סי' מ"א מתיר (לפי שאין לנו רה"ר אלא כרמלית) להציל אפי' בבית שבו הדליקה כל דבר ואפי' מוקצה וא"צ לחוש לאיסור כרמלית וחצר שאינה מעורבת ותחומין חוץ מאיסור דאורייתא אבל חבירו לא שרי לדחות בשבילו רק איסור מוקצה ובהגהות שם מסופק דאפשר דמותר לסייע ג"כ בהוצאה לחצר שאינה מעורבת ולכרמלית [וחת"א הניח כל היתר חזה בצע"ג]: **משנה** ז מותר לכפות קערה על גבי חגר בשבת כדי שלא יאחז חאור בקורה. ובלבד שלא יגע בו האסור לבפות כלי על המוקצה כשנוגע בו לצורך דבר המוקצה. גם צריך שיניח מעם אויר תחתי'. דאל"כ יכבה הגר. כל דבר מטונף שהוא במקום שדרים בו מותר להוציאו לאשפה או לבה"כ ואפי' בלא כלי. ואם הוא במבוי במקום דריסת הרגל מסלקו לצדדין. ואם הוא בחצר שאינו דר שם ומתירא שילכלך בו קטן כופה עליו כלי. נחשים ועקרבים ורמשים המזיקים מותר לכפות כלי עליהן [באם אין כונתו לצרן לרפואה דאז חייב. רק שלא להזיקו] ואפי' להרגן. כלעיל פי"ג מ"ו: **משנה ח** עובר כוכבים שהדליק הגר לצרכו או לצורך חולת ישראל אפי' אין בו סכנה או לקטנים דהם כחולה. מותר לכל ישראל להשתמש לאורו. וכן הדין במדורה לחמום אצלה. ויש אוסרים. מיהו באין מכירו לכ"ע שרי. ובהדליק הגר בשביל ישראל. ואפי' לצורך עובר כוכבים וישראל [כמג"א רע"ו סק"ו וע"ר זצוק"ל הקשה מבבש דמשנתנו ולסח לא אסרה המשנה ואם עשה גם בשביל ישראל אסר] אסור אפי' למי שלא הודלק בשבילו. ואין חילוק בזה אם קצב לו שכר או לא קצב או שעשאו בקבלנות. וישראל ועובד כוכבים שמסובין יחד והדליק עובד כוכבים גר. אינו מותר אלא ברוב עובדי כוכבים או אפילו רוב ישראל. ומוכח דלצורך עובד כוכבים עושה ובעשה עובד כוכבים בבית ישראל בלי ידיעת ישראל מדעת עצמו. אין הישראל צריך לצאת. אע"פ שנהנה מהגר או מהמדורה. וזה דוקא בפעם א'. אבל מחויב למחות בידו מכאן ולהבא. ואם העובד כוכבים עושה בע"כ. אפילו ששכרו לכל השנה חייב לגרשו. ולהדליק גר ע"י עובד כוכבים לצירך מצוה כסעודת חתונה ומילה. ובביהכ"נ בהשכמה אע"פ שרבים נהגו להקל (כר"ן ס"פ ר"א דמילה) אין להקל רק בצורך גדול. ולהתנות עם עובד כוכבים מקודם שבת שיבנה ביהכ"נ אפי' בקבלנות אסור. רק בשיש חשש עיכוב שלא יניחו אח"כ לבנות דאז אפילו בשכירות באם אין העובד כוכבים רוצה בקבלנות מותר. ומותר לבן תורה דלא אתא למסרך לומר לעובד כוכבים ליטול גר דלוק כבר ואפי' דשמן. ולילך עמו לחדר אחר. אם יש גר בבית ישראל ובא עובד כוכבים והדליק גר אחר או שהוסיף שמן בגר הדולק. מותר להשתמש כל זמן שהגר הא' דולק. או עד כדי שיכלה השמן הא'. ואם מחה בידו ואעפ"כ עושה בע"כ מותר. אח"כ להשתמש לאורו. ושפחה שמדלקת לחדיה כלי אכילה שאכלו. חוי כגר שהדליקה לצרכה ומיתר. נוהגים בארצות הקרים להחם בית החורף על ידי עובד כוכבים דהכל חולים אצל צנה:

כלי עליהן דהכל אסור. מכל הלץ יהא מוכח לכאורה דבאמת מותר לומר אם תכבה ל"ת וצ"ע לדינא. ובמת דאמרי' מהא ליכא למשמע מינה ק"ל הא ו"ל דמתני' מילתא פסיקא ונקט לה בהמה דאיתא לכ"ע והיי' דניסא דכל המכבה א"מ תליא בפלוגת' דר"ש ור"י דאם מלאכה שאצ"ל דאורייתא וחוי כיבוי מלאכה דאורייתא לא מקילי לומר כל המכבה א"מ אבל לר"ש דכיבוי חוי דרבנן אם אינו עושה לעשות פחם מותר לומר כל המכבה א"מ ובזה לא יסתרו הדיוקים די"ל דנקט מלתא דפסיקא דכבת לב"ע לא אסרינן ואל תכבה לכ"ע ל"צ לומר לו. ולומר כל המכבה א"מ תליא בפלוגתא דר"י ור"ש: מ"ח [אות קמט] במשנה וירדן בו ר"ג. במתני' שברי"ף איתא וירדו אחריו ר"ג וזקנים:

פרק יז א כל הכלים. שיש להן דלתות: ניטלים בשבת ודלתותיהן עמהן. ואע"פ שנתפרקו הדלתות מן הכלים קודם השבת ניטלים בשבת אגב הכלים: ואינן דומין לדלתות הבית. שאפילו נתפרקו בשבת אין ניטלין לפי שדלתות הבית אינן מן המוכן כלומר לא נעשו לטלטול: **ב** קורנס. פטיש: הדבלה. לאחר שעשאה עגול היא עבה וקשה ולריכה קרדום לחתכה: מגרה. כעין סכין ארוך ויש בו פגימות הרבה: לגרור בו את הגבינה. לחתכה ולחלקה לחלקים שעל ידי פגימותיו ממהר וחוזק הדבר העב: מגריפה ה). לגרוף בה הגרוגרות מן האבנים: רחת. לוח שיש לה בית יד ושתי דפנות וזורין בה את החטה: ומזלג. כלי שיש לו שלש שיניים ומהפכים בו את הקש בגורן: כוש. פלך שעוות בו הנשים: כרכר. עץ של ארגיס ודומה למחט של סקלין: לתחוב בו. לאכול בו חותים וכל מיני פרי רך: מחט של יד. מחט קטנה שתופרים בה בגדים: ליטול בו את הקוץ. שנכנס בבשרו שמוחר

ה) בד"ה: מגרפות כו' בגן.

ליטלו

תוספות יום טוב

פרק יז א כל הכלים. פי' הר"ב שיש להן דלתות וכן לשון רש"י וטעמא שאלו מלאכתן להיתר הן ואילו בשאר כלים פליגי לקמן. הר"ן: אע"פ שנתפרקו בשבת. מפרש בגמ' דה"ק אף ע"פ שנתפרקו בחול ניטלין בשבת. והן הן דברי הר"ב ["ועיין מ"ש בס"ד במ"ה]: **ב** לתת עליו לקמן. מזוגות. רש"י: ואם

תוספות

פרק יז א כל הכלים ג) ניטלין בשבת ודלתותיהן ב) עמהן ג) אף על פי שנתפרקו בשבת ד) שאינן דומין לדלתות הבית לפי שאינן מן המוכן ה): **ב** נוטל אדם קורנס ו) לפצע בו את האגוזים וקורדום ז) לחתוך את הדבלה ח). מגרה ט) לגרור י) בה את הגבינה. מגריפה יא) לגרוף בה את הגרוגרות יב). את הרחת יג) ואת המזלג יד) לתת עליו לקטן טו). את הכוש טז) ואת הברכרי יז) לתחוב בו יח). מחט של יד יט) ליטול בו את הקוץ כ)

יכין תפארת ישראל יכין

פי"ז א) שמלאכתן להיתר: ב) שנתפרקו מהכלים: ג) ר"ל אפילו עם הכלי מתטלטלין. ולא חיישינן שיחזור ויתקע אותן. ומלא מתקן כלי. ומכ"ש שמוחר לטלטלן בלי הכלי: ד) ה"ק אף שנתפרקו בחול. מהטלטל בשבת. משא"כ בדלתות הבית אפי' נתפרקו בשבת. [אב"י פי' מג"א ס"ת סקי"ט ודו"ק]. אסור לטלטלן: ה) ר"ל לא נעשה לטלטול: ו) (האמטער): ז) (האקקע): ח) תאנים דרוסים יחד בטינול: ט) (זענג): י) (לו זענגן): יא) (קראטץ שויפעל): יב) תאנים יבשים שנדבקו בחבית: יג) (ווינדשויפעל) העשוי לזרות בו תבואה בגורן: יד) (גאבעל) העשוי להפך בה הכלים בגורן: טו) ר"ל להוסיע על ידו מזוגות לקטן שמעבר לנחל. ואורחא דמלתא נקט. דגדול יפסיע עליו ויביא בעצמו מזוגותיו משם: טז) (שפיכדעל): יז) הוא כמו מחט חד שהאורג שובש בו חוטי שתי המתוחין לסדרן זה אצל זה כראוי: יח) תותים וכדומה. כדי שלא ילכלך ידיו: יט) (נעהנאדעל): כ) (שפליטטער) שנתחב בגמרו

תוספות חדשים

ראשון לציון

א [במשנה] כל הכלים כו' ודלתותיהן עמהן כו' עכ"ל. מסיפא דתני אעיפ שנתפרקו משמע דניטלים הדלתות אפילו בלא הכלים וכ"מ מדברי הטור סי' ש"ח וה"כ מלי עמהן דקתני. ולולא שמעת אתמא בתיבה זו עשה הסיתר כמ"ש הטוס' דהכא לאתי כלי הוא שעדיין עומד למלאכתו הראשונה ולהוי להתחבר עם הכלי וה"ש שדלותיהן ניטלין לפי שראוין להתחבר עמהן. (ש"ל): א [במשנה] נטלין בשבת כו'. הניטלים בשבת דלתותיהן עמהן כן גיר' התוס' שם ד"ה כל הכלים: ב [במשנה] המזלג. בגמ' איתא המלגא (פי' מזלג) ופי' בערוך על

---

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ליטלו בשבת כמו שמותר להפיס מורסא להוציא ממנה ליחה ובלבד שלא יתכוין* לעשות לה פה: ושל סקאים. מחט גדול שחופרין בה שקין: לפתוח בו את הדלת. מי שחבדה לו מפתח: ג קנה של זיתים. קנה שעשו לבדוק הזיתים שבמעטן אם נתאסף שמן בתוכו והגיע להיות ראוין לבית הבד: אם יש קשר בראשו. כעין פקק שבקנה מקבל טומאה לפי שעל ידי שהוא פקוק בקשר משייר בו מן השמן הזב מן הזיתים וכודק בו אם הגיעו לעצור והוה ליה בית קבול: ואם לאו. שאין בו קשר אע"פ שהוא חלול אין חלנו עשוי לקבל כלום הילכך הוה ליה פשוטי כלי עץ ואינו מקבל טומאה: בין כך ובין כך ניטל בשבת. דהא כלי הוא ועשוי להפוך בו את הזיתים: ד מסר הגדול. מגרה גדולה שטסרים בה קורות: ויתד של מחרישה. כלי גדול העשוי כסכין שבו עושין חריץ של תלם המעבה והיך קפיד עליהו ומייחד להו מקום דלא חזו למלאכה אחריתי: כל הכלים ניטלים לצורך ושלא לצורך. ה"ק כל הכלים שמלאכתן להיתר כגון קערות וכוסות ניטלים לצורך גופו ולצורך מקומו של כלי ושלא לצורך אפי' שאינו צריך לגופו ולמקומו של כלי אלא לטלטלו מחמת לגל לו שלא יגנבוהו הגנבים שרי בכלי שמלאכתו להיתר. וכלי שמלאכתו לאיסור כגון מדוכות ורחיים וכיולא בהן לצורך גופו ולצורך מקומו מותר. מחמת לגל לו מפני הגנבים אסור: רבי נחמיה אומר אין ניטלים אלא לצורך. מפרש בגמ' לצורך תשמיש המיוחד לו בלבד ולא לצורך דבר אחר* ואפילו לצורך גופו כגון סכין לחתוך בו בלבד שרי ולא לסמוך בו את הקערה ואין הלכה כר' נחמיה: ה מעין מלאכה. איזו מלאכה שתהיה ואפילו אינה מעין מלאכתן הראשונה: לצוק בתוכן מקפה. עכה

תוספות יום טוב

ג ואם לאו וכו'. [*פי' הר"ב אע"פ שהוא חלול] אין חלנו עשוי לקבל כלום ומ"מ בודקין בו שמהפכין זיתים לראותן אם נתאסף שמן בתוכו: ה רבי יהודה אומר ובלבד שיהו עושין מעין מלאכתן. וכ' הר"ב דל"פ אלא בנשברו בשבת אבל נשברו מע"ש כ"ע מודו דניטלין וכו'. גמ'. ובריש פירקין משמע דכשתפרקו הדלתות מן הכלי בשבת דשרו יותר לטלטל מנתפרקו בע"ש כתבו שם בתו' דלא דמי דהתם אלכתי כלי הוא שעדיין עומד למלאכה ראשונה ורלוי להתחבר הכסוי עם הכלי אבל הכא לא חשיב כלי אלא מחמת שעומד למלאכה אחרת הלכך כשנשבר בשבת אסור מפי דהוי עולה: אם

ושל סקאים (א) לפתוח בו את הדלת (ב): ג קנה של זיתים (ג) אם יש קשר בראשו (ד) מקבל טומאה (ה) ואם לאו אין מקבל טומאה (ו). בין כך ובין כך ניטל בשבת (ז): ד רבי יוסי אומר כל הכלים ניטלין (ח) חוץ מן המסר הגדול (ט) ויתד של מחרישה (י). כל הכלים (יא) ניטלין לצורך ושלא לצורך (יב). רבי נחמיה אומר אין ניטלין אלא לצורך (יג): ה כל הכלים הניטלין בשבת שבריהן ניטלין עמהן (יד) ובלבד שיהיו עושין מעין מלאכה. שברי עריבה (טו) לכסות בהן את פי החבית. שברי זכוכית לכסות בהן את פי הפך (יז). רבי יהודה אומר ובלבד שיהיו עושין מעין מלאכתן (יח). שברי עריבה לצוק לתוכן מקפה (יט). ושל זכוכית לצוק

יכין תפארת ישראל בועז

בנשברו. דמותר להוציאו בשבת. כמפיס מורסא: כא) (פאקקנאדעל). מחט גדולה לתפור סקין: כב) כשנאבד המפתח. וקמ"ל דאע"ג דסולן מיוחדין למלאכה שאסורה בשבת. אפ"ה מותר לטלטלן לצורך נוסן למלאכת היתר. וה"ה כשנלטרך להמקום שהכלי שם. דשרי לטלטלן. אבל בשירלה לטלטלן מחמת לגל שלא יפסדו. לא שרלה שיגנבו או שישתברו במקום שמונחים. אסור לטלטלן (ש"ת ג') : כג) דרך להניח הזיתים בכלי הנקרא מעטן. עד שיזעטו ויתרככו. ואחר איזה ימים. תוחבין קנה תוך הזיתים לבדקן ע"י להלוחית שבקנה. אם כבר הגיעו לעלרן : כד) כעין כפתר מסוקע בראשו : כה) דע"י שקוע שבכפתר הזה נשאר בו מעט שמן כשבודק בו והרי כלי שיש בו בית קבול כל שהוא מק"ע : כו) דהו"ל פשוטי כלי עץ דאינו מק"ע: כז) לעורך גופו או מקומו. דאע"ג דלמחשב מצא דין שבת ומומאה שוין (פשבת קכ"ג ח'). ומ"כ באינו מקבל טומאה אמאי ניטל בשבת. התם רק לענין ביטול תחורת כלי. כמחט שניטל עוקלה. דאינה עוד כלי לק"ע. וכ"כ איכה כלי לטלטלה בשבת (א): כח) (זעגעג) גדולה שמנסרין בה קורות: כט) (פפלוג שאאר). שעושין בה חרין של תלם המחריבה וטעמא דהנך דאסורין. מדקפיד עליהו. אלא יתקלקלו במלאכה אחרת. והקלה אותן ביה"ש שאין מלאכה. וה"ה סכין של שחיטה. (ופערער מעסעסער) או שאר כלים דקפיד עליהו למלאכתן. אסור לטלטלן אפילו לצורך גופו ומקומו (ש"ת ח') : ל) שמיוחדים למלאכת היתר וגם לאיסור (מג"א שם ט') : לא) ר"ל אפי' שלא לצורך גופו או מקומו. רק לצורך עצמן כדי לטלטלן מחמת לגל. אבל יפסדו. אבל שלא לצורך כלל. לכ"ע אסור לטלטלן (מ"מ פכ"ח מבשת). מיהו מותר לנשאן אלנו שיהיו מזומנים בידו כשירלה להשתמש בהן היום (רע"ז שם סק"כ) : לב) ר"ל לצורך תשמיש המיוחד להן. ולדידיה אפי' לצורך גופו או מקומו אסור. וקיי"ל כת"ק : לג) אפי' נשברו בשבת לד) (מולטער) : לה) (קרינגטון) : לו) ר"ל מעין מלאכתן הראשונה. דס"ל טולד אסור : לז) מאכל עב. שדומה קצת לעיסה נלושה : וקיי"ל

תוספות רע"ק

פרק יז משנה ב [אות קנ] ברע"ב ד"ה ליטול בת את חקיע. ובלבד שלא יתכוין. אף דזחו אספיק רק לר"ש דהלכה כמותי דדשא"מ מותר מ"מ מתני' כ"ע היא דשמיטא ליה להש"ס דליכא פלונתא במשנה זו. תוס' במסכתין ריש דף ק"ו. ובשעטא דשרי לר' יחודה משום דהוא סיבר מקלקל בחבורה אסור. גמרא סנהדרין דף פ"ד ע"ב. וזה שאמר בעלמא בגמרא דר"י סובר מקלקל בחבורה אסור אסור מתני' דהכא שמעינן לה דכיון דס' דמשאצ"ל חייב ע"כ טעמא דשרי ליטול הקוץ משום דמקלקל בחבורה אסור. תוס' סנהדרין שם ד"ה מאן. והיינו ג"כ משום דמסתברא לחש"ס שאין חולק כלל בדין זה דמחם של יד. וחנה מצינו בברייתות דף כ' דמת דמחייב ר"א במל את שלאחר השבת בשבת כיון דמקלקל בחבורה חייב גם מתעסק חייב. וא"כ לכאורה מכח דשרי ליטול הקוץ יחויב דיסבור דמשאצ"ל אסור. וא"כ באינו מחכוין דממילא א"צ לגיפ אינו חייב. ולפ"ז ע"כ מה דמחייב ר"א חטאת בסכבד ומרבץ בשסחים דף ס"ח אף דהוי אינו מתכוין דהא לרבנן שרי משום דשא"מ. צ"ל או כמ"ש התוס' פ' המצניע דבזחו עצמו פליגי דרבנן ס' דלא הוי פסיק רישא ור"א ס' דחוי פ"ד או כמ"ש התוס' בסנהדרין דף פ"ח ע"א דס"ל לר"א דתך תיקון דכיבוד ודיבוק זחו בעצמו ענין בנין ועכ"כ קשיא לי מה דמבואר סדבריהם שם דמכח החקדמת שהקדימו דנם לר"י דשא"מ בשבת רק מדרבנן אסור חוצרכו לכך. אבל לולא החקדמה היה אפשר לומר בפשיטות דר"א דהסכבד ס"ל בר"י וחרי בלא"ה צ"ל הכי דהא ר"א ע"כ סובר דשא"מ מותר וצ"ע : ועוד תימה על התוס' אי מחכא ודעינן לה לר"י דמקלקל בחבורה אסור א"כ איך מספקינן פ"ק דכתובות גבי דם מפקיד פקיר דדלמא חלכת דדשא"מ אסור וגם מקלקל בחבורה חייב הא זחו א"א דא"כ מחם של יד ליתסר לדינא וחרי לפי שיטתם ס"ל לחש"ס דמחם של יד אחיא כב"ע ואין בזה חולק ואיך נאסר דלדידן לחלכה באמת אסור. ותו קשיא לי דלדבריהם צ"ל הא דאמרינן בשבת ג"כ דמקלקל בחבורה תלוי בדר"ש ור"י חיינו דזת תלוי בזה דמאן דס' מקלקל בחבורה חייב וע"כ דיליף לה מדאיצטריך קרא למשרי מילה בשבת ומוכח דס"ל דתיקון מצ"ח לא הוי תיקון במילה מדאסר רחמנא הבערת בת כהן וחא בישו"ל מתילה דלמצוה לא הוי תיקון ע"כ מוכח דמקלקל בהבערה חייב. וכיון שכן יקשה לראב"צ בכריתות לשיטתו דר"א דמירי בנתכוין לכבות העליונות והובערו התחתונות ומיירי ע"כ בלא ניחא ליה דאל"כ גם לר"ש חייב א"כ הוי מקלקל לענין הבערה. ומוכח דס"ל לראב"צ דמשאצ"ל חייב וגם מקלקל בהבערה חייב. וממילא יחויב שגם מקלקל בחבורה חייב וכנ"ל. הדר דאפשר שיסברו תרוויהו בתרדי דמשאצ"ג חייב וגם מקלקל בחבורה חייב וא"כ דלמא גם ר"י סובר כן. וצע"ג : משנה ד [אות קנא] בחר"ב ד"ה רבי נחמיה. ולא לצורך יבר אחר. ולצורך מקומו שרי לרבי נחמיה. גמרא :

שנויי נוסחאות

סקאין. נכי"ק סקיין. במסכ"ב ד' שוגלינו שקיין. וכתב כרב נעל ד"ם ז"ל „וז"ל שקין" עכ"ל וחינו נכון כי חותר הוא לחופרי בקס והיתוד שקאי לו שקי והרגיס שקיין לו סקיין אוסקאין. לפתוח בו. נד"ל בח : ג יש קשר. נו"ל יש שם קשר. נכי"ל יש בו.. אין מקבל. נד"ל ובמסכי"ל אינו: ד (רבי יוסי אומר). נכי"ק ובמסכי"ל ניתל. ועי' בכלי (קמ ח) ובעירוכין (לס ח) ובחוספתא ובגלין סכ"ים ד' ולא: ניטלין. נד"ל ובמסכי"ל ניטלים בשבת. וכ"ה בכי"ף ובכרא"ם. ויתד של מחרישה. נד"ל ויתד המחרישה. ניטלין לצורך בו. נכי"ל הניטלים בשבת ניטלין לצורך ועי' כס"י. בפי' כ"ח הניטלין לצורך ושלא ניטלין לצורך ע"ש ועי' ד"ם. אין ניטלין. נכי"ק אינו.. ה הניטלין (בשבת). נכי"ק ניטלים.. נכי"ל ניתל. שבריהן ניטלין (עמהן). נכי"ק ושבריהן.. ולתל וכן ניתל נד"ל ובמסכי"ל ובכי"ף ובכרא"ם. מעין מלאכה. נכי"ק. מלאכתן. ולתו נכון. את (פי) החבית. נכי"ק ניתל וכן ניתל נכי"ל גם נכי סך. שברי זכוכית. במסכי"ל ושל זכוכית. לצוק לתוכן. נכי"ל.. בתוכן. וכן בסמוך:

תוספות חדשים

ג[במשנה]קנה של זיתים כו' ניטל בשבת עכ"ל. דוקא לעורך גופו לו מקומו דהא מלאכתו לאיסור הוא והכי"ב אלא פי' לפי שסמך על מה שיפרש בסמוך במשנה דלקמן שבה עיקר מקומו לנפש על לעורך ובלא לעורך דמתני' (שם): ד [בר"ב] ד"ה כל הכלים נטלים כו' מלאכתן לאיסור כו' עכ"ל. וכ"ש בש"ע סי' ש"ה: שם ד"ה ר' נחמיה כו' ואין הלכה

ראשון לציון

על דרך תלוף כלאחיות כמו בכם כשב שמלה שלמה וכן תמלא בגמ' דלעיל נ"ב ע"ב בנים שהיו לוחזין במלגז ולוגזין ופירש"י בים לה ג' שיריים : ד [שם] ר' יוסי לומר. כמשנה שכילולמי ליתא

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

עבה דומיא דטיסה מעורבת במים ולא פליגי אלא בנשברו בשבת אבל נשברו מע"ש כ"ע מודים דטמאים אפילו אין עושין מעין מלאכתן הראשונה ואין הלכה כר"י: ן האבן שבקרויה. דלעת יבשה וממלאים בה מים ומתוך שהיא קלה אינה שוחבת אלא לפה ונותנין בה אבן להכבידה: אם ממלאין. בקרויה: ואין האבן נופלת. שהקרוה יפה בפי הקרויה הוה כלי: ואם לאו. הרי היא כשאר אבנים ואין מטלטלים את הקרויה שנעשית בשביל לאבן שנשאתה: זמורה שהיא קשורה לטפיח. לפך קטן שמוחבין בו מים מן הבור או מן המעין ממלאים בו דשויה להך זמורה כלי: ז פקק החלון. כגון לוח ומסך או שאר כל דבר שסותמים בו החלון: ותלוי. שאינו נגרר בארץ: ואם לאו אין פוקקין בו. שאם נגרר על גב קרקע כשהוא שומטו מ) ממעל לארץ לסתום בו מיתחז כמוסיף על הבנין וסבר רבי אליעזר אין מוסיפין על אהל ערלי בשבת: בין כך ובין כך. בין קטור בין אינו קטור פוקקין בו הואיל והיה מוכן מאתמול לכך דסברי רבנן מוסיפין על אהל ערלי בשבת והלכה כחכמים: ח במה דברים אמורים בכסויי קרקעות. בגמ' קאמר דבכסויי כלים כ"ע לא פליגי דסברי אע"ג דלית להו בית אחיזה ובכסויי קרקעות כגון כסוי של בור ודות כ"ע לא פליגי דאסור אי לית להו בית אחיזה כי פליגי בכסויי כלים המחוברים לקרקעות מר סבר כקרקעות דמיין ומר סבר לאו כקרקעות דמיין והלכה כחכמים שהמחובר לקרקע הרי הוא כקרקע:

מ) בד"כ: מעל הארץ.

יכין תפארת ישראל בועז

לח) וקיי"ל כת"ק. מיהו בעולד ממש כ"ע מודו דאסור (שם פ"ו. והג"ה במג"א תל"ס סק"ז): (לט) דלעת יבשה. דמדהיא קלה. כשמוחבין בה מים נפה. ונותנין בה אבן להכבידה: מ) שמהודק בה האבן יפה: מא) דבטל אבן אגב כלי: מב) אפי' נפל האבן כבר מתוכה. עכ"פ הרי הקרויה בשביל לאבן המוקלה (ש"ע): מג) (רוטהע): מד) (טעפפכען). שקשרה בו לשאוב בו מים מבאר: מה) כ"ל דקמ"ל אבן אף שא"ל להאבן רק לתשמיש להכביד הקרויה. וקמ"ל טפיח אף שאין עשוי להיות קשור שם לעולם כהאבן בקרויה. דהרי מסתמא צריך להעטיף גם לתשמיש אחר. אפ"ה שרי: מו) עיי' אינו מתמין בו אבן: מז) שאינו נגרר בארץ. דאז לא הוי מהני שקשור בחבל: מח) דהו"ל כמוסיף על אהל ערלי: מט) אפי' אינו קשור: נ) וקיי"ל דשרי. ודוקא בחיסב עליו מע"ש לסתום בו החלון (ס"ג). מיהו בגגר: שהוא יחד שהוחבין באסקופה למטה. בהא מודים חכמים דצריך שיהא קשור. מדדמי טפי לבנין (שם ופירוכין פ"י מי"א): נא) כ"ל דמהטעלא אף בלי בית אחיזה. והוא שיש תורת כלי עליהן. שעשה בהן מעשה ותקנם לכך. אי שהשתמש בהן אתמול לכך. ובכסוי בור ודות שבקרקע. כ"ע ליכא. דבלית בהן בית אחיזה. אסור לכסות בהן. דהו"ל כבורה. ובית בהן בית אחיזה שרי: דאז מוכח דלמשקל ולמהדר קאי. ומוכח נמי מה"ע דתורת כלי עליהן. כי פליגי בכסוי כלים המחוברין לקרקע. לר"י אין כקרקע וא"ל בית אחיזה. ולרבנן הו"ל כקרקע וצריך בית אחיזה (הר"ב בגמ"ב קילר יותר מלאי. ופי' ברש"י וכ"ן). וקיי"ל כחכמים (ס"ח י'):

הלכתא גבירתא כללא דפרק יז

פרק יז משנה א כל הכלים חנטלין בשבת דלתותיהן שנתפרקו. פחם. אפי' נתפרקו בחול וכ"ש בשבת מותרים לטלטל. משא"כ דלתות של בית. בין שנתפרקו בשבת אע"פ דביה"ש היה מטלטלו. כשפותח ונועל (ומשמע זה כלים המוקצים שנשברו בשבת אע"ג דעכשיו אין מוקצים אסור) בין שנתפרקו בחול אע"פ דחוכנו למלאכה אחרת מבעו"י. ודלת שידה תיבה ומגדל יכולים ליטלה ואסור להתזירה ושל לול דתרנגולים דמתוכר אפי' ליטול אסור: **משנה ב** כלי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו בין לצורך גופו כקורנס של אגוזים ובקורדום לחתוך בו דבילה בין לצורך מקומו דהיינו שצריך להשתמש במקום שהכלי סוגח שם שמותר אז לפנות המוקצה במקום שירצה אבל מחמה לצל שלא יתיבש וישבר או שלא יגנב אסור. ובחניה בת דבר המותר יש מתירים לטלטלו אפי' מחמה לצל וכן במחשב להשתמש מיתר אפי' עיקר כוונתו מחמה לצל. וכן מותר לטלטלו ברגלו דרך הילוכו או ע"י נפיחה וכ"ש דמותר ליגע בלי טלטול כגון תגור שדולק בו אש. ונר שהודלק בו באותו שבת אע"פ שכבה וכן מותר חשמן שבנר שהדליקו בו בשבת אסור לטלטלו ואפי' לצורך גופו ומקומו וכ"ש להתפקק ממנו ורק במאים עליו שרי לטלקו. ובשכחה ונטל מוקצת בידו רשאי לטלטלו יותר. מחם שליחה מות־ לטלטלה ליטול בה את הקוץ ניטל חודה או חור שלא אסור. ולרמ"ז מתני בת עכ"פ יחוד מבעו"י לאיזה תשמיש ולרמב"א עד שיעשה בה שום שינוי. מיהא חדשה שלא נקבת עדיין מותר: **משנה ג** דין קנה עי' לקמן מ"ז: **משנה ד** כל הכלים נטלים ואפי' הוא גדול וכבר הרבה לא נתבטל ממנו שם כלי חיץ ממוקצה מחמת חסרון כיס כמסר הגדול שמנסרין בה קורות (זעגע) ויתד של. מחריישת (פפלוגשאאר) וה"ח סכין של שחיטה ומילה ואיזמל של ספרים וסכין של סופרים ואפי' תחובים בגדן עם שאר סכינים אסור לטלטל זה של מוקצת [אבל הנדן דבסים לאיסור והיתר מותר]. וה"ח לקירנס של בשמים במקום שמקפידים עליו שלא ילכלך. וה"ח כלים המיוחדים לסחורה ורוקא במקפיד עליהם. כלי שלאכתו לאיתר מותר לטלטל אפי' רק שלא ישבר או יגנב אבל שלא לצורך כלל לא. וכתבי הקודש אפי' שלא לצורך כלל ותפלין רק לצורך ושופר רק לצורך גופו וסקומו וה"ה חצוצרות [רחוא בשום ואין דאוי לשתות בו רק לנטוע סים ברוחק לתינוק]: **משנה ה** כל הכלים שנשברו אפי' בשבת מותר לטלטל שברייתם בראוי למלאכה מה כשברי ע"יבה וזוכוכית לכסות כלי אחר ואפי' אין שם כלי לכסות אבל באינם ראוי' לא אא"כ בנשברו במקום שיכולין להזיק בזכוכית על השלחן דמותר לפנות השברים ושל חרס אסור ואע"פ שדורס עליהם ומשברן ואפי' בזרק השברים שראוים לכסות בהם על האשפה מותר לטלטלם מיהו בזרקם לאשפה קודם שבת אסור לטלטלם משם בשבת. וצרורות ואבנים אע"פ שראוים לכסות בהם אפי' לצורך גופו וכ"ש מקומו אסור לטלטלו: **משנה ו** דלעת שתולין בה אבן להכביד בה למלאות בה מים וקשור בה יפה מותר למלאות בה: **משנה ז** פקק חחלון כלוח או שאר דבר שסותמין

ן [אם ממלאים בה. פירוש בקרויה ואינה נופלת פי' האבן וכן הוא אומר בפרשת ולא והאבן הזאת]: זמורה שהיא קשורה. דטוב לא יבא להקנה אבל אינה קשורה אף על פי שתקנה מבעו"י ויש עליה תורת כלי לא כדמפרש בגמרא שמא יקצוץ דשמא למחר תהא לו אחרוכה יותר מדאי ויקטמנה וגמלא מתקן כלי: ן וחכמים אומרים בין כך ובין כך פוקקין וכו'. פי' הר"ב בין קטור ובין אינו קטור והלכה כחכמים. ועיין בפרק בתרא דעירובין מ"ח וי"א שכ' דבעינן קטור בגגר הנגרר ושם אפרש בס"ד ועיין מה שאכתוב בס"ד במשנה י"ב פרק בתרא דעירובין: ח במה דברים אמורים בכיסוי קרקע. פירש הר"ב בכיסויי קרקעות ל"פ דאסור אי לית להו בית אחיזה. פירש"י דהוי כבורה אי לאו דמוכחא בית אחיזה דילה דלמשקל והדורי עביד:

לתוכן שמן לח) ן האבן שבקרויה לט) אם ממלאין בה ואינה נופלת מ) ממלאין בה מא) ואם לאו אין ממלאין בה מב). זמורה מג) שהיא קשורה בטפיח מד) ממלאין בה בשבת מה): ן פקק החלון מו) רבי אליעזר אומר בזמן שהוא קשור ותלוי מז) פוקקין בו ואם לאו אין פוקקין בו מח). וחכמים אומרים בין כך ובין כך מט) פוקקין בו נ): ח כל כסוי כלים שיש להם בית אחיזה ניטלים נא) בשבת נב). אמר רבי יוסי במה דברים אמורים בכסוי קרקע אבל בכסוי כלים בין כך ובין כך ניטלים בשבת נג):

ן האבן. קב"ה פ"ח פיי' מכ"ש מהם"ש הי"ח מוש"ש מא"ח מ"ש פ"ח פעיף ג': ן פקק. קכ"ה ע"ג קל"ז ע"ב עיכוין מ"ד פ"ח מוהה ס"ז ע"ב: ח כל כסוי. קכ"ו ע"ב: אר"י בד"א. פי' ירושלמי פ"ח ה"ה מיי' פכ"ח מה"ש הי"ב מוש"ע או"ח פ"ח ש"ח פעיף י':

שנויי נוסחאות

ן שבקרויה. כמשב"כ שבקירויה. בכי"מ שבקירוייא. אם ממלאין בה. בד"ב אם ממלאין הימנה. ואולי מוסחא נכונה היא. ממלאין. בכי"ק ממלין: ן פקק החלון ר"א אומר. בד"ב וכמשכי"ל ר"א אומר פקק החלון: ח (כל) כסוי כלים. במשב"כ דפו"י כסויי כלים וליתא. בכי"ק וכמשכי"ל כל כסויי הכלים. בטה ד"א. בכי"ק בכסוי ד"א. בכיסוי קרקע. במשב"כ.. קרקעות. בד"ב ובכי"ח.. הקרקעות. בכי"ק וכמשכי"ל בכסויי הקרקעות. בכסוי כלים. בד"ב. הכלים. בכי"ק וכמשכי"ל בכסויי.:

תוספות חדשים

כר"ב עכ"ל. וכ"פ בס"ע סי' ס"ח כר"י ולא כר"ב: ן [בר"ב] ר"ח בין כך כו' והלכה כחכמים עכ"ל. וכ"פ בס"ע כסוי סי' ש"ג: ח [במשנה] כל כסוי כלים כו'. רש"ל מוחק תיבת כל וכתב הרמ"ז דטעמו דלא תני כל משמע דכל הכלים בעי ש"ק בית אחיזה והא ליתא אלא בכסוי כלים המחוברים בקרקע: [בר"ב] ר"ח בד"א כו' והלכה כחכמים כו' עכ"ל. וכ"פ בהל"ל:

ראשון לציון

ליתא ר"י אומר וכ"מ לקמן קכ"ז בגמרא אבן כעירובין ל"ח א' ליתא סבר לה כר' יוסי דאמר כל הכלים כ' וכ"ע:

לקוטים

ח [במשנה] כל נעל חכמת שלמה מוחק מלת כל וכ"ל הטעם משום דמשמע דבלגא ריש דוקא כל שיש לו בית אחיזה מטלטלין ונא כל שאין לכם בית אחיזה ולא היא דהא כמה כלים שאין לכם ומיטלין אבל כך לא גרסי' כל אלא כסוי הכלים כ"ל מקצת מהם והכי קושטא דמלגא דוקא בכלים המחוברים שלינו לדכתב הר"ב (קול הרמ"ן). ובכר רמז ע"ז בסו"ח בקלה ואמנם הבאתו את דברי הרמ"ן כהוראתם לפנין יונגו יותר ועי' ב"ש סק סיתה הנוס' בלא מלת כל גם במשב"כ דפו"י קודם המהרש"ל ועי' ד"ם.

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

בו אפילו אם אינו קשור בחשב עליו מע"ש לסתום בו מותר לסתום בו וח"ה בקנה לנעול בו רק דבקנה צריך שיתקננו לכך לרש"י חייבו שיתקננו לשם כלי שראוי לשם תשמיש שיהא ראוי להפך בו ויתים או לפציע בו אגוזים ולר"ת כיון שתיקנו ועשה בו מעשה והכינו סגי. וגנר שהוא יתד שתתחבן באסקופה למטה דדמי לבנין צריך שיהא קשור ואפי' בחבל דק שאין ראוי להיות נטל בו ואפי' רק בבריח הדלת ואפי' החבל ארוך שאינו תלוי וכולו מונח בארץ. והוא שראש א' מהגנר עב דדומה לכלי שראוי לכתוש בו אבל באין בראשו גלוסטרא (עב) אז רק בקשר בדלת ואפי' בחבל דק או בקשר אפילו שראוי ליטל בו ואפי' בבריח מותר. ולעולם אפי' כולו מונח על הארץ. וכל זה דוקא באסקופה גבוהה משא"כ באסקופה שכשמכנים הגנר בחור נוקב תחתיו בארץ אסור: משנה ח כסי' בור ודות או של חביות הקבורות בקרקע רק ביש לחן בית אחיזה מותר ליטלם ושל כלים אפילו אין לחם בית אחיזה כשתיקנם במעשה והכינם לכך מבעו"י (אפי') [ואינם] מחוברים במים:

ציונים

תוספת יום טוב — מפנין פרק יח שבת — ר"ע מברטנורה

פרק יח א אפילו ארבע וחמש קופות. פירש הר"ב לתו דוקא וכו'. [וגמרא] [*כדאמרי לקמן פירש"י משבון קטן תחלה ואם יעטרך יותר יפנה יותר]. הכי איתא בגמ' לפי גירסת מ) ספרים שלנו [*והתוס' בפ' האומנין סוף ד' ע"ט כתבו דלא שייך לשנויי דלא זו אף זו קתני כיון דד' בכלל ה' אלא שמוסיף ע"כ. ולי נראה במספר ד' וה' שכן] מצינו דאורחא דתנא למתני הכי כדתנן [*לעיל פט"ו מ"ג ו] בר"פ י"ג דיבמות ובמ"ג פי"א דכתובות ורפ"ד דב"ק ומ"ט [*וי'] פ"ב דבכא מציעא וברפ"ו דסנהדרין ובפרק בתרא דחולין ובספ"ב דפרה ובטולטו מסתבר לי דמסדר סדרין בתר תמלומי ד' וה' דפרק ז' דב"ק דהתם בדוקא ככתוב בתורת משה: [*קופות. בירושלמי מפרש כהא דתניגן [בשקלים פ"ג] קופות של ג' [ג'] סאים] [תוספות]: אבל לא את האוצר. כתב הר"ב דילמא אתי לאשויי גומות. עיין משנה ז' פרק ב' דבילה: ודמאי. פירש הר"ב דחזי לעניים וכו' ואי בעי הוה מפקיר' וכו' בגמ' איתא הכי וכתבו התוספות דה"מ למימר כדלעיל בתרומה כיון דחזי [לכהן] אלא כיון דאשכח טעמא דאפילו לדידיה מצי חזי אמר. ובפרק כל שעה ובפרק ג' שאכלו אילטריך להאי טעמא ע"כ. ובפ' בכל מערבין אילטריך נמי להאי טעמא אליבא דסומכוס כמו שכתבו שם התוס' דף ל"א וכתבו עוד שם דמשום הכי מצי הכא נמי כמו דמצי התם דאילטריך לשנויי הכי ועיין מ"ש בש"ד במשנה ה' פ"ג דסוכה: [*והקדש. כתב הר"ב איזו נפדה בקרקע דכתיב ונתן את הערכך וגו'. וברפ"ז דבכורות כתב הר"ב דכתיב ונתן הכסף וגו' והכי איתא בסוגי' דהתם והכא ועי' מ"ש שם והרמב"ם בבכורות לא פי' כלום והכא פירש כדכתב הר"ב ולא מצאתי לדרשה זו בשום מקום ובש"כ פרשת בחקותי ממעטין קרקעות מבשקל הקדש דמשמע דוקא סלעים ופדה לרבות כו' והתוס' דהכא הביאוה בריתא זו דת"כ ומסקי שהיא עיקר. דמונתן תקשה מטלטלין נמי לא וכתבו דמיהו איכא למדרש בכלל ופרט וכלל ונתן כלל כסף פרט וקס לו חזר וכלל כו' ועיין מ"ש במשנה ט' פ"ד דב"מ בהא דכלל ופרט וכלל ועיין מ"ש במ"ח פ"ח דבכורות דת"כ] : [*והתורמוס. פירשו הר"ב בסוף מ"ג פ"ק דכלאים [ועיין] ג) גם לקמן בפרק כ' מ"ג ועיין מ"ש בשם מהר"ם במ"ד פ"ק דטבו"י]: אבל לא את הטבל. דטבל לכהן נמי לא חזי דאסור לכהן לאכול מפירותיו בטבלן כמו שפסק הרמב"ם בפ"ח מה' מעשרות: ולא מעשר

ראשון

מ) בדפוס פרלא: גירסת ספרינו. ג) לא נדע כוונתו.

פי"ח א מפנין. אם צריך למקומן להושיב שם אורחין להסב בסעודה או תלמידים לשמוע הדרשה ודוקא לדבר מצוה שרי ולא חיישינן לטירחא דשבת: ארבע וחמש. לאו דוקא דאי בעי אפילו טובא נמי: אבל לא את האוצר. כלומר ובלבד שלא יגמור את האוצר כולו עד שיגיע לקרקעיתו דלמא אתי לאשויי גומות: מפנין תרומה טהורה. ואפי' ישראל דלא חזיה ליה יוכל לטלטלה ולפעמיה כיון דחזיא לכהן: ודמאי. דחזי לעניים כדתנן מאכילין את העניים דמאי ואי בעי הוה מפקיר לגבסיה והוי עני וחזי ליה השתא נמי חזי ליה: ומעשר ראשון שנטלה תרומתו. שנטלה ממנו תרומת מעשר ולא נטלה ממנו תרומה גדולה כגון שהקדיש בן לוי ולקח המעשר בשבלין דעדיין לא חלה עליה חובת תרומה שאין הדגן חייב בתרומה גדולה עד שיתמרח בכרי וזה שהקדיש ולקח המעשר בשבלין אינו מפרישו אלא תרומה מעשר בלבד ומותר באכילה אע"פ שלא הפרישו ממנה תרומה גדולה: ומעשר שני והקדש שנפדו. שפדו אותן הבעלים ונתנו את הקרן ולא נתנו את החומש ומעניין מהכא שהם פדויין והחומש הוי מלוה גבי בעלים: אבל לא את הטבל. ואפילו טבל דרבנן כגון הזרוע בעלין שאינו נקוב: ולא את מעשר ראשון שלא נטלה תרומתו.

אם

פרק יח א מפנין א) אפילו ארבע וחמש קופות ב) של תבן ושל תבואה ג) מפני האורחים ד) ומפני ביטול בית המדרש ה) אבל לא את האוצר ו). מפנין ז) תרומה טהורה ח) ודמאי ט) ומעשר ראשון שנטלה תרומתו י) ומעשר שני והקדש שנפדו יא) היבש יב) מפני שהוא מאכל לעניים אבל לא את הטבל יג) ולא מעשר ראשון שלא נטלה

שנויי נוסחאות

א של תבן ושל תבואות. כבי"מ של תבואה ושל תבן, (את) האוצר. נד"ל ובכ"ד ל"ת מ. בכי"ק ובמסד"פ האוצרות. ותתורמוס. כד"נ ותורמוס. לעניים. בד"נ ובכי"ק לעניים. ואת הטבל בד"נ ליתא. ולא מע"ר. בכי"ק ובמסכי"ר ולא את מע"ר.

תוספות חדשים

א [בר"ב] ד"ה ארבע וחמש לאו דוקא כו' עכ"ל. היינו לאורחין הרבה אבל לאורח אחד לא שרי אלא חמש מאוכר גדול הרבה ואם לא היה בו אלא חמש קופות מפנה מסה ארבע. ס"ע סימן ש"ג:

ראשון לציון

א [תוי"ט] ד"ה אפילו ארבע כו' אלא שמוסיף ע"כ כו'. ועי' תוס' שבת נמ"ל ס' ע"ב ד"ה השתא ותוס' יומא כ"ג ע"ב ד"ה שתים:

תוספות רע"ק

פי"ח א [אות קנב] תוי"ט ד"ה ודמאי. וכתבו התוס' דהמ"ל. והרשב"א כתב דדוקא תרומה מותר לישראל דעומר ליתנה לכהן אבל ד מ אי שאינו עומד לעניים אלא לחחויק לעצמו ע"י הפרשה וכיון דהיום אסור להפריש לא חזי היום לכלום אלא כיון דאי בעי חזי ליה השתא נמי מטלטל ליה דראוי הוא לו עיי"ש ועי' מה שכתבתי בגליון בסכתין פכ"ד ס"ד:

יכין — תפארת ישראל — יכין

פי"ח א) מלשון פניתי הבית: ב) (פעסעסער). שכל א' של ג' סאין. וד' וה' דנקט ר"ל ד' מאוכר של ה' קופות. וה' מאוכר גדול: ג) כ"ל דלא זו אף זו קתני. דכיון דכל מה דקמ"ל מתני' לאו שריותא דטלטול מוקמא אשמעי'. דהרי חזיין לבהמה (וכ"ש לכלאוקמינן כר"ש). רק קמ"ל הע"ג דהוה טרחא שרי (כא"ח של"ג). א"כ ספיר קמ"ל אפי' קופות תבואה שכבדין יותר מתבן אפ"ה שרי. ואפי' קופות תבן שאינן כבדין כל כך. כל שלא לצורך אורחים אסור. או דקמ"ל דאפי' בתבן. לא יגמור את האוצר. אף שגדול מגרעיני תבואה: ד) לסעודת מצוה. או להכנסת אורחים ממקום אחר. אבל בב' לריעותא לא מקרי אורח (שם פ"א): ה) לתלמידים שבאין לשמוע הדרשה דלצורך מצוה. טרחא שרי. ונקט אורחים ובית המ"ד. לא זו אף זו קתני. דאורחים מצוה עפי. דגדול הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה: ו) ר"ל לא יפנה האוצר עד קרקעיתו. כדי שלא יעשה גומות. ושיעור ד' וה' קופות. היינו כשמפנה אדם מ' לצורך אורח א'. אבל באורחים הרבה יפנו הרבה אנשים כל א' לצורך אורח א' לשון פניתי הבית: ב) (פעסעסער). שכל א' של ג' סאין. וד' וה' דנקט ר"ל ד' מאוכר של ה' קופות. וה' מאוכר גדול: ג) כ"ל דלא זו אף זו קתני. דכיון דכל מה דקמ"ל מתני' לאו שריותא דטלטול מוקמא אשמעי'. דהרי חזיין לבהמה (וכ"ש לכלאוקמינן כר"ש). רק קמ"ל הע"ג דהוה טרחא שרי (כא"ח של"ג). א"כ ספיר קמ"ל אפי' קופות תבואה שכבדין יותר מתבן אפ"ה שרי. ואפי' קופות תבן שאינן כבדין כל כך. כל שלא לצורך אורחים אסור. או דקמ"ל דאפי' בתבן. לא יגמור את האוצר. אף שגדול מגרעיני תבואה: ד) לסעודת מצוה. או להכנסת אורחים ממקום אחר. אבל בב' לריעותא לא מקרי אורח (שם פ"א): ה) לתלמידים שבאין לשמוע הדרשה דלצורך מצוה. טרחא שרי. ונקט אורחים ובית המ"ד. לא זו אף זו קתני. דאורחים מצוה עפי. דגדול הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה: ו) ר"ל לא יפנה האוצר עד קרקעיתו. כדי שלא יעשה גומות. ושיעור ד' וה' קופות. היינו כשמפנה אדם מ' לצורך אורח א'. אבל באורחים הרבה יפנו הרבה אנשים כל א'

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

אם הקדיש בן לוי ולקח המעשר אחר שנתמרחה התבואה בכרי קודם שהפרישו ממנו תרומה גדולה והפרים ממנו תרומת מעשר ולא הפרים תרומה גדולה זהו מע"ר שלא נטלה תרומתו האמור כאן שכיון שנתמרחה בכרי ונתחייבה בתרומה כשלוקח המעשר ראשון אף ע"פ שמפרים ממנו תרומת מעשר כל זמן שלא הפרים ממנו תרומה גדולה טבל הוי ואסור לטלטלו בשבת: ולא מעשר שני והקדש שלא נפדו. כגון שנפדו אבל לא נפדו כהלכה כגון שפדה המע"ש על גרוטאות של כסף ואין מעשר שני נפדה אלא במעות שיש עליהם צורה דכתיב (דברים י"ד) וצרת הכסף בידך. והקדש אינו נפדה בקרקע דכתיב (ויקרא כ"ז) ונתן את הערכך ביום ההוא דבר הניתן מיד ליד: לוף. מין קטנית שאינו ראוי אפילו לבהמה. ורמב"ם פי' מין ממיני הבצלים: לעורבין. כגון עטירים שמגדלים עורבים לגדולה* ואין הלכה כרשב"ג: **ב** חבילי. אגודות: זרדים. ענפי האילן לחים שמזרדין אותם למאכל בהמות: כופין את הסל לפני האפרוחים. ומבטל כלי מהיכנו לא הוי שאין האפרוחים עומדים עליו והאומר אין כלי ניטל אלא לצורך דבר הניטל מוקי למתני' בצריך למקומו של כלי: שברחה. מן הבית: דוחין אותה. בידים: עד שתבנם. ודוקא דוחין אבל לא מדדין לפי שהתרנגולת מגבהת עצמה מן הארץ ונמצא שהוא מטלטלה אבל אוזין ושאר עופות מדדין: מדרדין עגלים. אותן בצואתו ובגדדיו וגוררו ומסיטו ומנענע לו רגליו: והאשה מדדה את בנה. אותן בזרועו מאחוריו והוא מניע רגליו והולך: שנוטל אחת ומניח אחת. כשהתינוק מניע את רגליו מניח אחת ומגביה אחת: אבל גורר אסור. שנוטלתו וכל מקום שאמר ר"י אימתי במשנה לא בא לחלוק אלא לפרש דברי חכמים הילכך הלכתא כותיה: **ג** אין מילדין. אין מושכין הולד מן הרחם בין"ע דאיכא טרחא יתירא: אבל מסעדין. אותן את הולד שלא יפול לארץ

תרומתו[טו]) ולא את מעשר שני והקדש שלא נפדו[טז]) ולא הדרדל[יח]). רבן שמעון בן גמליאל מתיר בלוף[יט] מפני שהוא מאכל עורבין[כ]): **ב** חבילי[כא]) קש וחבילי עצים וחבילי זרדים[כב]) אם התקינן למאכל בהמה[כג]) מטלטלין אותן ואם לאו אין מטלטלין אותן[כד]). כופין את הסל לפני האפרוחים כדי שיעלו וירדו[כה]). תרנגולת שברחה דוחין אותה[כו]) עד שתבנם[כז]). מדדין עגלין וסייחין ברשות הרבים[כח]). אשה מדדה את בנה[כט]). אמר רבי יהודה אימתי בזמן שהוא נוטל אחת ומניח אחת[ל]) אבל אם היה גורר אסור[לא]): **ג** אין מילדין את הבהמה ביום טוב[לב]) אבל מסעדין[לג]). ומילדין את האשה בשבת

בטופות בין תרנגולת לאוזן ושאר עופות. ואמאי מחלק בין תרנגולין לעגלין וסייחין. ומיהו למה שפסק הר"ן לחלק בין גדולים לקטנים. דקטנים לא שרי לטלטולי אלא באחר אבל לא ברה"ר וגדולים אפי' ברה"ר שרי ניחא. דמתני' ברה"ר מיירי כמ"ש הר"ן מכח סיפא דמדדה את בנה דמפרשינן בגמ' ברה"ר ומינה דעגלים וסייחים כמי אפי' ברה"ר. ולהכי תני עגלים וסייחים ולא שאר עופות לאמעיטן דדוקא בגדולים שרינן ברה"ר. ובגוסח משנה בגמ' וכן בספרים שלפנינו גרסי במתני' עגלים וסייחים ברה"ר אבל בדי"ף וכן בגוסח משנה דוקניות ל"ג ברה"ר: אבל אם הוא גורר אסור. ולא אמרינן מי טשא את עצמו [כדלעיל משנה ה' פ"י] כיון שהוא קטן כל כך שאינו אלא גורר. הר"ן. והאי אסור דתנן אפשר לי לומר דאסור וחייב קאמר דהא מחייב בחולה כשנשאו כמ"ש בר"פ דלקמן

ועי"ש

יבין תפארת ישראל יבין

שאינו נקוב: טו) ר"ל ת"נ. וכגון שהקדיש הלוי אחר המירוח ולקח המעשר קודם שהפרישו ת"נ. דאז כבר נתחייב בת"נ. והו"ל עבל. ונ"ל דמשו"ה נקט הכא נמי תרומתו כמו בריש"א מכוס דהכא איירי דהקדימו בכרי ונתחייב בתרומה גדולה א"כ הו"ל שפיר גם התרומה גדולה תרומתו של המעשרות וקאמר שפיר אלא ניטל כל תרומתו שמחויב להפרים ממנו. בין אלא הפרים ממנו התרומה גדולה ובין אלא הפרים התרומ"ע: טז) ר"ל אפי' רק לא נפדו כהלכתן. מע"ש שפדאו על מטבע שאין עליו צורה. והקדש שפדאו ע"ג קרקע: יז) מין בצל ולא חזי אף לבהמה: יח) כ"ל דבחרדל ירוק מייריי דלא חזי רק לגויים. ובאתרא דלא שכיחי יונים (ערין): יט) ות"ק אוסר מדאין מצוי שם עורבין. דכשמלוין. מותר אף לפי שאין לו מהן (ש"ת כ"ע): כ) לגודות: כא) ענפי אילן רכים: כב) שהזמינן לכך מע"ש: כג) דשהמה להשקה קיימי. והו"ל מוקצה. וקש שלנו. שתמה עומד לשכיבה אז למאכל בהמה ומיתר לטלטלו (מג"א ש"ת נ"ג): כד) ר"ל שיעלו אז שירדו (ולי נראה. כדי שיעלו. ושוב ירדו ממנו. ועי' מ"ש בהכלל דברעי מוקצה ד'). דאין מבטל כלי מהיכנו עי"ז. דהרי לא ישארו עליו. מיהו כל זמן שהן על הסל. אסור לטלטלו. וכ"כ בהיו עליו ביה"ש. אסור אע"פ שירדו השתא (שם ו'): כה) מלאחוריה: כו) אבל דדוי אסור שיאחז בנופה ובנפיה להוליכה. דעי"ז מגבהת א"ע. וה"ל כמטלטלה. ומשום לידה ליכא (כרפי"ד).

דאע"ג דהיה ועוף שברשותו הלדן פטור. וכל פטורי דשבת פטור אבל אסור. עכ"פ משום לער בע"ח התירוהו. כמו דשרי טלטול מקלתה מה"ע אע"ג דטלטול מוקצה אפי' במקלת אסור. כהזזת אבר בעמת (נפל"ד). והכא שרי משום לעב"ח (וכמ"ש הר"ן). עוד י"ל דדחוי או דדוי לא מחשב לידה (ועי' פסחים): כז) בגמ' ל"ג הכא ברה"ר. ואפ"ה כ' הר"ן דברה"ר מיירי. אבל רק בגדולים [וכזה מתולן לפע"ד מאי דק' דוקיא דרישא וסיפא אהדדי. דברישא משמע דוקא תרנגולים אסור לדדות. אבל אוזין ושאר עופות שרי לדדן. וכסיפא קאמר דוקא עגלים וסייחין מדדין. משמע הא אוזין ושאר עופות לא. אלא דרישא באבר מייריי. לכך אוזין ודכוותייהו דלא משרבעי נפשייהו שרי לדדן באבר. וסיפא ברה"ר. לכך דוקא עגלים וסייחין גדולים. הא קטנים או אוזין ותרנגולים ברה"ר. אסור דמדקתני להנהיגן. תייסי' טיטלטלן ויעשה איסור דאוכייתא דבהמה ל"א חי טשא א"ע]. מיהו אמן קיי"ל דגם עגלים וסייחין רק באבר שרי לדדן (ש"ת ס"מ): כח) אף ברה"ר. דהרי אפי' תגביהנו פעורה דבאדם חי טשא א"ע: כט) שהתינוק מגביה רגל א' ומניח רגל האחר חי טשא א"ע: לא) אבל אם היה גורר אסור. אבל בגמ' כשמוליכין אותו. מיהו אפי' בכה"ג דוקא במולכו. אבל בגמ' להמאור חייב חטאת (מג"א סס סקט"ח): ל) אפי' בכרמלית. אבל ברה"ר בכה"ג חייב חטאת. דבכה"ג לא אמרי' חי טשא א"ע (מג"א סס). ולרבינו יעב"ץ פעור דאין דיש בכפות: לא) למשוך הולד מתוך הרחם. משום טרחא: לב) לתמוך בידיו תחתיו בשעה שיולא מהרחם

הלוף. כ"מ קי"ב. ס"ל: **ב** חבילי קש. מיי' פכ"ז מה"ש הל' י"ח טוש"ע א"ח ס"ר ס"ח: כופין. קכ"ח פ"ב מ"ב ע"ח ירושלמי שבת פ"ב ס"ח מיי' פכ"ה מה"ש הל' כ"ם סמ"ג לאיין פ"ה טוש"ע א"ח ס"ר ס"ח סעיף ל"ש: אינתי. מיי' שם פי"ם כ"פ' טוש"ע שם סעיף מ"ח: **ג** אין מילדין. קכ"ח ע"ב מיי' פ"ל מהל' יו"ט הפ"ו סמ"ג נתון ס"ה טוש"ע א"ח סי' שכ"ב סעיף ל': ופי' מקכ"ב סעיף ג':

שנויי נוסחאות

ולא (את) מע"ש. כד"ל. את המע"ש. בכי"מ ליתא. ולא החרדל. כד"ל ומשב"ב ומשבי"ר ולא את. רשב"ג מתיר. בכי"ק רשב"ג אומר מתיר (?). עורבין. בד"ל ובכי"ק ומשבי"ר לעורבין: **ב** אם התקינן. בכי"ק שהתקינן. בכי"מ.. התקינו. כופין את הסל. (כדי) שיעלו וירדו. בד"ל ובכי"מ ליתא. במשבי"ר.. ושירדו. דוחין אותה. בכי"ק דוחין בת. בכי"ק מדחין אותה. מדדין כו' (ברה"ר). במשבי"ר ומדדין.. וכ"ס בד"ל ובכי"ק וליתא. ועי' תוי"ט. אשה מדדה. במשב"ב ד' שונינו ראשונו.. בד"ל ובכי"ק ובכי"מ וראשונה.. וסב"מ הניח במשב"ב ואשה.. אסר ר"י. בד"ל ר"י אומר. שתוא נוטל אחת. בכי"מ שנוטל.. וכ"ה ברש"י. במשבי"ר שהוא נוטל רגלו אחת. אם (הית)גורר בד"ל ליתא: **ג** (ביו"ט) במשב"ב ד' שונינו ליתא. מסעדין. בד"ל ובכי"ק מסעדין אותה. ועי' ברש"י ובפי' כרמב"ם ובגמרא:

תוספות חדשים

א [תר"ב] ד"ה לעורבין כו' ואין הלכה כרשב"ג עכ"ל. וכש"ע סי' ש"ח סעיף כ"ע ספק דאם יש לו עורבין מותר לטלטלו ואם מצויין שם עורבין מותר לכל אדם וע"ש בב"י: (ממהורש"ח ז"ל):

ב [בר"ב] ד"ה אבל כו' הלכתא כוותיה עכ"ל. וכ"פ בש"ע סי' שס"ח סעי' מ"א:

ראשון לציון

ג [בר"ב] סד"ה אין מילדין כו' דאיכא טרחא יתירא. עי' יסל"מ:

תוספות רע"ק

שם [אות קנג] במשנה מתיר בלוף. היינו בלוף ומכש"כ בחרדל תוס' דף קכ"ח ע"א ד"ה רשב"ג: [אות קיד] ברע"ב ד"ה לעורבים. עורבים לגדולה. דכל ישראל בני מלכים הם כדס"ל לר"ש לעיל ספי"ד. גמ'

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

["וע"ש דלתוספות גרלה דדוקא בחולה] ועיין מ"ש במשנה ו' פרק ט"ז: ג ומחללין עליה את השבת. בגמ' מכדי תני ליה מילדין את האשה וקורין לה חכמה ממקום למקום. ומחללין עליה את השבת לאתויי מאי. לאתויי הא דת"ר אם היתה צריכה לגר חברתה מדלקת לה את הגר וכו'. ומהכא שמעינן דסוגיא דגמ"ל דאיכא איסור תחום מן התורה. דאלת"ה מאי קשיא ליה לתלמודא ומחללין לאתויי מאי. הא ודאי דאלטריך ליה דהא עד השתא לא שמעינן אלא דאין חוכשין לאיסור תחומין ואינו אלא מד"ס. אלא ודאי דאיכא נמי תחומין דמדאורייתא. ולהכי שפיר מקשינן לאתויי מאי. וסייעתא לפסק הרי"ף בספ"ק דעירובין דלכ"ע משים עשר מיל ולמעלה לוקה עליהם מדאורייתא ותיובתא לחולקים עליו* וסובבי' שאין שום איסור תחומין מדאורייתא ואפי' בכמה פרסאות. דבגלמא אי תחומין מדאורייתא שפיר קא מקשה לאתויי מאי דאע"ג דאיסור תחומין אין בהם כרת וסקילה אלא מלקות בלבד כמ"ש הרמב"ם ברפכ"ז מה' שבת ס"ד דמקשן דאה"נ אלא לעשות דבר שיש בו מלקות בלבד אבל איסור כרת וסקילה לא. והמתרץ תירץ דלאתויי אף איסור כרת וסקילה קאתי. אלא אי תחומין דרבנן מאי ס"ד דמקשן לאתויי מאי דהא בהדיא קתני ומחללין דמשמע איסור דאורייתא. דעד השתא לא שמעינו דרשאין כ"ל: וכל צרכי מילה דוחין את השבת. בגמ' פרק דלקמן דף קל"ב נפקא ליה מביום השמיני* ["דה"מ למכמב ובשמיני ימול ולר"א דר"פ דלקמן דאף מכשירי מילה דוחה שבת מפיק מביום למכשירין] ומילה עצמה הלכה היא:

לאחרן: חכמת. מילדת בקיאה: ממקום למקום. ואין חוכשין לאיסור תחומים: ומחללין עליה את השבת. משעה שהיא יושבת על המשבר ומתחיל הדם להיות שותת עד כל ג' ימים אחר שילדה בין אמרה צריכה אני בין לא אמרה צריכה אני [מחללין] מג' ועד ז' אמרה צריכה אני מחללין לא אמרה צריכה אני אין מחללין. מז' ועד ל' אפי' אמרה צריכה אני אין מחללין אבל עושים צריכה על ידי נכרי מפני שהיא כחולה שאין בו סכנה ודבר שאין בו סכנה עושין צריכו על ידי נכרי: וקושרים הטבור. של ולד שהוא ארוך ואם לא יקשרוהו ויכלשהו ילאו מעיו אבל אין כורתין אותו בשבת לדברי ת"ק: ר' יוסי אומר אף חותכין. והלכה כר"י שמותכין אותו ומנקים אותו ומוחנין עליו אבק הדס וכיוצא בו: וכל צרכי מילה עושין בשבת ולקמן באידך פירקא מפרש לצרכי מילה מאי ניהו:

בשבת וקורין לה חכמה יג) ממקום למקום לד) ומחללין עליה את השבת לה) וקושרין את הטבור לו) רבי יוסי אומר אף חותכין לז). וכל צרכי מילה עושין בשבת לח):

יכין תפארת ישראל בועז

מהרחם. כדי שלא יפול לארץ. ובשבת גם זה אסור (של"ב): לג) מילדת. וג"ל דנקט חכמה לאשמעינן דאפי' יש מילדת כאן ורק דזו חכמה ביותר אפ"ה שרי. ומה"ש נמי נקט תנא מילדין קודם לקורין להחכמה ודו"ק: לד) אפי' מתוך ג"ב מיל. ואפי' לינה מרגשת רק קלת חבלי לידה. ואפי' בספק (ס"ל ע"ז ב'). דיני יולדת: לה) אפי' במלאכה דאורייתא. ואפי' מ"ל רק להפיס דעתה. מיהו אפי' בלריך לחלל שבת עבורה. אם אפשר בקל. יעשה בשינוי. מדאין הסכנה כל כך מצויה (מג"א שם ג'). וכשום אופן אין מחללין עליה השבת בשמרגשת תחלת כאב הלידה. רק בקריאת היולדת מחללין. אבל בשאר דברים אין מחללין רק כשתשב על המשבר. או כשאינה יכולה לילך עוד. או שהדם שותת ממנה (ולרי"ף בתרתי קמייתא. ג"כ לריך שיהיה דם שותת ממנה) (פ"ז שם ג'). ומאותה שעה עד כל ג' ימים אחר לידה (בלי מעג"ע. מג"א שם ז'). בין אמרה לריכה אני. והברותיה חוכשין שא"ל. או איפכא מחללין עבורה. מג' ועד ז' אין מחללין רק באמרה היא או הרופא שלריכה. מכאן ואילך. אפי' באמרה לריכה אני אין מחללין. ורק ברופא תליא. או בנראה סכנתא לכל (תרי"ח ו'). אין מלינה. שכל ל' יום הקרירות סכנה לה. ולהכי אפי' בתקופת תמוז מחללין (ס"ל ו'). מיהו מג' ועד ז'. אפי' בלא אמרה לריכה אני. דינה כחולה שאין בו סכנה. שאומר לעובד כוכבים ועושה (א): לו) של ולד. שלא יצאו מעיה לחוץ (הגעבעהרמוטעער). היא האם. ואף דהוי קשר של קיימא. והרי היה בני בעיבה עד הערב. אבל אין חותכין טבורו (מהגעבעהרמוטעער): לז) והכי קיי"ל (שם): לח) כפרקן דלקמן:

לא כדבריו מג"ל דגם"ם באמת להוכיח דמדמלינן נר לנומה אף שא"ל לנר רק להניח דעתה. הרי י"ל דטובא קמ"ל מתני' ובריתא דאפילו באיסור סקילה מחללינן ודוקא בלריך לה. אלא לעולם תחומין דרבנן ואפ"ה גמ' מקשי שפיר דהרי הגמ' לא קאמר מכלי תנא קורין לה בקריאה חילול דאורייתא כגון לכתוב לה שבטות. תדע מדקאמר וקורין לה. ולא קאמר מביאין לה חכמה. ס"מ דבקריאה עצמה יש חילול שבת. ועל זה מקשי הגמ' שפיר א"כ מה קמ"ל תו במחללין:

הלכתא גבירתא כללא דפרק יח

פרק יח משנה א אורב תביאה או כרי יין אע"פ שמותר להפתפק ממנו אסור לחתחיל בו לשנותו אלא לדבר מצוה כלהכנסת אורחים ולקבוע בחמ"ר ודוקא ח' קיפות (כל קיפות דג' סאים) מאוצר גדול ובלא חי' שם רק ה' קיפות מותר לשנות רק ד'. וכשמפנה הד' או ה' יפנה אפילו מגג לגג ובחלונות וסולמות. פיהא לא יחלקם לקיפות קטנות לחקל חמשאוי דמרבה בחילוך. ובכמה אורחים ואוצר גדול יפנה לכל אחד ח' קיפות ובלבד שיפנה כל אורח בעצמו חלקו או אדם אחר בעדו לא אחד לכולם. ולעולם לא יפנה כולה שמא יבא לתשיות גזמות. ואורחים מקרי רק בנתארחו אצלו בביתו או שיומן אורחים שנתארחו אצל אחרים משא"כ בשיומן חבירו הדר בעירו לסעוד אצלו אסור לפנות. ובשאיומן חבירו לבא אצלו לכבוד אורח לרפ"ו נקרא גם חבירו אורח ורמב"א חולק. ובתחתי לפנות סע"ש לרמב"א אפי' לדבר ה"שות מותר לפנות בשבת והרפ"ז חולק. וכל שבות שתתירו משום מצוה מותר ג"כ לצורך אורחים. מותר לישראל לפנות אפי' תרומה בשהיא מחורת ודמאי ומע"ר שנטל מסנו תס"ע ואע"פ שהקרים הלוי ונטל המעשר בשבלים [משא"כ בחקדים חלוי אחר מירות דאז נתחייב לשלם לכהן חת"ג שהפסידו]. ומע"ש וחקדש שנפרו

כהלבתן

אבל צרכי מילה. עי"ג ע"ח:

שנויי נוסחאות

וקורין לה חכמה. בכי"ק וקורין לחכמה. וכ"ה בר"ף כ"י ובכי"ף הגלפס וקורין המילדת. הטבור. בכי"ק ובמסכ"ב ובמפנ"ל חמ"בור:

תוספות חדשים

ג [בר"כ] ד"ח ר' יוסי כו' וסלכה כר"י כו' עכ"ל. וכן פסק בשו"ע סי' ש"ל סעיף ז':

תוספות רע"ק

ג [אות קנה] תוי"ם ד"ח ומחללין. ותיובתא לחולקים עליו. עיין בחידושי רשב"א דחקשה כן וסובח מזה דמילדים את האשה חיינו מלאכת ולא פורה בעלמא ופירכת חש ס דלמאי קתני ומחללים עליה את השבת הא כבר קתני ומילדים את האשה: [אות קנו] בתי"ע ד"ח וכל וכו' מביום השמיני. ושם בעי תחלת לטילף מק"ו ומת צרעת שדוחה עבודה ועבודת דוחה שבת מילת דוחה אותה שבת שנדחית מפני העבודה אינו דין שתהא מילת דוחה אותה. ובתוס' חקשו ליטא רציחה תוכיח שדוחה את העבודה ואינה דוחה שבת אף אני אביא מילה וכי תימא מילה עדיפא שדוחה צרעת הדוחה את העבודה אבתי נימא קבורת מ"ם תוכיח דעדיפא ממילת שדוחה את המילה מולאחותו הדוחה את הצרעת הדוחה את העבודה הדוחה את השבת אפילו הכי לא דחיא שבת ע"כ. ותמהני הא לאותו ס"ד מהראוי שקבורת מ"ם תהיה דוחה שבת כיון שדוחה מילת הדוחה את השבת דהא בסנהד' דף ל"ח פרכינן ותהא קבורת מ"ם דוחה שבת בק"ו כיון דדוחה עבודת ועבודה דוחה שבת משנינן רציחה תוכיח שדוחה עבודה ואינה דוחה שבת. ובתוס' שם חקשו דגלמד חק"ו קבורת מ"ם דדוחה מילת ומילת דוחה שבת ותירצו דמ"ם שייך רציחה תוכיח שדוחה עבודה שדוחה שבת ותיא גופה אינה דוחה שבת ח"נ י"ל קבורת מ"ם אף שדוחה מילת שדוחה שבת חיא גופה לא תדחה שבת ולכאורה קשה דמ"ם קבורת מ"ם עדיפא שדוחה מילת דדוחה צרעת דדוחה עבודה דדוחה שבת ודריך משבת בכמה מדרגות וכמ"ש תוס' כאן וכ"ת כו'

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

כהלכתן אע"פ שלא נתן חחומש עדיין [משא"כ בלא נפדו כהלכתן כנון מע"ש על מטבע שנמחק צורתו וחקדש אף דא"צ צורת מטבע בפדאו ע"ג קרקע]. ואפילו דבר הראוי רק למאכל חיה ועוף המצויים [משא"כ באינם מצויים דוקא ביש לו אותו המין רחיה ועוף] ומותר לטלטל עצמות אע"פ שנתפרקו מן הבשר בע"ש באם הכלבים מצויים אף דאין לו כלב: משנה ב חבילי ענפי אילן וקש שהתקינן למאכל בהמה [וקש שלנו כבר מסתמא עומד לשכיבה או למאכל בהמה וא"צ תיקון] אפילו הם גדולים הרבה מותר לטלטלן. אסור לטלטל בהמה חיה ועוף. ואעפ"כ מותר לכוף את הסל לפני האפרוחים כדי שיעלו וירדו בו ובעודם עליו אסור לטלטלו ובחיות עליו ביה"ש אס"ר לכל השבת. בהמה חיה ועוף מרדים בחצר אבל לא ברה"ר דהיינו שאוחז בצוארן ובצדדין ומוליכין בצריכין הבע"ח לכך ובלבד שלא יגבהם מהארץ: ותרגגולת שמגבהת עצמה אסור לדרות רק דוחים אותה מאחריה שתכנס. האשה מדרה את בנה אפילו ברה"ר ובלבד שלא תגרדהו אלא יהא מגביי רגלו אחת ויניח הב' על הארץ וישען עליו עד שיחזור ויניח רגלו שחגבית. המוציא תינוק וכים תלוי בצוארו לרה"ר [ורה"ר דידן לחרבה פוסקים רק כרמלית] חייב אבל המוציא גדול מלובש בכליו פטור ואם נושא כפיה או חולה או בהמה חיה ועוף אפי' אינו כפות חייב והנושא מת הו"ל מלאכה שאצלו"ו: משנה ג אין מילדין את הבהמה בשבת ויו"ט למשוך הולד מחרחם. אבל לסעדה לאחוז בולד שלא יפול לארץ פלוגתא בין הפוסקים (עיין א"ח תקכ"ג). ואין מפרכין לבהמה גדלי תמכת ולא סכין אותה בשמן ורק בתחלת חמכה דאיכא צער"ח מותר ובאכלה הרבה ומצטערת יכול להריצה בחצר ובאחזה דם יכול להעמידה במים שתצטנן ואפילו לוסר לעובד כוכבים להקיזה בספק שתמות מותר: יולדת כחולה שיש בו סכנה לכל דבר ומחללין עליה שבת לכל מה שצריכה [ונכון שכשתגיע לחודש ט' תזמין הכל מע"ש] ומילדין אותה ומדליקין לה נר אפילו היא טומא וכל מה שיכול לעשות בשנוי עושה. ומשעה שמרגשת קצת ואפילו בספק. מותר לקרות המילדת ואפי' מחוץ לתחום. אבל לחלל בשאר דברים רק משתשב על המשבר או משחדם שותת ויורד או משעה שאינה יכולת להלוך עד שחברותיה נושאות אותה בזרוע. א) כל ג' ימים ראשונים [ולא חשבינן נ"י מעל"ע] בין אמרה שצריכה וחברותיה אומרין שאינה צריכה או איפכא ואפי' ליכא חכמה ורופא מחללין עליה ואפילו אוכלת מאכל בריאים [אבל בחכמה ורופא אומרים שא"צ שומעין לחם וכן נוחנין עכשיו שאוכלת חמין של אתמול]. ב) מג' ועד ז' רק באומר תרופא או היא שצריכה מחללין. לא באם היא אומרת שאינה צריכה וחברותיה אומרים שצריכה. ג) ומז' ואילך היא כחולה שאין בו סכנה דאין מחללין ורק ברופא אסר שצריכה או שגראה סכנתה לכל מחללין. מיהא לעולם מותר לעשות צרכיה ע"י עובד כוכבים עד ל' יום. ועושין מדורה ליולדת כל ל' יום ובדומה ואפילו בתקופת תמוז דבצער צינה כל ל' יום מחללין דסכנה לה חקרירות. חולד שנולד עושין לו כל צרכיו ואפילו לקשור ולחתוך המבור. מיהא בנולד לח' או ספק בן ז' או ח' אין מחללין אא"כ נטרו שערו וצפרנו. ובלא נטרו אפי' לטלטלו אסור אבל אמו שותה עליו ומניקתו. וכן יכולה לחתיא בידה החלב המצער אותה ולא יקבל החלב בכלי אבל מותר לקלח בפי התינוק כדי שיאחז התינוק ויניק. מיישרים אברי הולד שנתפרקו בלידה ודוקא ביום הלידה ועיין פי"ב וסכ"ב. ומותר לכרכו בבגדיו שלא יתעקמו ואפילו ליישר אבריו לעולם אחר יום הלידה. ובנפלה ערלת גרון הולד מותר לסלק הערלה באצבע אע"פ שפגמים מקיא:

דדוחה שבת כיון דדוחה מילה דדוחה צרעת כו' ולאותו הו"א ל"ש רציחה תוכיח כי היכי דל"ש רציחה תוכיח על מילה ומאי אולמא הק"ו לגבי מילת פלגבי קס"ם ותרוייהו נילף בקו"ח שדוחה שבת וצע"ג וה' יפתח לבב' בתורתו:

פרק יט **א רבי** אליעזר אומר אם לא הביא כלי. לחזמל למול את התינוק: מביאו בשבת מגולה. להודיע שחביבה מלוה זו שמחללים עליה את השבת: ובסכנה. שנגזרו גזרה על המילה: מכסהו ע"פ עדים. שיעידו שחזמל של מלוה הוא מביא ולא יחשדוהו שהוא טומא שאר חפציו: ולעשות ברזל. כדי לעשות לחזמל למילה: כל מלאכה שאפשר לעשותה. כגון מכשירי מילה הוחל ואפשר לעשותן מערב שבת אין דוחין את השבת ופליג אברבי אליעזר: שאין אפשר לעשותה מערב שבת. כגון מילה עצמה שלא אפשר לה לעשות דומנה בשמיני דוחה שבת והלכה כרבי עקיבא: **ב** מוהלין. חותך את הערלה: ופורעין. הסור המכסה ראש הגיד: ומוצצין. את הדם ואע"פ

פרק יט **א רבי** אליעזר אומר אם לא הביא א) כלי מערב שבת מביאו בשבת מגולה ב). ובסכנה ג) מכסהו על פי עדים ד). ועוד אמר רבי אליעזר כורתין עצים ה) לעשות פחמין ו) ולעשות כלי ברזל ז). כלל אמר רבי עקיבא ח) כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת ט) אינה דוחה את השבת ושאי אפשר לעשותה מערב שבת י) דוחה את השבת יא): **ב** עושין כל צרכי מילה בשבת יב) מוהלין יג) ופורעין יד) ומוצצין טו)

פרק יט **א אם** לא הביא כלי. פי' הר"ב לחזמל למול לא התינוק. ומסיים רש"י וקאי אמתני' דפירקין דלעיל דסליק מינה וכל צרכי מילה עושין בשבת: מביאו בשבת. וכתבו התו' וא"ת ויביאו התינוק אצל הכלי דהשתא ליכא איסור שבת כלל דהתי טומא לא עצמו [כדלעיל פרק עשירי מ"ה] וי"ל דאחר המילה היה צריך להחזירה לאמו דקטן צריך לאמו הוא ולא הוא חולה והוי כפות דאיכו טומא עצמו [ועי' ספ"ק דר"ה] וגם אמו מסוכנת ולא תוכל לבא אצלו ועי"ל כיון דבקל יביא הכלי משביא התינוק צריך"א למהר המלוה* כדמוכח בגמ' וכו' ועי' במ"ב [*פרק דלעיל ובמ"ב] פ"ד דסוכה. ["ומ"ש הר"ב מגולה להודיע כו'. גמ']: [על פי עדים. בגמ' איבעי להו אי עדים שנים או איהו ואחד צריכו להעיד במקום אחר ואין להקשות דא"ה לתני ע"פ ח' דאיצטריך לומר שהוא ואחד יהיו עדים כשרים יחד במקום אחר]: כלל אמר ר"ע. ומנו בפסחים פ"ו דפסחים ומ"ש במ"מ פרק בתרא דר"ה: **ב** עושין כל צרכי מילה בשבת. גמ' מכדי קתני כולהו כל צרכי מילה לאתויי מאי. לאתויי הא דת"ר המל כל זמן שהוא עוסק במילה חוזר בין על ליצן המעכבין וכו'. בס"פ. וכתבו בתוספות דאע"ג דבשילהי פרק דלעיל נמי קתני. התם תני ליה לגב גרדא דמילי דתיוקא לבא הכא עיקר: ופורעין

עי'

פי"ט א) סכין למול: ב) לפרסם חיבוב המלוה. שמחללין שבת עבורה. ואי"ל יביאו התינוק אצל הסכין. דחי נוסח א"ע. י"ל מדלריך אחר המילה להחזירו לאמו שתינקו. שא"ל לה לבוא אצלו. מדחולה היא. ואפשר שתסכנו עי"ז. וא"כ כשיבאו התינוק החולה לאמו. דדינו ככפות. אינו נוסח א"ע: ג) מגזרו שמד על המילה: ד) שלא יחשדוהו הרואים כשמכסהו. שסכין אחר נוסח: ה) ממחוגר. וקמ"ל דאפי' מכשירים דוחין שבת: ו) (קאהלנן): ז) סכין. זג"ל דלהכי קרי לי' ברזל. דקמ"ל שלא יתקנהו בהיתר סכין. מ"ל אפשר בברזל חד: ח) דפליג אר"א: ט) כמכשירין: י) כמילה נופה: יא) וקיי"ל כר"ע. ולדידן שאין לן רה"ר. מותר להביא התינוק ע"י עובד כוכבים. לו ע"י ישראל שיוליכנו פחות פחות מד"א וליתנו לחביריו. אבל ההולאה מרה"י לרה"ר ולהיפכא צריך שיעשה ע"י עובד כוכבים (רע"ז רפ"ו פק"ד). ולמנ"א גם כה"ג אסור. רק יטולנו בביתו (רמב"ם פל"ח פק"ה): יב) לאתויי דכל שעה שעוסק במילה מותר לחגל אפילו על ליצן שאין מעכבין המילה: יג) ר"ל הוחכין הערלה: יד) לשון כי פרוע הוא. והוא לשון גלוי. שמגלה הערלה ע"י שקורע העור הדק שתחת הערלה: טו) יונק הדם מהחבורה. אף שעי"ז ניתק הדם ממקומו ונעשה חבורה עי"ז.

עכ"ל

בשבת. למחר המצות. ותים' הניחו בקושיא בסוגיין ד"ה שלא ברצון ר"א דהא מ"מ אפשר לקיים שניהם דבכה"ג אין עשת דוחה ל"ת ותרשב"א בחידושיו תירץ כיון דמ"מ צריך לחלל שבת במילה גופה מש"ה הכל שרי: [אות קנח] שם ד"ה על פי עדים. לתני ע"פ א'. עי' בהרא"ש פ"ק דסציעא סוף סי' ג' שכתב וז"ל ואיכא למימר שלא רקדק ותנא בלשונו

א ר"א אומר. ק"ל ב"ל: כורתים. קנ"א מיוחנין ק"נ ע"ב ק"נ ע"ל. יבמות ל"ה ע"ב סוף ל"ב: כלל אר"ע. פסחים פ"ו ע"ל פ"ם ע"ב יומא ל"ד ע"ל מכתוב ע"ב ע"ל ע"ב ע"ל. יבמות מ"ג ע"ב ע"ב כ"ב: כל מלאכה. מי"י ע"ב מהני מילה ה"ש פמ"ב עמין כ"ח פוס"ש פו"ח ס' ק"ל מעיף ו' ומע"ש יו"ד פי' רס"ו סעיף ג': **ב** עושין. קנ"ג ע"ל קכ"ח ע"ב מי"י ע"ב מפל' מילה ה"ו סמ"ב בעין כ"ח פוס"ש פו"ח מי' ק"ל סעי' ל' ומוס"ש י"ד פי' רס"ו סעיף ג':

שנויי נוסחאות

א ובסכנה. נכי"ק בסכנת. ולעשות (כלי) ברזל ב:"ג ומסב"ב לעש ת.. נכי"ק ומסכי"ר ליחא. שאפשר לעשותה. כמכני"ר שאיפשר לת לעשות. וכ"ה נכי"מ (ובס ליעשות). ושאי אפשר לעשותה. נד"ג מילה שאי.. במסב"ב ומילה.. במסכי"ר מילה שא"א לה לעשות. וכ"ה נכי"ק (ובס שאי אפשר לה מע"ש לעשות). ועי' רע"ב. דוחה(אות ח)שבת. נד"ג ליחא: **ב** (בשבת). במסד"ש ומסב"ב דפו"י ליחא. מוהלין. נכי"ק ומסכי"ר מולין.

תוספות חדשים

א [כרע"ב] ד"ה שא"א כו' והלכם כרי"ע עכ"ל. וכ"פ נשו"ע סי' של"ח:

ראשון לציון

א [תוי"ט] סד"ה ע"פ עדים כו' יחד במקום אחר. כל זה איפא בגמ' ק"ל:

תוספות רע"ק

פי"ט א [אות קנז] תוי"ט ד"ה מביאו

---

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ואע"פ שהוא עושה חבורה שאין הדס ניתק מחיבורו אלא ע"י מלאה: אספלנית. תחבושת: לועם בשיניו. דכל מה דאפשר לטעות משנה: אם לא טרף יין ושמן. רגילים היו שהיו טורפים בקערה יין ושמן ומערבין אותן יחד לרפואה על המילה כדרך שטורפים ביצים בקערה: חלוק. חתיכה של בגד נקובה ומכניסין המילה באותו הנקב כדי שלא יחזור העור ויכסה את הגיד. לא התקין. לא הזמין: כורך על אצבעו. דרך מלבוש לטעותו מדרך הוצאה בחול: אפילו מחצר אחרת. לא מיבעיא מבית לבית באותו חצר אע"פ שלא ערבו אלא שתי אצבעות אפילו להצר אחרת שאינה מעורב' עמהם: ג מרחיצין את הקטן. היו מרחיצין לו כדרכו הוא דתנא סיפא לפרושי רישא כילד מרחיצין כגון זלף ביד אבל בכלי אפילו זלף אסור וכ"ש לרחוץ כדרכו: ראב"ע כו'. פליג אח"ק וסבר מרחיצין את הקטן כדרכו בין לפני המילה לאחר המילה וביום השלישי למילה נמי בין בחמין שהוחמו בערב שבת בין בחמין שהוחמו בשבת עלמו דסכנת נפשות היא והלכה כראב"ע: ספק. כן

רחוספת יום טוב

עיין בפי' סוף פרקן: ג ומזלפין. הזלוף הוא זריקת המים לו כל מקום. רמב"ם. ולשון ארמי הוא דיזקו מטר לאוב ל"ז כ"ז מתורגם יזלפון מטרא ועיין משנה ג' פרק ו' דפרה: אנדרוגינוס. עינו ושמו מפורש בספ"ח דיבמות: ביום השלישי. עיין מ"ש בס"ד במשנה ג' פרק ט'. ומ"ש

ונותנין עליה איספלנית[מז] וכמון[מז]. אם לא שחק מערב שבת[מח] לועם בשיניו[מט] ונותן. אם לא טרף יין ושמן מערב שבת[נ] יתן זה בעצמו וזה בעצמו[נא]. ואין עושין לה חלוק[נב] לכתחלה[נג] אבל כורך עליה סמרטוט[נד] אם לא התקין מערב שבת[נה] כורך על אצבעו[נו] ומביא ואפילו מחצר אחרת[נז]: ג מרחיצין את הקטן בין לפני המילה ובין לאחר המילה[נח] ומזלפין[נט] עליו ביד אבל לא בכלי[ס]. ר' אליעזר בן עזריה אומר מרחיצין את הקטן ביום השלישי שחל להיות בשבת[סא] שנא' (בראשית לד) ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים[סב]. ספק[סג] ואנדרוגינוס[סד]

ונותנין עליה איספלנית. כ"כ"ק נותנין. איספלנית. כדי"ג וכמס"ר אספלנית. וכמון. כ"כ"ק וכמן. (אם) לא שחק (מע"ש). כ"כ"מ ליתא וכן ליתא אם כד"ג ונכה"מ בכנלי. (אם) לא טרף יו"ש (מע"ש). כ"כ"מ ליתא ואם.. כ"כ"מ ליתא. במס"ר ליתא מע"ש. יתן זה בעצמו וזה בעצמו. כד"ג וכ"כ"ק ובמס"ר נותן זה לעצמו וזה לעצמו. בכנלי (קלד.) נותן זה בפני עצמו וזה בפני עצמו. וע"מ כרמ"י. ואין עושין לה חלוק. במס"ר אין.. חלק. לכתחלה. כ"כ"ק בתחלה. כ"כ"מ בתחלת. אם לא חתקין כד"ג ואם.. וכ"ה כ"כ"מ וסס.. לא הביא. כורך על אצבעו כ"כ"מ בורך על ידו ועל אצבעו וכ"ה כרס"י. אפילו מחו"א במס"ג ואפילו.. ג (בין) לפני המילה ו(בין) לאחר המילה. כ"כ"ק ובמס"ר ליתא. מרחיצין את הקטן ביום השלישי שח"ל בשבת כד"ג מרחיצין את המילה. כ"כ"מ מרחיצין ביום הג' שח"ל בשבת את המילה ובגליון סס נוסף אחר המלה מרחיצין המלת את הקטן ועי' פ"ע ובתוי"ט סס. (שנאמר ויהי ביום השלישי..) כד"ג ליתא עד וכ"י מתיר. ספק כרי"ף ספק [בן ז' ספק בן ח'] וזה הוספה מאותה ובריש"ף כ"י ליתא. ואנדרוגינוס במס"ר אנדרוגינוס. כ"כ"מ אומטום ואנדרוגינוס.

שנויי נוסחאות

תוספות חדשים

ג [הר"ב ד"ה] ראב"ע כו' וכל' כרלב"ע עכ"ל וכ' כס"ע סי' ס"ל דדין דאין מהגין בהמילה כלל דיון בשבת כשאר כל אדם ורמ"א כתב דנוהגין לרחוץ אותו קודם מילה בחמין שהוחמו מע"ש:

יבין תפארת ישראל בועז

עכ"פ כשלא ימלון אפשר שיסתכן. שע"י החבורה. הדס שבשר הגיד מתחמם ונקפה. ואפשר שילבה הגיד עי"ז (א): מז) (פלאסטער): יז) קימטל שתק: יח) את הכמון:יט) מדלאפשר בהכי: כ) שרגילין היו לערב יחד יין ושמן ולטפטף ממנו על המילה לרפואה וגם זה אסור משום שחיקת סממנין: כא) קמ"ל אף לטירוף יין ושמן יחד אינו אסור רק מדרבנן. דמחזי כמאן דבעי למשרינהו בקדירה. כטירוף ביצים (שבת דק"ע א'). אפ"ה צריך לשמות בשבת (כד ג"ל): כב) שרגילין היו לעשות מעלית נקוב. ומכניסין בהנקב הטערס של הגיד. כדי שלא יחזור העור ויכסהו: כג) כשלא חתכו ונקבו להמעלית מע"ס: כד) (לעפפבען): כה) שלא הכינו והכינו מע"ס: כו) דרך מלבוש כדי לטעות. ודוקא לעורך מילה שרי כה"ג. אבל בל"ז אסור. ולא כאותן שטורכים עוד סביב היד ויולאין בו לכרמלית שאינו מעורב. דזה אינו דרך מלבוש. ורק סביב הלאחר לו לחבור בו שרי לגמרי כך לכרמלית (ס"א ל') אבל סביב היד לא עדיף (מהאנדשוהע) שנכון להחמיר מלגמרי בהן לכרמלית (ס"ח דמגיא ג'): כז) לא מבעיא מבית לבית באותו חצר דמבית. אלא אפילו מחצר אחרת שלא ערבו עם זו שרי: כח) ביום המילה. בין לפניה לחזקו. בין לאחריה לרפאותו. מותר לרחצו כדרכו בחמין שהוחמו בשבת (ודלא כר"כ): כט) (איינשפריטצען): ל) אפי' דרך זילוף. ודוקא ביום ג' למילה. אבל בשעת מילה בכל עניין שרי: לא) בחמין כדרכו: לב) אלמא דאז הכאב גדול. והחידוש אין לורך כל כך ברחילה. ולכן אין רוחלין הולד רק ביום המילה. ובחמין שהטעינו מע"ס. אבל לא יאמרו לו שיחם לעורך המילה. ומה"ט מלין ג"כ מילה שלא בזמנה בע"ס בזה"ז. ולא חייסינן שלטרכו לחלל שבת עבורו בחימוס מים (מגיא שלא ע'). ולרע"ז אסור משום שנורם לער שבת (י"ד רס"ב סק"ג): לג) ספק בן ט' לו בן ח' הדשים: שים לו זכרות ונקבות

פי"ט (א) ולפי מה שאומריס הרופאים עכשיו. אדרבה ע"י המילה אפשר שים זכר.שע"י המילה יתפרלו נקבי (הפלרען) ויפעבו דם אחר המילה. כמולן יין שבחבית ע"י (הענבר). דלאחר שנאף הרוח שבמיקת (הענבר). מיד היין שתחתיו ממילא פורץ ועולה אף אחר שפסק למולן (בהענבר). ואין לתמוה על זה שהוא נגד הנמ'. דבכמה דברים נמצה הטבע (כמג"א קע"ג א'. וקע"ט ח'. ובי"ד שע"ז ג'. ובאה"ע קי"ו). ולכאורה הי' נראה לשמוע בקולם בכל כה"ג. דהרי אפי' בכריתות ומיחות ב"ד. שומעין לרופאין (בשבת קכ"ט א'. ויומא פ"ב א'. ובדה כ"ב ב') ואפי' להקל. מכ"ש בשאחוה רק משום סכנה. וסס בקולין בחשבת סכנה יותר ממנו. ונקל נפ

בועז

עכ"פ כשלא ימלון אפשר שיסתכן. שע"י החבורה. הדס שבשר הגיד מתחמם ונקפה. ואפשר שילבה הגיד עי"ז (א): מז) (פלאסטער): יז) קימטל שתק: יח) את הכמון:יט) מדלאפשר בהכי: כ) שרגילין היו לערב יחד יין ושמן ולטפטף ממנו על המילה לרפואה וגם זה אסור משום שחיקת סממנין: כא) קמ"ל אף לטירוף יין ושמן יחד אינו אסור רק מדרבנן. דמחזי כמאן דבעי למשרינהו בקדירה. כטירוף ביצים (שבת דק"ע א'). אפ"ה צריך לשמות בשבת (כד ג"ל): כב) שרגילין היו לעשות מעלית נקוב. ומכניסין בהנקב הטערס של הגיד. כדי שלא יחזור העור ויכסהו: כג) כשלא חתכו ונקבו להמעלית מע"ס: כד) (לעפפבען): כה) שלא הכינו והכינו מע"ס: כו) דרך מלבוש כדי לטעות. ודוקא לעורך מילה שרי כה"ג. אבל בל"ז אסור. ולא כאותן שטורכים עוד סביב היד ויולאין בו לכרמלית שאינו מעורב. דזה אינו דרך מלבוש. ורק סביב הלאחר לו לחבור בו שרי לגמרי כך לכרמלית (ס"א ל') אבל סביב היד לא עדיף (מהאנדשוהע) שנכון להחמיר מלגמרי בהן לכרמלית (ס"ח דמגיא ג'): כז) לא מבעיא מבית לבית באותו חצר דמבית. אלא אפילו מחצר אחרת שלא ערבו עם זו שרי: כח) ביום המילה. בין לפניה לחזקו. בין לאחריה לרפאותו. מותר לרחצו כדרכו בחמין שהוחמו בשבת (ודלא כר"כ): כט) (איינשפריטצען): ל) אפי' דרך זילוף. ודוקא ביום ג' למילה. אבל בשעת מילה בכל עניין שרי: לא) בחמין כדרכו: לב) אלמא דאז הכאב גדול. והחידוש אין לורך כל כך ברחילה. ולכן אין רוחלין הולד רק ביום המילה. ובחמין שהטעינו מע"ס. אבל לא יאמרו לו שיחם לעורך המילה. ומה"ט מלין ג"כ מילה שלא בזמנה בע"ס בזה"ז. ולא חייסינן שלטרכו לחלל שבת עבורו בחימוס מים (מגיא שלא ע'). ולרע"ז אסור משום שנורם לער שבת (י"ד רס"ב סק"ג): לג) ספק בן ט' לו בן ח' הדשים: שים לו זכרות ונקבות

תוספות רע"ק

בלשונו לשנות עדים ולאשמועינן דע"א לא מהני ואלא אגב רחיטה נקט דאורחיה בכל דוכתא למיתני עדים ופירוש עדות המועלת לו עכ"ל. וצ"ע מפירכת חש"ס בשמעתין דליתני ואם יש ע"א. ואח"כ מצאתי בעזה"י שעמר בזה תראנ"ח בתשובה ח"א סי' פ"ט: ב [אות קנח כ] במשנה אפילו מחצר אחרת. משמע דמרה"ר אסור וכ"כ תסנ"א לחריא בסי' של"א ס"ק ח'. אבל בחר"ן בסת שתביא דברי הרמב"ן לחוכיח דנשאבו מים שלאחר המילה יכול לטולו ולהחם חמין באמצע דבריו כתב ומביא דרך רח"ר וצ"ע ובאמת לכאורה ק' אמאי נימא דאסיר מרה"ר דס"ש מלועס בשיניו דהוי מחיצה כלאחר יד דשרי וס"ש הוצאת מרה"ר כלאחר יד. וגם ק' לי בדברי הרמב"ן שבר"ן הנ"ל דנקט ההוכחה מדשרינן למול אף דיודע שיהיה צריך להביא הסמרטוטין לכריך על אצבעו להביא מרה"ר דהוי שבות דלא דחי בכשירים אמאי הנח מלתביא ראיה מלועס בשיניו דהוי נמי שבות דהוא מוחץ כלאחר יד: [אות קנט] בר"ב ד"ה אם לא טרף. בדרך שטורפים ביצים בקערה. נראה דהקדק בזה לאוריי דדוקא בכה"ג לטרוף ולערב יפה יפה אסור אבל בלא עירב כל כך שרי ודהו בכלל יתן זה בעצמו וכדאיתא בסוגיין: ג [אות קס] במשנה ספק ואנדרוגינוס בתרי"ף איתא במתני' ספק בן ז' ספק בן ח' ולענ"ד הוא ט"ס וראוי למחקו וצ"ל כמו שלפנינו בש"ס ספק ואנדרוגינוס וראיה לזה מהא דאמרי' דף קל"ו ע"א ואלא הא דתניא ספק בן ז' ספק בן ח' אין מחללין עליו את השבת אמאי נימחלית ממנ"ם. ואמאי פריך מברייתא ולא ממשנתנו זו. ולכאורה היה אפשר לומר דצ"ל דתנן וכו' ובאמת הפירכא ממתני'. והיינו פרוחים בזה כי באמת תמות לכאורה לפס"ש המור והש"ע או"ח סי' ש"ל דספק בן ז' ספק בן ח' אין מחללים עליו את השבת לפיקוח נפשו. והיינו מברייתא הנ"ל דס"ל דסתמא קתני אין מחללים ולא מוירי ממילא א"כ מאי פרכי' נימחלית ממנ"ם הא לא מוירי כלל ממילה. אבל אי הפירכא ממתני' דמוירי ממילה ניחא. ואולם קשה דאיך תלוי הפירכא על רב אדא דאמר דבן ח' מחתך בבשר בעלמא בלא"ה יקשה ממתני' זו דקתני עלת ור"י מתיר באנדרוגינוס דמשמע דבספק מודה והא לר"י דס"ל דמקלקל בחבורה פטור והא דצריך קרא למילה היינו דמה לי תיקון גברא מה לי תקון כלי ולדידיה ס' בן ז' או ח' נימחלית ממנ"ם דאם בן ח' [הוא] וליבא תיקון גברא לא הוי תיקון. ואולי י"ל כיון דצריך למצוץ אח"כ דחוי חבורה רבות הוי תיקון גם בבן ח' להיות חיי שעת ולהטור וש"ע הנ"ל דאסור לחלל שבת בפקוח נפשו דס' בן ז'. מ"מ א"א למולו להניחו בלא מציצה לגרום בידים סכנה כמו דאסור להרגו מספק. לזה פריך מדרב אדא דחוי כבשר ואין בו משום חבורה. אך מ"מ חאמת יורה דרכו דל"ג במתני' ס' בן ז' והראיה מראמרי' דף קל"ה ע"א אמר מר ולא ספק דוחה את השבת לאתויי מאי לאתויי הא דת"ר ספק בן ז'. ול"ק לאתויי הא דקתני במתני' א"ו דלא גרס' ליה ומתני' ליבא ראיה די"ל דטיירי בנולד בה"ש. ומה"ט קשה לי על רש"י והרע"ב דמפרשי במתני' ספק בן ח' ספק בן ט'. והרי מסוגיא משמע דמתני' ליבא הכרת לדין זה די"ל ספק היינו נולד לבה"ש וא"כ למה נדחוק דמוירי בס' בן ח' ומתילא ע"כ דמוירי בכשירים ואליבא דר"א כדמשנינן אברייתא ואמאי לא פירשו בפשוטו בנולד בה"ש וצ"ע: ובקושיא הנ"ל דמאי פרכינן ואלא הא דתנא לא מוירי ממילה צריך לדחוק דכוונת חש"ס על דברייתא דערלתו ודאי דוחה את השבת דאמרי' עלת לאתויי מאי (דנולד בין השמשות קתני בסיפא בברייתא) לאתויי הא מתני' ספק בן ז' ספק בן ח' אין מחללים: [אות קסא מ] שם בהרע"ב ד"ה ראב"ע. בין לפני המילה. לכאורה קשה דהיכן מצינו דפליג ראב"ע על לפני המילה וכיון דלת"ק מותר רק זילוף ת"נ לראב"ע ולא פליג רק על לאחר המילה. וכזה הקשה הר"ן על תרי"ף דפסק להלכה דסרחיצים את הקטן לפני המילה ותירץ דהרי"ף פסק כאוקימתא דרבא דלת"ק ג"כ מרחיצים ממש ופיפא דקתני מזלפים היינו ביום ג' עיי"ש. וזהו אינו מספיק על הר"ב דב' תחלה כאוקימתא דר"י ורב"א דסרחיצים דת"ק היינו מזלפים וצ"ע. ועיין במהרש"א דכתב דלתך אוקימתא

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

בן ח' חדשים ספק בן ט' דלמי בן ח' כאמן בעלמא הוא ואין מילתו דוחה שבת: ורבי יהודה מתיר באנדרוגינוס. מדכתיב (בראשית פ"ז) המול לכם כל זכר לרבות אנדרוגינוס וא"ק ערלתו כתיב מי שהוא כולו ערל יצא זה שחציו נקבה ואין הלכה כר"י: ד מי שהיו לו שתי תינוקות וכו'. פליגי אמוראי בגמ' בגרסת משנה זו והגרסא שתפסו רבותי עיקר. כך היא. מי שהיו לו שתי תינוקות אחד למול אחר שבת ואחד למול בשבת ושכח ומל את של אחר שבת בשבת חייב אחד למול בע"ש ואחד למול בשבת ושכח ומל את של ערב שבת בשבת רבי אליעזר מחייב חטאת (לח) ורבי יהושע פוטר (לט): ד מי שהיו לו שתי תינוקות אחד למול אחר השבת ואחד למול בשבת ושכח ומל את השבת בשבת חייב (מ). אחד למול בערב שבת ואחד למול בשבת ושכח ומל את של ערב שבת בשבת רבי אליעזר מחייב חטאת (מא) ורבי יהושע פוטר (מב): ה קטן (מג) נמול לשמונה לתשעה ולעשרה ולאחד עשר ולשנים עשר לא פחות (מד) ולא יותר (מה). הא כיצד כדרכו לשמונה נולד לבין השמשות נמול לתשעה (מו). בין השמשות של ערב שבת נמול לעשרה (מז). יום טוב לאחר השבת נמול לאחד עשר (מח). שני ימים טובים של ראש השנה נמול לשנים עשר (מט). קטן החולה אין מוהלין אין מחללין עליו את השבת (נ) ורבי יהודה מתיר באנדרוגינוס (נא): ד מי שהיו לו שתי תינוקות אחד למול אחר השבת ואחד למול בשבת ושכח ומל את של אחר השבת בשבת חייב (נב). אחד למול בערב שבת ואחד למול בשבת ושכח ומל את של ערב שבת בשבת רבי אליעזר מחייב חטאת (נג) ורבי יהושע פוטר (נד): ה קטן (נה) נמול לשמונה לתשעה ולעשרה ולאחד עשר ולשנים עשר לא פחות (נו) ולא יותר (נז). הא כיצד כדרכו לשמונה נולד לבין השמשות נמול לתשעה (נח). בין השמשות של ערב שבת נמול לעשרה (נט). יום טוב לאחר השבת נמול לאחד עשר (ס). שני ימים טובים של ראש השנה נמול לשנים עשר (סא). קטן החולה אין מוהלין

תוספת יום טוב

["ומ"ם הר"ב והלכה כראב"ע. גמרא]: ד חייב. לפי שהוא הובל ואינו מקלקל שיהיה פטור וכן אמרו לגבי מילה מתקן הוא? . ברמב"ם: ורבי יהושע פוטר. עיין מ"ש ברש מכילתין וכן עיין במשנה ה' פרק ו' דפסחים: ה יום טוב לאחר שבת. ומילה שלא בזמנה איננה דוחה יום טוב כי המילה מ"ע ויו"ט עשה ול"ת כי הנשים הוא לוה לשבות בו והוא אמרו שבתון ומנע בו מן המלאכה והטיקר אצלנו לא אתי עשה ודחי את לא תעשה ועשה. ברמב"ם: שני ימים טובים של ראש השנה. עיין מ"ש בס"ד בספק"ו: ואינו

ד מי שהיו לו. קנ"ז ע"א פסחים פ"ג ע"ב כריתות י"ס ע"ב ירושלמי פסחים פ"ו ה"ס מגמולא ויעל מי"ז: ה קטן נימול. קנ"ז ע"א עלכין ח' ע"ב הנחומת ריש פעוה מיי' פ"ח מה' מילה הי"ב המ"ב פגין כ"ח פוס"ע י"ל מי' רס"ב רס"ז סעי' מ': קטן החולה. ירושלמי יומא פ"מ ה"ח:

שנויי נוסחאות

עליו בכי"מ עליהם ועי' ב"ב (קכז ב) ובמאור ובמלחמות. ד שתי תינוקות. במסכי"ר שני.. אחד למול אחר השבת.. ר' אליעזר וכ"ה בסדר הזה גם במסכ"ב (ושם.. ושכח ומל [את] של ע"ש) בד"ל ובכי"ק ובמסכי"ר ובכריתות (יט, ב) הסדר אחד למול בערב (בד"ל ובמסכי"ר ערב) שבת שכח (בד"ל ושכח) ומל את של ערב שבת (בד"ל ובמסכי"ר.. השבת) בשבת חייב אחר למול לאחר (במסכי"ר אחר בד"ל בטעות ערב) השבת ואחד למול בשבת שכח (בד"ל ושכח) ומל את של אחר שבת (בד"ל ובמסכי"ר השבת).. ר' אליעזר. ועיין בבנלי ובירושלמי. ר' אליעזר. במסב"ב ד"ו ר' אליעזר ואינו נכון כי כר פלוגתיה ר' יהושע. ה ולעשרה ולי"א ולי"ב בד"ל ובמסכי"ר נלא ווי"ן. (הא כיצד) בד"ל ובמסכי"ר ליתא. לבין השמשות. בד"ל ובמסכי"ר בין השמשות. בין השמשות (של) ע"ש במסכי"ר. ע"ש וליתא בכי"ק.. לע"ש בד"ל.. בע"ש בכי"ל נולד ע"ש בה"ש. יו"ט לאחר השבת בד"ל אחר השבת בכי"ל ואם יו"ט אחר השבת. שני ימים טובים (של ר"ה) בכי"מ ליתא במסכי"ב ליתא נמל. טובים. החולה בכי"מ חולה. אין

תוספות הדשים

[שם] ד"הורבי יהודה כו' ואין הלכה כו' עכ"ל וכ"פ בס"ע סימן הס"ל: ה [בר"ב ד"ה] שני י"ש על ר"ה כו' דוחה כו' עכ"ל וכ"פ הרמב"ם אבל בס"ע י"ד סי' רמ"ו פסק כהרא"ש דאפי' יו"ט שני של גלות אינו דוחה ע"ש והכ"ך מסכים עם הרמב"ם:

תוספות רע"ק

אוקימתא דמרחיצים דתנא קמא היינו מזלפין ת"נ מרחיצים דראב"ע היינו מזלפים וחוסיף רק

יכין תפארת ישראל בועז

ונקבות (ב): לה) מיהו אפילו הוא ודאי בן ח' חדשים. אם נגמרו שערו וצפרניו ימולוהו. דבן ז' הוא ואשהויי אשתהי. ואי בר ז' ודאי הוא. אפילו לא נגמרו שערו וצפרניו אם רק רואים שחזק הוא ימולוהו (שם ס"ג): לו) וקיי"ל כת"ק (שם ס"ס): לז) חטאת. בהא כ"ע מודו. מדטעה במלוה ולא עשה מלוה. דמל בן ז' ימים. ואע"ג דהנימול קודם זמנו צריך להטיף ממנו דם ברית בזמנו (כס"ך י"ד רס"ב ב'). ואי"כ הו"ל מקלקל בחבורה. כ"ל דאפ"ה הועיל שא"ל לאחתכו שנית: לח) אף דטעה בדבר מלוה ועשה מלוה. דלולא שבת ראוי היה למול. אפ"ה חייב: לט) מדעשה מלוה: מ) שהוא ישראלי. לאפוקי בן שפחה. שנימול אפילו בן יומו: מא) קמ"ל אפילו יודע שלא יזדמן לו מוהל אח"כ: מב) כ"ל דקמ"ל שיקדימו למול זה קודם לילד אחר שנימל שלא בזמנו. דזה אכתי בזמנו מקרי: מג) דהרי מונין לו מהלילה. ונימול לט' ספק ח' (י"ד רס"ב ד'): מד) דא"א למולו בשבת. דשמא תשיבו הוא ומילה שלא בזמנה אינה דוחה שבת: מה) דמילה שלא בזמנה אפי' יו"ט אינה דוחה: מו) דקדושה מ' הן (וכשהיו מקדשין ע"פ הראייה היה אפשר שיהי' ר"ה ביום א' ב'). ובזו"ע שני של גלות פליגי רמב"ם ורא"ש. ולב"י קיי"ל כרא"ש דאסור. ולש"ך קיי"ל כרמב"ם דשרי (י"ד רס"ו)

נס בחילול שבת לנמון ואעפ"כ כ"ל לבני לוז מדברי רז"ל. דלא דמי לרחיצה לקמן סי' נ"ב שאין מחללין השבת משמשתנה המצב. דהתם שאני דע"י משמשתנה המצב אין בו צורך כלל השבת. אבל הכא מי לא מודו הרופאים דע"י המלאה מיגל התינוק מגייית הגיד. אלא שבאמרות הצפון יש אינו מסכים כל כך לגייית הגיד כבאמרות בבל החמים. ואעפ"כ אפשר שיסתכן ע"י הגייה. ואף שלפי דברי הרופאים יכול להגיל הגייה ע"י שינימו עליו כל חצי שעה מפלית שבשרה במי (עקסטרקטוס). או במים קרים. עכ"פ כיון דנס לפי דבריהם גם מגילה מסני. אין לנו אלא דברי חז"ל. דהרי אפי' בדברי תורה בשאין נפקא מנה שיעשה כן או כן. הין הראשונים מקפידין לעשות כדברי רבותיהם. כרבא דהוה מהדר אסנקא וארוחא הואיל ונפק מפומא דרב הונא (בפסחים קי"ל ב'). ואעפ"כ ל"ל שלא יאמון כל כך בחוזק מאד בשבת. דבגמרא לא קאמר. רק האי אומנא דלא מיין. משמע דלא מיין כלל (בשבת קנ"ג ב') גם זה בפיו אחר המגילה על החבורה מה מן שלוקח בפיו. כדי לקמוט ולצמצם נקבי הפרפרין שפתח במגילתו: (ב) ורמב"א תקפ"ט ב' כתב בשם הרי"ף. שפעם יהוא זכר ופעם הוא נקבה. ולא מצאתי כן בריא"ף. גם הדבר בעצמו רחוק ממנהג אנשי. איך אפשר שיהיה פעם ככרום ולהתחתון פעם כך ופעם כך. ואפשר שכיוונת רמב"ן דפעם כח הזכרות שבו גובר. ופעם כח הנקבות. מדים לו זכרות ונקבות כשמו כן הוא. דאמרו בלשון יון אים. וגינוס אשה. וחדשים מקרוב כתבו שמתחכמים (בקאנפערענצאיזאנלעקסיקאן) שאינו בגמלא שלא. ואני אומר אשר פיהם דבר שוא ויעיצם ימין שקר. לכתוב הכחשה על דבר

רס"ו

חפורסם. ובינו ראו ולא זר. זה בכמו י"ב שנים מלאי בעצמו ילד כזה שהי' לו ניד זכרות כהוגן. רק שלא הי' נקב בראש הגיד. רק שנמקום הראוי לנקב הי' נמשך בלשה בעור בכמו חוט לאורך הגיד עד למטה במקום הכים שבו הבילים ובין ב' הבילים הי' נקבות כראוי. ומשם הבתין. וגם הגיד הי' מתקשה כשמשמנו בו. וזה בכמו ט"ו שנים הביא קנב א' כבר לבאול עליו אם אשר הוא בעבור שהראני בו זכרות נמשה ככל הבילים ונקבות כמוך לאחוריים ככל הרחלות. ושומעים לא היה צריך תנא לאמעינן דלפי קודם שנקרע העור שע"ג הערוה פשיטא דאסור דשמא כשיקר ע הטור ימלא שהוא נקבה ונמלא שחילל שבת. ואי לאחר שנקרע פשיטא דמותר למולו לכתחילה בשבת כשאר זכר אף שאינו מוליד:

דאפילו ביום ג' מזלפין וא"כ אפילו אחר המילה לא שרי רחיצה רק וילוף. אח"כ ראיתי בכ"מ פ"ב מה' מילה שכ' על הר"ן הנ"ל די"ל אף לשיטת דמרחיצים דקאמר דת"ק היינו מזלפים מ"מ ראב"ע פליג דמרחיצים כדרכו בין לפני המילה ואפי' ביום הג' והיינו כדברי הר"ב: ד [אות קסא ב] תוי"ט ד"ה חייב. מתקן הוא. ואף דמל קודם זמנו צ"ל דס"מ סקרי תקוני גברא דהוא ניטול וא"צ עוד לטולו. ומ"ם קשה לי הא בכריתות פרכינן עלה דמשנתנו דליפטר מטעם מתעסק בשני הנח לחבורה כיון דמקלקל חייב מתעסק ג"כ חייב. הרי דמתני' זו צ"ל דס"ל דמקלקל בחבורה חייב. ובס"ניא זו קשה לי דהתינח מתעסק שנתכוין לתתוך מחובר זה ותתך מחובר אחר דבכל התורה חייב ורק בשבת פטור משום מלאכת מחשבת אסרה תורה בזה שייך לומר דהבורה כיון דמקלקל חייב ולא בעי מלאכת מחשבת הוי כמו שאר איסורים אבל מתעסק שנתכוין באמת לתתוך זה אבל סבר שהוא תלוש דכפי מה שהיה חושב היה באמת היתר זה בכל התורה כולה פטור ורק בחלבים ועריות סבר שהוא שומן או שהיא אשתו חייב שכן נחנה וכך מבואר לחריא בתוס' א"כ ת"נ נהי דמצד מתעסק שחשב לימול תינוק זה ומל זה הדין דחייב התינוק אם שניהם לא היה זמנם חיים דבשניהם איכא איסור אבל בין דאחד זמנו היום והוא חושב שתינוק זה זמנו היום והוי מלאכת היתר דהא התורה התיר ח ותוי כמו גרכוין לתתוך תלוש ותתך מחובר

מועד תפא"י יא

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ן ואינו אוכל בתרומה. כתב הר"ב מה פסח אסור לערל. דכתיב ביה (שמות י"ב) וכל ערל לא יאכל בו: מל ולא פרע וכו'. תימה אתאי אילטריך למתני הא כיון דכתיב תנא דבשר החופה את רוב עטרה מעכב המילה וכי לא פרע עדיין רוב עטרה מכוסה. תוספות. [*ודבריהם כ"ל שהוא ע"פ גירס ר"ח בתוס' דר"פ הערל [דף ע"א] וכן רש"י ז"ל שם הזכיר ג"כ לאותה גירסא. ואליביה קרא דביהושע [ה'] ומול את בני ישראל שנית לאיל המעכבין את המיל' ולגירסא ההיא קאי בקושיא מ"ד אלא נתנה פריעה לאחריהם אצינו עליו השלום. וראיתי ברבות פרשת נשא (פרשה י"א) משה מוהל ואהרן פורע ויהושע משקה וי"א יהושע מוהל ואהרן פורע ומשה משקה ע"כ ופלוגתא זו לענין המוהל. עוד ברבות סוף פרשת בא ע"ש וכבפרשת נשא איתא בשיר השירים רבה [פ"א ופ"ג] אבל לגירסא קמייתא שכתב רש"י ז"ל אינו מקשה כלום על האומר שם שלא נתנה פריעה לא"א ע"ה השתא מתני' טובא קמ"ל במאי דאזר ושנה מל ולא פרע דלא תימא כיון דא"א ע"ה נלטווה במילה לבדה אף שאנחנו בהל"מ נלטווינו אף בפריעה מ"מ כי מל ולא פרע לא ליהוי כאילו לא מל לגמרי מכיון שאבריהם אצינו עליו השלום מל ולא פרע עד שנתחדשה הל"מ קמ"ל דמכיון שנתחדשה ההלכה לפרוע כך היתה ההלכה דאם לא פרע שהוא כאילו לא מל לגמרי]:

הן ואין מילה שלא בזמנה דוחה את יום טוב השני של ראש השנה נימול לי"ב: עד שיבריא. ויעברו עליו ז' ימים שלמים מעת לעת מיום שהבריא ואח"כ מלין אותו: ן ציצין. כמין נימין של בשר שנשארו מן הערלה: עטרה. היא שפה גבוהה המקפת את הגיד סביב וממנה משפע ויורד לראשו ובשר החופה את [רוב] העטרה דקתני מתני' לא תימא רוב הקיפה אלא אפילו רוב גבהה במקום אחד: אינו אוכל בתרומה. אם כהן הוא דכהן ערל אסור לאכול בתרומה נאמר בפסח (שמות י') תושב ושכיר לא יאכל בו ונאמר בתרומה (ויקרא כ"ב) תושב כהן ושכיר לא יאכל בו מה פסח אסור לערל אף תרומה אסור לערל: ואם היה בעל בשר. שהיה שמן וגדל בשר שלמעלה מערלתו לאחר שנגלה הערלה כולה כאילו אותו בשר חוזר וחופה את הגיד: מתקנו. ומשפע בחומל מאותו עודי מפני מראית העין אלא יהא ערל כערל: ולא פרע. לא גילה: כאילו לא מל. ויש"ב ויפרע ואפילו אלף ידו ממנה וכל זמן שהוא מתעסק במילה בשבת תוך בין לילין המעכבין בין לילין שאין מעכבין. לאחר שסלק ידו על לילין המעכבין חוזר. על לילין שאינן מעכבין אינו חוזר:

אותו עד שיבריא מז): ן אלו הן ציצין מח) המעכבין את המילה מט) בשר החופה את רוב העטרה נ) ואינו אוכל בתרומה נא) ואם היה בעל בשר נב) מתקנו מפני מראית העין נג). מל ולא פרע את המילה נד) כאילו לא מל נה):

ן אלו הן ציצין. קנ"ז ע"א יבמות מ"ז ע"ב ע"א ע"ב ירושלמי יבמות פ"ח ה"א מו"ז פ"ב מכו' מילה ה' ג' ה' פס"ב פשין ל"ח מוע"ב יו"ל פ"ו רס"ד פס"ד ה' ו': ואם היה בעל בשר. שם ה"ל מוע"ב פס"ד ד':

שנויי נוסחאות

מ ו ח ל י ן (אותו) נד"ל אין מלין.. נכי"ק ומכני"ר אין מולין.. נכי"מ ליתא. ן אלו (הן) ציצין נד"נ.. בציצין נכי"ק ליתא. (בשר) החופה נכי"ק ליתא. (רוב) העטרה נד"נ ומכני"ר ליתא. ואינו נד"נ אינו. ואם היה ב"ב נד"נ וכ מכי"ר אם.. מתקנו את (המילה) נכי"ק פירע. (והוא מהכנין הכנגד) נד"נ ליתא:

תוספות חדשים

ן [תוי"ט ד"ה] מל ולא פרע כו' עשה מכוסה כו' ע"כ. לא ידעתי מאי קשיא לו בודאי איט דוחה אם בשר מכסה על העטרה קרום הרך שכסה עליה דהא בתורה לא נאמר שיגלה העטרה רק ימול בשר טלהו רק שנגלה"מ נאמר לנו הפריעה א"כ י"ל שהם כשתי מצות ואדע דהא לא מלינו בגמ' ובפוסקים דאם מכסה הקרום רוב העטרה פיסים מעכב וכן דייק המשנה בשר החופה כו' ולע"ג דהתוס' ביבמות שם כתבו בשם ר"ח דגם בפריעה מעכבין ליצין אבל ר"י לא סיל כן גם דיוק של ר"ח יש לדחות לאמיתין שם ובע"ז דף כ"ז ודו"ק: (ממהורש"ת זצ"ל):

ראשון לציון

[בר"ב ד"ה] אינו אוכל כו' ונאמר בתרומה כו' עיין יסל"מ:

תוספות רע"ק

ובזה גם בחבורת לפסד כיון דגם בשאר איסורים פסור. ודוחק לחלק דדוקא בסבור תלוש דליכא כלל מלאכת שבת אבל הכא דגם בתיניק שזמנו חיים מכל מקום הוי מלאכ' אלא דהתורה התירה זהו לא הוי מתעסק. וצ"ע:

יבין תפארת ישראל יבין

נא) כ"ל דקמ"ל דאפי' בתרומה דרבנן אסור. דכערל נמור הוא: נב) שאחר שנימל חזר וגדל העור וחיפה העטרה. ונראה עי"ז כערל: נג) דכיון דנימל פעם א'. אפי' חזר ונתכסה כל העטרה א"ל נמולו שנית רק מדרבנן. להכי היכא דאפשר קושר העור לאחוריו. שלא יראה כערל. ובאי אפשר: במקום לערלא ל"ג רבנן (שיר י"ד רס"ו). ובמסופק אם נתגלה במילה ראשונה רוב העטרה. כ"ל דאמרי' רוב המצויין אצל מילה מומחין הן (כתובות ד"ג ב'). וא"ל לגבר התינוק. וכן במעמי ולאיתי מפה הקדוש של ע"ר אאמ"ו הגאון זצוק"ל אף שלא זכיתי לשאלו טעמו: נד) כהלכתו לעיל: נה) אף דכבר תנא לעיל שברוב נובה או היקף מעכבין המילה כ"ל דמרישא ס"ד רק לאומרת. קמ"ל הכא אפי' לקולא. דהיינו לברך שנית כל הברכות (וכי"ד רס"ה). ובשלא סילק ידו אפי' על לילין שאינן מעכבין חוזר. ואפי' בשבת. ובסילק ידו בשבת. אינו חוזר על לילין שאינן מעכבין:

הלכתא גבירתא כללא דפרק יט

פרק יט משנה א ב ג מילה בזמנה דוחה שבת ויו"ט משא"כ שלא בזמנה ובזמנה רק מילה פריעה ומציצה. ואפי' הסיר כבר ידו ופירש ונשאר מהעיר עור החופה רוב גבהה של עטרה אפילו במקום א' חוזר אבל על מיעוט העור במקום א' רק בלא פירש עדיין חוזר ומתר לתת על המילה אספלנית וכל דבר שדרכו בחול. מכשירי מילה אין דוחין שבת ויו"ט כלשהוז הסכין ולשחוק סממנים ולהחם לו חמין ודוחין עד יום א' ואפילו עי' עובד כוכבים אם ר אבל דבר דשבות מותר ע"י עובד כוכבים ובהכין סממנים ונתפזרו מחלוקת בין הפוסקים דרמב"ן מתיר ולרוב הפוסקים דוחין ליום א'. קסן שנולד מהול ושיש לו ב' ערלות ואנדרוגינוס ויוצא דופן ויליד בית שלא מבלה אמו עד שילדה נימולים לשמנת ואין דוחין שבת ויו"ט ובן ז' חדשים מלין בשבת משא"כ רח' או ספק בן ז' או ח' רק בנמרו שערו וצפרניו [ולרמ"א בספק מוחלין אפילו לא נגמרו רק דאין מחללין עליו בשאר דברים]. ממזר או ישראל מומר שהוליד בן משראלית מוחלין בשבת. משא"כ בשניהם מומרים או ישראל שהוליד בן נכרית שאין מוחלין בשבת ולא ימול בשבת רק מי שבל פעם א' ואפי' האב. נהגו ששני מוחלים מלין בשבת אע"פ שיש מחמירים ועכ"פ הפורע יצוצין לא שלישי. האיזמל שבל (עי' פי"ז מ"ד) אין מטלטלין רק לצורך מילה ואח"כ כל זמן שלא הסירו מידו מולינו למקום המשתמר או כשהוא פירע יקבלנו אחר מידו ויצניענו במקום משתמר ובדיעבד בחושש לגניבה מומכין על הפוסקים דמותר לטלטל אף אחר שהניח מידו: במדינות אלו נוהגין שרוחצין לפני המילה בחמין שהוחמו בע"ש או ששומנין לו ואחר המילה בט"ש וכן ביום ג' למילתו בשבת ויזהרו שלא ישרו סדין במים אלא ע"י עובד כוכבים אבל אסור לומר לעובד כוכבים לחתם מים דסתם אין מכנה בלא רחיצה בזמנינו אא"כ יש שם חשש סכנה דמותר לחלל השבת. אם לא שחק כמין מע"ש לועם בשיניו. אם לא מרף יין ושמן מע"ש נותן זה לעצמו וזה לעצמו. ואין עושין כעין כיס דחוק להלביש ראש הגיד עם העטרה שלא יחויר העיר לכסות העטרה רק כורך עליה סמרטוט. ואם לא התקין מע"ש כורך על אצבעו ומביא דרך מלבוש אפילו מחצר אחרת אבל לא מרה"ר. שכח חסכין מע"ש מביאו ע"י עובד כוכבים ובלבד לא דרך רח"ר דרק שבות התירו ע"י עובד כוכבים כלעיל: משנה ד העושה מצות מהמצות ובכלל עשייתה נעשית עבירה שחייבין עליה כרת בשבת תרי זה פטור מחטאת שעשה ברש"ת כגון שהיו לו ב' תינוקות אחד למול בשבת ואחר בע"ש או אחר שבת ושכח ומל שניהן בשבת פטור משא"כ בלא היה אחר מהן ראוי למול בשבת דחייב. מוהל שבא למול בשבת סמיך לחשיכה שחשב למחר ולמול עור קודם יציאת שבת והתרו בו שאין לו פנאי ומל ולא השלים אלא אחר יציאת שבת לא הוה תו אנוס או מוזד וחייב חטאת: משנה ה נולד ביה"ש דהיינו י"ג מינוטען וחצי קודם צה"כ שבחול נמול למחר בע"ש נמול ליום א' וכן אינו דוחה יו"ט ואפילו יו"ט ב' דר"ה משא"כ יו"ט ב' דגליות דוחין וה"ה שאר דברים שאין דוחין שבת דוחין יו"ט ב' דגליות. ואם נולד קודם ביה"ש לדיין דעושין מלאכת עד סמוך לרבע שעה קודם צאת הכוכבים אם נולד בערב שבת רבע שעה קודם צאת הכוכבים נמול בערב שבת ואם נולד בשבת נמול בשבת:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

פרק ב **א רבי** אליעזר אומר תולין את המשמרת. שמסננים בה שמרי יין ומותח את פיה לכל לד בגגול ונעשה כאהל על הכלי ואע"ג דעביד אהל שרי ביום טוב דס"ל לר"א מכשירי אוכל נפש שאפשר לעשותן מערב וס טוב מותר לעשותן ביום טוב [תולה] לכתחלה לא. אבל אם תלויה היא נותנין לתוכה שמרים ומסננין דאין דרך בורר בכך: אין תולין את המשמרת. דעביד אהל ערלי ומחזי כמעשה חול: ואין נותנים לתלויה בשבת. דהוה תולדת בורר או מרקד והל' כחכמים: **ב** נותנים מים. בשבת על גבי שמרים הנתונים במשמרת מבעוד יום כדי שילנו שיהיו השמרים צלולים ויזוב כל היינם. פירוש אחר על גבי שמרים שנשארו בחבית. וקולטין המים מעט היין ומוציאין אותן בשבת ושותים אותן ואין בזה משום בורר: את היין. מפני הקמחים לבנים שמתהוים בו: בסודרין. המיוחדין לכך וליכא למיגזר דלמא סחיט להו הואיל ועשויין למלאכה זו והוא שלא יעשה בידו בסודר כמין גומא בפי הכלי כדי שירד היין במדרון שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול: ובכפיפה מצרית. סל העשוי מלורי הדקל והוא שלא תהיה הכפיפה גבוהה מקרקעית הכלי התחתון שפת שלא יעשה אהל ערלי: ונותנים ביצה בשמנת. שנתנו בה חרדל להסתנן שרגילין ליתן ביצה ערופה בדברים העכורין והם מתלבנים ומזדככים על ידה: ינומולין. יין ודבש ופלפלין: לגין. גדול מכוס וקטן מחבית: הכל לפי האורחים. אם יש לו אורחין מרובין עושה הרבה בין בשבת בין ביום טוב בין במועד והלכה כת"ק שעושין יומולין בשבת כפי מה שהן רוצים: **ג** חלתית. כך שמה בערבי והיא חמה ונוהגין להלבה במקומות הקרים ואין שורין אותה בשבת דמיחזי כמעשה חול: את הכרשינין. מציף עליהם מים בכלי לברור פסולתן שהפסולת צף למעלה: ולא שפין אותן. ביד להסיר פסולתן דהוה ליה בורר: אבל נותן בתוך הכברה. ואע"פ שפסולתן טופל לפעמים דרך נקבי הכברה ונמצא מתברר מאליו: התבן. שהיו עושים מן הקש שמחתכין אותו במורינים

ונעשה

פרק כ **ב נותנים** מים על גבי שמרים בשביל שילנו. לפירוש אחר שכתב הר"ב וקולטים המים טעם היין. כ"ל דלשון שילנו מלשון גלנו כעופרת (שמות ט"ו) וכדבריהם [נ"ק ל"ח ח'] גלתה במים אדירים וכו' כלומר שהיין יהיה נגער ויפול וימשך לתוך המים: בסודרין ובכפיפה. דגמ' והוא שלא תהיה הכפיפה גבוהה וכו' ופי' הר"ב שלא יהיה אהל ערלי וכ"כ רש"י והרמב"ם ספ"ב וכתב הר"ן דאע"כ אפילו במסנן בסודרין נמי ניחא הכי אלא ודאי מטעם שיטוי הוא והתם קיון דאיכא שינוי אחרינא דלא עביד גומא שפיר דמי ע"כ. ולי נראה דאה"נ דס"ל לרש"י ורמב"ם שהיו הסודרין מתוחים ונהוגים ע"ג הכלי מבעוד יום. והדע דבכפיפה על כרחך בהכי מיירי שבכפיפה נתונה בתוך הכלי מבעו"י אלא שבשעתן לתוכה השמרים מגביה אותה מקרקעית הכלי כדי שיוכל לזוב דאלת"ה אלא בשבת נותן הכפיפה לתוך הכלי. הרי מיד שנותנו בתוך הכלי נעשה האהל קודם שיגיע עד למטה בתוך טפח הסמוך לקרקעית הכלי. אם לא שנאמר דכל עוד שעוסק בהורדת הכפיפה ואינו מניח לאו עשיית אהל ערלי כלל [הוא]: **ג** שפין. פי' כמו מקנחין או ממרחין. רמב"ם: התבן. עיין מ"ש

יבין תפארת ישראל יבין

פ"ב א) (זייהע). והוא כיס שמסננין בו משקין: ב) דאע"ג דבשמותא שפת הכיס סביב הכלי שמסנן לתוכו. ורוחב פה הכלי טפח. נעשה אהל ערלי על הכלי. אפ"ה ס"ל דמכשירי אוכל נפש שאפשר לעשותן מעיו"ט. שרו: ג) דאין דרך בורר בכך. אבל לא יתלה לכתחילה משום אהל ערלי: ד) דאע"ג דס"ל דאהל ערלי בלי מחיצות שרי. הכא ה"ע דאסור מדמחזי כטובדין דחול (שע"ו פ"ע). מיהו באין רוחב פה הכלי טפח. שרי (שי"ע מג"א י"ג): ה) דהו"ל תולדת בורר: ו) וקיי"ל כחכמים: ז) הנתונים במשמרת תלוי' מע"ם: ח) כדי שיתהוו השמרים צלולים ודקים. ולא יינם להון המים: ט) הצלול כל כך שרלוי לשתותו כמות שהוא: י) המתוחים מבעו"י. דביון ליכא משום מלבן. ובלבד שלא יפרוס הסודר לכתחילה. ולא יעשה נומא בסודר משום שיטוי. אבל מים צלולים אסור לסנן בסודר משום מלבן. רק בנפה או בדבר אחר דלא שייך בו מלבן. שרי (שי"ע ע' י"ח): יא) סל העשוי מגדרים. והוא שלא יהא גבוה קרקע הסל מקרקעית הכלי טפח. ולא דמי לדלעיל (פי"ז מ"ח) דמשמע דמותר לכסות כל הכלים. התם בכסוי המיוחד לאותו כלי לא מחזי כאהל (ושרטו"ז סס"י שע"ו): יב) כשמסננים משקה של חרדל. נותנים בה ביצה ערופה. וזה מותר מדאין כוונתו לברר העב מהדק. רק מתכוון להסיר המשקה ולתקן מראיתו: יג) (האיינזיים) עם בשמים. וכ"ל דקמ"ל אף שיש קצת לומנות בעשייתו ונם דרך לקיימו לזמן מרובה. וגמלא שמעריח לחול: יד) ולא יותר. משום טרחא: טו) (פלאטע): טז) בחול המועד: יז) וקיי"ל כת"ק (שכ"א י"ז): יח) (מייסטער וואר"ן). והוא שורש עשב: יט) ואף בלונן אסור. דדרך לשתותו לרפואה. ואסור משום גזירת שחיקת סממנים: כ) החלתית: כא) דבכה"ג מאכל בריאים הוא: כב) (קרעסטע). ור"ל אסור לשפוך עליהן מים כדי שילוף הפסולת למעלה. או שילטל העפר למעה. משום בורר. וה"ה בשאר עשבים דאסור (שי"ע מג"א סק"ע): כג) אסור לשפשפן בידיו להסיר הפסולת. משום בורר (שם): כד) (זיעב): כה) סל. אף שעי"ז יפול הפסולת דרך הנקבים: כו) (העקסעל): ספריית

מדר"י וז"ל ותימה ונראה הקבה לי' הני קראי כו' כתיב הוא וכתיב נכס וכו'. וכ"ת ר"א הוי דרים הוא דנרשא אחרינא אם כן מנ"ל התם דר"י הוא מפליג מימא דר"י הוא דרים עיש וראיה לתרן קושית התוס' די"ל דר"א אינו לשיטתו ודרים הני קראי על מילה שלא נזמנה וכמו שמצינו בגמ' דף קל"ד ע"א דרבא דרים הוא ולא מכשירין שיטו מכשירי אוכל נפש לבדו ולא מילה שלא נזמנה. וי"ל דר"א דרים הרוייהו על מילה שלא נזמנה הוא ולא מכשירי מילה שלא נזמנה. ואי"ל דאיכ נ"ל מרי מיעוטו של המכשירין ועל המילה שאינה דוחה ויש לכתוב נכס על המילה שלא נזמנה דלא דמי יו"ם ומילה הו לא מצטרף הוא למעוטי המכשירין אבל זה אינו דאם לא היה כתיב הוא הייתי אומר דלכם נא למעט מכשירי מילה שלא נזמנה דלא דמי יו"ש לאבל מילה עצמה אע"פ שהוא שלא נזמנה תדמי יו"ש לכן מצטרף למכהב הני קראי מיעוטי. וזה י"ל לר"ת דהוא סבר מכשירי מילה נזמנה דוחה שבת ויו"ש כדאיתא בפירקין דלעיל אבל לרי"ה הסתא מכשירי מילה נזמנה לא דמי מצטרף קרא למעוטי על מכשירין שלא נזמנה דוקא היינו: [שם ד"ה] ואין עתיים בו שלכה כחכמים עכ"ל. וכ"ה בס"ו סי' שי"ו סעיף ג' וסי' שי"ו סעיף ט' וסי' תקי' סעיף ד' : ב [בהרע"ב ד"ה] הכל לפי' כו' והלכה כת"ק. וכ"ה בס"ש כי' שכ"ח סעיף י"ז :

א ר"א אומר תולין. קי"ל כ"ב ירושלמי שבת פ"ז ה"ב ביצה פ"ח ה"י: אין תולין. מיי' פכ"ח מה"ב הלכה י"ז ופכ"ב הלכה כ"ז ופ"ג מה"ב ה"ט כמ"ג לתולין ס"ה פ"ה מעש"ע תחיה מ"ו שפ"ח סעי' מ' ומי' ש"ח סעי' מ' ומי' מקי' סעי' ל': **ב** נותנין מים. קל"ם מ"ב מיי' פ"ח ממ"ם ה"ל ופכ"ח הל' י"ז: סמ"ג לאין ס"ה מעש"ע מ"ח מי' ש"ם מעי' ל': ונותנין ביצה. קל"ל כ"ל מיי' פ"ח שם ופ"ג מה' יו"ט הל' י"ז סמ"ג שם טור"ע שם סעי' ב': **ג** אין שורה. ק"מ מ"ש: אבל. מיי' פכ"ה מה"ש ה"ז סמ"ג לאין ס"ה מעש"ע מ"ח סי' שכ"ל סעיף י"ח: ואין שורין. סמ"ג שם מעש"ע מ"ח מי' ש"ם מעי' ה': אין כוברין. מיי' פכ"ח שם הל' ג"ג סמ"ג שם טור"ע מ"ח מי' שכ"ל סעי' ל':

שנויי נוסחאות

א (את) המשמרת נד"ג ליתא: **ב** השמרים נד"ל ונמסנ"ר שמרים. שיצלו נמסנ"ר נקלת דפו' שיצלו. ומסננין נד"ל מסננין. ובכפיפה נכי"ק ונמסנ"ר ובקפיפה. ונותנין נד"ל ונמסנ"ר נותנין. אנומלין נד"ל יינומ"ל"ין נמסנ"ר יינומלין נכי"ל ינמלין. ביו"ט בלגין נמסנ"ר וביו"ט. ובמועד נד"ל במועד: **ג** החלתית נד"ל ונמסנ"ר החלתית. נותן לתוך נכי"ק נותנו. נד"ל ונמסנ"ר נותנת. ואין שורין את הכרשינין נד"ל ונמסנ"ר אין. וכ"ה נכי"ק (ומס הכרשינים). נמסנ"ר ואין שולין.. ונ"ל רש"י. נותן לתוך הכברה נד"ל נותן הוא.. וכ"ה נמסנ"ר (ומס הקערה כמו שהוא בגליון כי"מ) נכי"ק נותן הוא.. נכי"מ נותן אותם. ולא יתנגה ע"ג מקום גבוה נד"ל ונמסנ"ר לא יתנגה במקום גבוה נמסד"ם ולא יניחנה במקום גבוה וכ"ה נכי"ק ובלא"ם.

תוספות חדשים

בשם כבוד אדונינו מו"ר הרב הגאון הגדול בוצינא קדישא מוהר"ר לוי יצחק זצ"ל אב"ד דק"ק ברדיטשוב:

פ"ב א בתר"ב ד"ה ר"א אומר תולין וכו' ואע"ג דעביד אהל ערלי ר"ל דס"ל לר"א מכשירי אוכל נפש שאפשר לעשותן מעיו"ט מותר לעשותן ביו"ט עכ"ל הר"ב ונגמ' אתא דר"א עדיפא מדר"י ע"ש והקשו בתוס' שם בד"ה דר"א עדיפא

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ונעשה כל זנב הכבולין תכן: מוץ. הוא מזקן הכבולת העליון ואינו ראוי למאכל בהמה וכובריס אותו בכברה שיפול המוץ: אבל נוטל בכברה ונותן לתוך האבוס. ואע"פ שהמוץ נופל מאליו דבר שאינו מתכוין מותר" כר' שמעון: ד גורפין. בשבת אבוס שלפני הסוס שמפעמים אותו שלא יתערב הספרורית שבאבוס בתבן ובשעורים שנותנים לפניו ויקון במאכלו ומסלקין תבן שלפניו לצדדים כשהוא רב כדי שלא ידרסנו ברגל[יו] ויתלכלך ברעי: וחכמים אוסרים. אתרוייהו קאי. אחד גריפת האבוס ואחד תבן שלפניו לא יסלקנו לצדדים ולא נחלקו רבי דוסא וחכמים אלא באבוס של כלי. אבל באבוס של קרקע הכל מודים שאין גורפים דלמא אתי לאכווי גומות ורבנן גזרו אבוס של כלי אטו אבוס של קרקע והלכה כחכמים: נוטלים מלפני בהמה זו ונותנים לפני זו. ולא אמרינן טלטול דלא חזי הוי אלא ודאי חזי דאין בהמה קלה במאכל הניטל מלפני חבירתה. ודוקא מלפני החמור ונותנין לפני הסוס וכיוצא בזה אבל לא מלפני הסוס ונותנים לפני החמור שמאכל הסוס מאוס בריחין היולאים מפיו ואין החמור אוכל ממנו: ד הקש שעל מטה. סתמא להסקה ומוקצה הוא ובא לשכב עליו ומנענעו כדי שיהא רך ולא לשכב עליו: לא ינענענו בידיו. דמוקצה הוא אבל מנענעו בגופו בכתפיו דטלטול מן הצד הוא ולאו שמיה טלטול: או שהיה עליו כר או סדין. דגלי דעתיה דלקייה לשכיבה מעתה תורת כלי עליו: מכבש. שני לוחות שמשימין ביניהן הבגדים לאחר כביסתן ומהדקין הלוח העליון על הבגדים המונחין בלוח התחתון כדי שיהא קיפולן נאה: מתירין. דהיינו לצורך שבת ליטול את הבגדים אבל לא כובסים דהיינו לצורך חול: ושל כובסים לא יגע בו. מפני שהוא עשוי לתקן בגדים ומהדק מפי והתירתו דומה לסתירה ואין הלכה כרבי יהודה:

המוץ (כו). אבל נוטל הוא בכברה (כז) ונותן לתוך האבוס (כח): ד גורפין מלפני הפטבל (כט) ומסלקין לצדדין (לא) מפני הרעי (לב) דברי רבי דוסא וחכמים אוסרין (לג). נוטלין מלפני בהמה זו ונותנין לפני בהמה זו בשבת (לד): ה הקש שעל גבי המטה (לה) לא ינענענו בידו (לו) אלא מנענענו בגופו (לז) ואם היה מאכל בהמה או שהיה עליו כר (לח) או סדין (לט) מנענענו בידו (מ). מכבש של בעלי בתים (מא) מתירין (מב) אבל לא כובשין (מג). ושל כובסין לא יגע בו (מד). רבי יהודה אומר אם היה מותר מערב שבת מתיר את כולו (מה) ושומטו (מו):

תוספת יום טוב

מ"ם רפ"ט דכ"מ בס"ד: ה הקש. עיין רפ"ט דכ"מ מ"ם סס בס"ד: כר. עיין ספ"ד ומ"ם סס בס"ד: מכבש. פי' הר"ב שני לוחות וכו' על הבגדים המונחים בלוח התחתון ומסיים רש"י ע"י יתידות שם עמודים [מוקבים קבועים] בארבע הפיאות של התחתונות והעליונות מנוקבות בארבע זויותיה ועולה ויורדת בעמודים ובכל מה שהוא רולה לכבוס מורידה ותוחב יתד בנקב העמוד ואינה יכולה לעלות ["ועיין מ"ם בס"ד בסוף פ"ד דמס' זבים]:

שנויי נוסחאות

נוטל (הוא) בכברה ונותן בכי"ק ובמסני"ל ליתא במס"ב דפי' שונלינו נותן הוא בכברה ונותן: ד לצדדין בכי"מ מן חצדדין. הרעי בכי"ק ובמסני"ל חריעי. בד"ל הראי וכ"ה בפי' הרמב"ם עי' בתוס' לנ"ם. ר' דוסא בכי"ק ר' דוסה במסני"ל ר' יוסה. נוטלין בכי"מ ונוטלין וכ"ה גרס"י. (בהמה) זו בשבת בד"ל ובמסני"ל ליתא וכן ליתא בגרע"נ: הקשעל(גבי)המטה בד"ל ליתא. לא ינענענו בד"ל ובמסב"ב ובמסני"ל לא ינענענו. אלא בד"ל ובמסני"ל אבל. מתיר את כולו ושומטו בד"ל ובכי"ק ובמסני"ל.. כליו ושומטן וכ"ה בכי"מ ובכל"ג (ונסמ למחר מתיר.) בכי"ק מכיר את כליו ושומטן וכ"ה גרס"ה:

תוספות חדשים

ד [בתר"ב ד"ה] וחכמי' אוסרים כו' וכלי' מתכמים. וכ"פ בס"ע בסי' שכ"ד: [שם ד"ה] נוטלים כו' אבל לא מלפני הסוס עכ"ל. וכ"פ שם: ה [שם ד"ה] ושל כובסים כו' ואין הלכה כר"י. וכ"פ בס"ע סי' ש"ג סעיף ד':

ראשון לציון

ה [שם ד"ה] מכבש כו'. כמונחים בלוח התחתון כו'. עי' יסל"מ:

תוספות רע"ק

פ"כ ג [אות קסב] ברע"ב ד"ה אבל. דדבר שא"מ מותר וכ"כ רש"י עיין בתר"ש פ"ט מ"ב דבלאים במ"ש להקשות על סיגיא דשבת דף פ"א ע"ב דפריך על ר"י סתם מתני' דנזיר חיפף דדשא"מ מותר הא איכא סתמא בכלאים שם מ"ב דלא יבלש כלאים לגנוב את תבכם דדשא"מ אסור ותירץ דאיכא שם סתם בתרא במתני' ה' דמוכרי בסות מיכרין כדרכן. וע"ז חזר והקשה רמ"ם הא איכא סתמא בשבת פ"ג מיתם שפינהו לאוקימתא דאביי וכן מתני' שם פ"ה מ"ג ובלבד שלא יכרוך עיי"ש. וקשה לי דגם ע"ז יש לתרץ דהוי סתם בתרא מתני' דהכא דנוטל בכברה דסתם דדשא"מ מותר. ועל תירוצו דהר"ש שם דשירכת חש"ם בדרך מאי

יכין תפארת ישראל יכין

כז) (שפרייא). שאינו ראוי לבהמה: כח) אף שעי"ז ממילא יפול המוץ דרך הנקביס: כט) (קריפפע): ל) (מאסט אכס) גורפין ומנקין הספרורית מהאבוס שלפניו שלא יקין במאכלו: לא) כשהמאכל רב לפניו. מסלקין המכסוה לצדדין: לב) שלא יטנפו בלותתו: לג) דלגרוף אבוס קרקע כ"ע מודו דאסור. משום אשוי גומות. וגזרו אבוס כלי אטו אבוס קרקע. ובסילוק לצדדים נמי פליגי. משום דיש שם שכבר נמאס בריחי פה הבהמה. ולא חזי לה עוד. והו"ל טלטול שלא לצורך. וקיי"ל כחכמים (שב"ד סע"ו): לד) ודוקא לסלק מהחמור וליתן להסוס. אבל מיפכא לא. מדכבר נמאס בריחי הסוס ולא חזי לחמור. והו"ל טלטול שלא לצורך (שם): לה) מכאן נמי מוכח דקש הוא הקנה הארוך (כמ"ש כרים כיולס): לו) מיירי שלא חיסב עליו מבעו"י לשכיבה. רק שהיה מונח שם. דמוקצה הוא. דסתמא להסקה עומד: לז) ר"ל מנענעו בשאר אבריו כדי לשכב עליו. אבל לא יגע בו בידיו. דאע"ג דטלטול מהצד מותר רק לצורך דבר המותר. והכא מתכוון רק לתקן המוקצה. בגופו מותר לטלטל אף לצורך דבר האסור (פי"ל פ"ת): לח) (דעקקע): לט) (לאקען) דע"י אלו גלי דעתי' מע"ם שמיחדו לשכיבה: מ) מיהו קש דיחן סתמא נמי מיוחד לשכיבה או לבהמה (מג"ל ס"ם סקי"ג): מא) (פרעסטע) של בעלי בתים. והן ב' לשונות. שמשימין הבגדים ביניהן. ומהדקין יחד כדי שיתיסרו הבגדים: מב) מותר לפתחן מהדוקין לצורך שבת: מג) דהו"ל עורה לצורך חול: מד) ר"ל אסור לטלטלו דמוקצה מחמת חסרון כיס הוא (מג"ל ס"ב סק"ז): מה) ר"ל אף שמהודקין עדיין קלת: מו) ולחכמים גם זה אסור בשל אומן. והכי קיי"ל (שם):

הלכתא גבירתא כללא דפרק כ

פרק כ משנה א ב. ג. הבורר כגרוגרת חייב. וה' מיני בורר: א) פסולת מאוכל אפילו ביד א' וכדי לאכול מיד חייב. ב) ואוכל מפסולת דוקא בבורר בנפה וכברה חייב. משא"כ בשאר כלים דפטור. וכל זה אפילו לאכול מיד. ובבורר ביד ולאכול מיד בסעודה הסמוכה מותר לכתחילה. והוא דאוכל מרובה על הפסולת. דאל"כ אפילו לטלטל התערובות אסור. ורק באגוזים ולוזים שנשתברו קליפתן ומעורבים אינו כפסולת מרובה דהו"ל כשומר לפרי. ג) ואוכל מאיכל והן ב' מינים כב' מיני דגים. אע"פ שהתתיכת גדולות וניכר כל מין מחבירו חיסב. אותו שרוצה לאכול מיד. הו"ל אוכל. והשני פסולת. ואינו מותר רק ע"פ אופן דאות ב'. ד) ואוכל מאוכל. אפילו בב' מינים. בבורר משניהם יחד הגדולות מהקטנות. או איפכא לאכיל בסעודה הסמוכה. מותר לכתחילה. מיהא מצה רייביכם דדק נקטה אסור לברור פרורין הנפין. ה) ואפילו במידי דלאו אוכל שייך בורר. וכ' ע"ר זצוק"ל דסה"ש חבורר צמר יפה מאינו יפה חייב. והבורר עצים שיעורו כדי לבשל גרוגרת כבמעמר. תולדתו המסנן כגרוגרת. וד' מדות בסינון. א) באינו ראוי כלל בלי סינון. וסינון במשמרת או בנפה המיוחדת לכך. חייב. ובסודר אם במים או יין לבן חייב משום מלבן. ובין אדום פסור. ב) ובאינו ראוי לרוב בנ"א בלי סינון. אז בכשמרת לכ"ע אסור. ובסודרים. לרמב"ם אסור ולב"י ביין אדום מותר. ג) ובראוי לרוב בנ"א בלי סינון. אבל יש בו מעט שמרים. לרמב"ם דוקא בסודר מותר ולב"י אפילו בכשמרת. מיהא יין או מים לבן בסודר אסור. ואינו מותר בסודר רק יין אדום. ד) ובצלול ביותר ונפל לתוכו קסמין. אפילו לרמב"ם בכשמרת מותר. ומים דוקא בכשמרת לא בסודר. והיכא דמיתר בסודר ישנה שלא יעשה נומא בסודר כבחול. ולא יחא משולי הנפה לשילי הכלי גובה טפח: משמרת שתולין אותה לתת בה שמרים לסנן ומותחין פיה לכל צד ורוחב הכלי טפח היא כעושה אהל ואסור. אפילו ביו"ם וכ"ש בשבת. ובתלויים כבר מעיו"ם נותנין לתוכה שמרים ביו"ם. משא"כ בשבת אסור ליתן לתלוי מע"ש ורק בנתן בה שמרים מע"ש מותר ליתן עליהם מים כדי שיחזורו צלולים לגוב. מסננת שנתן בה חרדל לסנני מותר ליתן בה ביצה. אע"פ שהחלמון יורד למטה עם החרדל. והחלמון נשאר למעלה. מים שיש בהם תולעים מותר לשתותן ע"י מפה דבשעת שתיה לא שייך בורר. ויש אוסרין משום מלבן. מותר לערות מכלי אל כלי משקה שיש בו שמרים (אבלייטערן). וכ"כ מותר לערות (קאפפע) מעל (תגרונד) ובלבד שיניח קצת משקה עם השמרים והגרונד. מותר לעשות יינמולין שהוא יין ישן דבש ופלפלין לשתיה. והוא שלא יטרוף אותן יפה ויסננן. חרדל שלשו מע"ש יכול לערבו בשבת באצבע. וניתן בתוכו דבש. ולא יטרוף לערבו. אלא מערבו מעט מעט. ודוקא בשינוי ממה שעושה בחול. דאם בחול נותן החומץ תחלה. יתן בשבת האוכל תחלה. אסור לעשות אלונתית שהוא יין ישן ומים צלולים ושמן אפרסמון שהוא לרפואה. אין שורין תחלתית לא בפושרין ולא בצוננין דלרפואה. אבל נותנו לחומץ וסמבל בו פתי [ובסכנה הכל מותר ואפילו לשרותו וליתנו באור]. אסור ליתן כרשינין או קטניות עם עפרירותן ופסולתן למים לברור פסולתן ואין שופין אותן ביד להסיר פסולתן. ואין כוברין את התבן בכברה ולא יניחנו במקום גבוה שירד המוץ. אבל נוטל בכברה ונותן

לתוך

לתוך תאבוס. אע"פ שחמוץ נופל מאליו. נתפזרו פירות בחצר בהרבה מקומות או בנפלו בצרורות ועפר אפילו בטקום א' אסור ללקטן. רק לאכ"ל מיד. אסור לקלוף פירות או לרסק חלת דבש. רק לאכ"ל מיד. וה"ה לסחיט בוסר למאכל רק לאכול מיד. ולע"ד זצוק"ל מותר ליסחט ציטראנע על ציקקער לעשות פ"נש וישאיר מעט מאוכל בקליפת ציטראנע ולא יסחט רק סמוך לשתיה. ולתתוך תתיכת ציטראנע תתיר אפילו לתוך המים אף שיסחטו מעצמן למים: **מחבץ** ר"ל שמוציא חמאה מחלב או שנותן קיבה (לאפא) לחלב. כדי שתקפיא לגבינה. תולדת בורר וחייב. ולקלוט ואהנע מחלב אסור ורק לאכלו מיד ושיניח קצת סכנה בחלב מותר: **משנה ד** אסור לגרוף האבים לפני שור ואפילו של כלי או לסלק התבן מלפניו לצדדין. נ"ש לין מאכל מלפני חמור ונותנים לפני שור. אבל לא להיפוך דנטאם ברירי שור. ויש מחטירים גם בשאר בהמות ליקח מלפני אחת וליתן לפני אחרת. שאינה מינה. ואין למחות ביד הנוהגין היתר: **משנה ה** מלם ל מן הצר לצורך דבר המותר. מותר. כצנון שמטמן בארץ ומקצת עליו מגולים ולא

השרישו. וגם לא נתכוין לזריעה [ולרמג"א אפי' נתכוין לזריעה] אע"פ שתופיף מחמת לחות חקרקע מותר. ואפי' הניחו שם מבעו"י להיות שם כל השבת [מיהא בבית אסור להוציאן מקרקע עולם דאתי לאשווי נומות]. ומלטול בגופו אפי' לצורך דבר האסיר מותר כקש שעל המטה דסתמא לחסקה. מנענע בגופו. ואם הניח עליו מבעו"י כר או כסת או שחשב לשכב עליו מנענעו אפילו בידו. פירות חטטונין בתבן או בקש המוקצים תוחב בתן סחט או כוש ונופלן ובאין לו סחט או כיש לא"ר מותר ליפלו ביד. ולפ"מ אסור. וצנון וחזרת שמטונים בבית שלא בקרקע עולם. רק בחיל או עפר תלושים ואינם מוקצים שהוכן מאתמול אפי' אין הצנון מעולה מותר להוציאו בעפר תיחוה. ועובר כוכבים שהוציא פירות מתחת הפירה לעצמו אי שנפתחה חחפירה מעצמה מותרים הפירות לישראל. ובפתח לצורך ישראל לערב אסור בכדי שיעשה. מכבש של בעה"ב מתירים אותו ליטול ממנו בגדים לצורך שבת. ושל אומן אסיר אפי' מותר מע"ש. שתחוב בחזקה ודומה לסתירה:

מאי אולמא האי סתמא מהאי סתמא יש לעיין דדלמא באמת מכח כאי אולמא כו' מהאי סתמא הוי ספק איזה סתם עיקר מש"ה אר"י דאסור לקנח בהרם. ועל מ"ש חום' חולין דף מ"ג ע"א ד"ה והאר"י וכו' דפירכת חש"ל מכח מאי אולמא וכו' "ק כנ"ל דמ"מ מספיק אסור בלא נשתייר כזית. רי"ל דמ"מ מדאמר ר"י הלכה כדברי האומר

כזית דמשמע דהלכה ברודה כן וחוי ודאי טריפות ולא ספק ושפיר פריך. אבל בהתיא דהנ"ל דאמרי' אסור לקנח בחרם שפיר י"ל דמספק היא דאסיר. וצ"ל כיון דדבר שא"ם בשבת גם לר"י הוי רק דרבנן כמ"ש תוס' שבת דף קכ"א ע"ב ד"ה מיחם וכ"כ רש"י שבת דף מ"א ע"ב ד"ה דילמא לפ"ת ולזה פריך הש"ס מכח מאי אולמיה וחוי ספק בדרבנן ולקילא. ובזה ניחא דבס"ף מסכתין דמשנינן סתמא אתרינא אשכח דתנן מנביהין מעל השלחן. ולכאורה קשה מאי אילמיה האי סתמא ולפי הנ"ל ניחא דבאמת כי' דחוי ספק מקילים דמוקצה מותר כיון דאף לר"י מוקצה רק דרבנן ואף דה"ר דשיל"ד מ"מ בספק דרינא בדרבנן לקולא כמ"ש הפר"ח. ואף לפ"ש התי"ט פ"א דביצה דמוקצה חמיר כעין דאירייתא וספיקו אסור היינו בספק בנולד ביו"ט דכיון דאילו נולד תות אסור משום מוקצה למאן דס"ל מוקצה אסור מש"ת גם ספיקו אסור. אבל הכא דרנין על היסוד אם סתמא כר"י עיקר ומוקצה אסיר או סתמא כר"ש עיקר ומוקצה מותר כיון דהספק על היסוד איסור מוקצה בזה חוי כמו כל ספק דרבנן. ואולם עדיין קשה מהתיא תוס' דחולין חנ"ל דהא התם מהספק בעי' נשתייר כזית. אלא דקושיא על לשון ההלכה שאמר ר"י וא"כ גם הכא בס"ף מסכתין דאמר ר"י הלכה כר"ש יקשה נחי דמדינא מספק מותר מ"מ לא חו"ל לומר בלשון הלכה. ואולי יש לחלק דהכא אין חילוק אם מתירים מוקצה משום דודאי הלכה כרבי שמעון או דחוי ספק דשמא הלכה כר"ש. אבל במריפות דחוי נ"ט גדול בין ודאי טריפה לספק טריפה לענין כסוי הדם וכדומה לא הו"ל לומר בלשון הלכה:

פרק כא א נוטל אדם את בנו. כחלר והאבן בידו ולא אמרינן דמטלטל לאבן: כלכלה. סל: **והאבן בתוכה**. והוא שיהיו פירות בסל שאם אין בו פירות נעשה בסיס לדבר האסור ואסור לטלטלו ולריך כמי שיהיו בתוכו פירות שאם יפליכם בארץ יאמרו כגון תותים וענבים וכיוצא בהם אבל אם היו בו פירות כגון אגוזים ושקדים מנער את הפירות והם נופלים ופירות הנמאסים כמי כגון תותים וענבים אם אפשר לסלקם לגדי הכלכלה ולנער האבן לבדה ולהטליכה אסור לטלטלה עם האבן ומתניתין איירי כגון שנפחת מגדי הכלכלה או שוליה והאבן דופן לה שאי אפשר להשתמש בכלכלה בלא האבן: **תרומה טמאה** עם הטהורה ועם החולין. אגב הטהורה ואגב החולין אבל טמאה באנפי נפשה

פרק כא א נוטל אדם את בנו) והאבן בידו ב) וכלכלה ג) **והאבן בתוכה ד) ומטלטלין תרומה טמאה**

הפירות והן טפלין כלומר הפירות והאבן והכי איתא בגמ' ולשדיהו לפירי ונשדי לאבן וינקטינהו. ופירש"י יקלטם מעל האדן בידיו ויחזירם לכלכלה ויטלטלם ע"כ. ומ"ש הר"ב עוד ומתני' איירי כגון שנפחת מגדי הכלכלה וכו' נמצא לפי' הרמב"ם שהגריך כל הג' תנאים ביחד. ודבריו תמוהים הן. דמכיון שהאבן נעשה דופן לכלכלה מה לריך עוד לנוס תנאי אחר. והכי איתא בגמ' ולנעוריהו נעורי אלא אמר רב חייא בר אשי אמר רב הכא בכלכלה פחותה עסקינן דאבן גופה נעשית דופן לכלכלה משמע ודאי דהדר ביה ומוקים אותה אפי' בפירות דלא מיטנפן הואיל והאבן נעשית דופן לכלכלה. ומלאתי בב"י סימן ש"ט שכתב על פי' הרמב"ם שבמשנה וז"ל גראה שהיה מפרש דאוקימתא דרב על מאי דאוקי בפירות המיטנפים היאתא לאו הכי אסור לטלטלם ואי אפשר לומר כן דמאחר שהאבן סותם הנקב הרי היא כדופן הכלכלה ואפי' אין בה פירות כלל מותר לטלטלם כדין אבן שבקרויה (בפ' י"ז מ"ו) וכבר חזר בו במיבורו וכתב בפרק כ"ה כלכלה שהיתה נקובה וסתם נקב שלה באבן מותר לטלטלה שהרי האבן נעשית כדופן עכ"ל הב"י. והוי יודע דבמבורו כתב עוד היתה הכלכלה מלאה פירות והאבן בתוך הפירות אם היו הפירות רטובין כגון ענבים ותותים נוטל אותה כמות שהיא שאם יגער הפירות יטנפו בעפר ובמקום הפסד לא גזרו ע"כ. וכ"כ בעור השיגו הראב"ד דלגי' הגמ' בטלה אוקימתא קמייתא וכתב המגיד דגראה שבגי' הרמב"ם לא היה ולנעוריהו נעורי גם לא גר' אלא אמר וכו' וה"ג רב חייא בר אשי בשם רב אמר כו' והשתא הן שתי אוקימתות ושתיהן אמת. ואם הר"ב לכך נתסיון היה לו לכתוב ח"ל מתניתין איירי כו'. וכתב הב"י דמבמע בגמ' דהא דבעינן שיהיו פירות המיטנפים ואם הם פירות שאינם מיטנפים אסור לטלטל הכלכלה דוקא כשהוא לריך לפירות או לכלכלה דאז כשיגערנה במקומה יכול ליטול הפירות או הכלכלה אבל אם לריך למקום הכלכלה מטלטלה כמות שהיא וכדין אבן שבסל פי' התבית דבמשנה דלקמן ע"כ. [*ועיין עוד מ"ש בס"ד במשנה דלקמן]: **ומטלטלין**

הרומה

פרק כא א והאבן בידו. מוקמינן בגמ' בתיוק שיש לו געגועין על אבן. פרש"י שאם לא יטלנו יחלה ולא העמידו טלטול שלא בידיים במקום סכנה ואף ע"ג דלאו סכנה נפש גמורה היא אלא סכנת חולי ע"כ. והקשו בתוספות אמאי לא אמרינן דנשדייה לאבן מידו כדלקמן בסמוך גבי כלכלה וי"ל אם ישליכו מידו יגעק התיוק ויבכה. וא"ת תבטל אבן אגב תיוק כדלקמן בסמוך דבטל אגב פירות ואמאי בעינן שיש לו געגועים וי"ל דאינו לריך כל כך טלטול התיוק ע"כ: **והאבן** בתוכה. כתב הר"ב והוא שיהיו פירות בסל ע"כ. וכתב הב"י דמבמע ואפילו במיאה מדעת שרי מפני שנעשה בסיס לדבר האסור ולדבר המותר והביא ראיה לדבריו. ועיין בפי' המשנה דלקמן גבי מעות בעל הבר. וכתב עוד הר"ב בסל אבל אם היו בו פירות כגון אגוזים ושקדים מנער את הפירות והן טפלין כלומר הפירות והאבן והכי איתא בגמ' ולשדיהו לפירי ונשדי לאבן וינקטינהו. ופירש"י יקלטם מעל האדן בידיו ויחזירם לכלכלה ויטלטלם ע"כ. ומ"ש הר"ב עוד ומתני' איירי כגון שנפחת מגדי הכלכלה וכו' נמצא לפי' הרמב"ם שהגריך כל הג' תנאים ביחד. ודבריו תמוהים הן. דמכיון שהאבן נעשה דופן לכלכלה מה לריך עוד לנוס תנאי אחר. והכי איתא בגמ' ולנעוריהו נעורי אלא אמר רב חייא בר אשי אמר רב הכא בכלכלה פחותה עסקינן דאבן גופה נעשית דופן לכלכלה משמע ודאי דהדר ביה ומוקים אותה אפי' בפירות דלא מיטנפן הואיל והאבן נעשית דופן לכלכלה. ומלאתי בב"י סימן ש"ט שכתב על פי' הרמב"ם שבמשנה וז"ל גראה שהיה מפרש דאוקימתא דרב על מאי דאוקי בפירות המיטנפים היאתא לאו הכי אסור לטלטלם ואי אפשר לומר כן דמאחר שהאבן סותם הנקב הרי היא כדופן הכלכלה ואפי' אין בה פירות כלל מותר לטלטלם כדין אבן שבקרויה (בפ' י"ז מ"ו) וכבר חזר בו במיבורו וכתב בפרק כ"ה כלכלה שהיתה נקובה וסתם נקב שלה באבן מותר לטלטלה שהרי האבן נעשית כדופן עכ"ל הב"י. והוי יודע דבמבורו כתב עוד היתה הכלכלה מלאה פירות והאבן בתוך הפירות אם היו הפירות רטובין כגון ענבים ותותים נוטל אותה כמות שהיא שאם יגער הפירות יטנפו בעפר ובמקום הפסד לא גזרו ע"כ. וכ"כ בעור השיגו הראב"ד דלגי' הגמ' בטלה אוקימתא קמייתא וכתב המגיד דגראה שבגי' הרמב"ם לא היה ולנעוריהו נעורי גם לא גר' אלא אמר וכו' וה"ג רב חייא בר אשי בשם רב אמר כו' והשתא הן שתי אוקימתות ושתיהן אמת. ואם הר"ב לכך נתסיון היה לו לכתוב ח"ל מתניתין איירי כו'. וכתב הב"י דמבמע בגמ' דהא דבעינן שיהיו פירות המיטנפים ואם הם פירות שאינם מיטנפים אסור לטלטל הכלכלה דוקא כשהוא לריך לפירות או לכלכלה דאז כשיגערנה במקומה יכול ליטול הפירות או הכלכלה אבל אם לריך למקום הכלכלה מטלטלה כמות שהיא וכדין אבן שבסל פי התבית דבמשנה דלקמן ע"כ. [*ועיין עוד מ"ש בס"ד במשנה דלקמן]: **ומטלטלין**

הרומה

שנויי נוסחאות

א ו כ ל כ ל ח נכי"ק ונמכני"ל כלכלה. ום מ ט ל ט ל י ן נמכני"ל מטלטלין. ט מ ט א ח עם

תוספות חדשים

פכ"א א [בר"ב ד"ה] נוטל כו' דמטלטל לאבן עכ"ל. ודוקא אבן אבל דיעל בידו אפי' לאחוז התיוק בידו לסוך דתייסיקן דומא נפל מידו ואתי אכיו לאתויי וי"ל דלא אסרו אלא כשנשא התיוק עם הדיבר בידו. ס"ע ס' ס"ע. (מ מ ה ו ר ב " ח ז"ל): [תוי"ט ד"ה] ומטלטלין כו' בתוך כלי אחר גדול כו' ומסיימו תוס' והיו סלים של טהורה למעלה מסלים של טמאה דיכול ליקח סלי הטהורה ולהניחם על גבי קרקע:

תוספות רע"ק

פכ"א א [אות קסג] בתוי"ט ד"ה והאבן בידו. דאינו צריך כ"כ טלטול התינוק. קשה לי דלפ"ז ביש לו געגועים דודאי צריך לטלטול

אור גדול

פכ"א א [תוי"ט] ד"ה **והאבן** בתוכה כו' ומ"ש הר"ב עוד כו' ודבריו תמוהין הן כו'. עיין בסיגיין בתוס' ד"ה ונשדינהו דיבור השני דנסתפקו אי צריכנא לשיינוי דאיירי' דמיטנפי: לבתר

א נוטל קמ"ל ע"כ מ"ז ע"ל ולולמי שנם פ"ב ר"ז ה"ז ה"ו נמ"ל פס"ו מ"ו כ"ו מכמות שלא יקיע שלא: ומטלטלין. ולולמי מנא פ"ז כ"ב מפחים פ"ב ה"ב מ"ו מכ"ם מ"ם ה"כ:

פכ"א א) בחלר מעורבת: ב) אע"ג דאבן מוקלה הוא. ודוקא בים לאוס לכלכלה יעול התיוק. יחלה ע"י געגועין שיש לו עליו. והתיוק אינו רולה להשליך האבן אבל בל"ז אסור. מיהו במעות ביד התיוק בכל גווגא אסור. דחיישי' דלמא נפל ואתא לאתויי. וי"ל דגם במעות. אם מוליך התיוק בידו שרי. ורק ליטול את התיוק שבמעות בידו אסור שמא יקיל אמי ליטול המעות ממש (ס"ע ס"ג ב ג) סל: ד) על פיה. ודוקא בים

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

תרומה טמאה עם הטהורה. מוקים לה נמי בגמ' בפירות דמיטמפי דלא אפשר לשדינהו ולמשקל. וה"מ לגורך גופו כלומר שאינו צריך אלא לתרומה טהורה ולא למקום הכלכלה הלכך כל סיכת דמאי למשקל לתרומה טהורה לא ערי ליה עפי אכל אם אא צריך למקום הכלכלה מטלטל אותה והא דמוקים נמי בגמ' בדצריך לגופו דדוקא כשהתרומה טהורה למטה. דאי טהורה למעלה שקיל לה לטהורה ושביק לה לטמאה כבר נפשה לאו בת טלטול היא: אף מעלין את המדומע באחד ומאה. סאה של תרומה שנפלה במאה סאים של חולין מותר להעלותה לסאה של תרומה מהן בשבת ויהיו כולן חולין ומותרין לזרים ולא אמרינן מתקן הוא דתרומה שנפלה בחולין חשבינן לה כאילו מונחת לבדה ואינה מעורבת וכשטולה באחד ומאה התרומה עלמה שנפלה עולה הילכך לאו מתקן הוא ואין הלכה כרבי יהודה: **ב** מטה על לדה

כתבו התוספות דמיירי כשמונחים הטהורה והטמאה כל אחת בפני עלמה בסלים קטנים ואותם סלים מונחים בתוך כלי אחד גדול. אבל במונחים זו ע"נ זו בלא שום כלי אין חילוק כי היכי דבריש דמתני' באבן שבכלכלה המלאה פירות לא מחלקים בגמ' בין האבן למעלה בין למטה: רבי יהודה אומר אף מעלין את המדומע באחד ומאה: **ב** האבן שעל פי החבית מטהה) עם הטהורה ה) ועם החולין ו). רבי יהודה אומר אף מעלין את המדומע באחד ומאה ז): **ב** האבן שעל פי החבית מטהה)

יבין תפארת ישראל יבין

בים בה נמי פירות. דהו"ל בסים לאיסור ולהיתר. והיו גם הפירות שבתוכו מין שנמלא כשיבליכם לאדן. כגון תותים וענבים וכדומה. אבל פירות שאינן נמלאין בהכלכה. מנער את הכל. ולוקט הפירות. מיהו בגרוע למקום הכלכלה. לו שהיה האבן בנקב שבכלכלה מע"ם ובטלו שם. מטלטל הכלכלה כמות שהיא בכל עניין [כך מסקנת הש"ע שם. דלי"ג כש"ם ולנעריכם נשוני ועי' לעיל פרק י"ז מ"ו]: ה) והוקא שהטמאה למעלה. דאל"כ נתקעיכהו לטהורים [הכי מוקי לה בגמרא. ואם דלא לרך הגמ' לאוקמא בכלכלה מונחת בכלה דאבן בהכלכלה נמי בכה"ג. כ"ל דהתם פשיטא דמיירי שהאבן מונח למעלה לכסוי על הכלי. דאל"כ מה לאבן בכלכלה. וכ"ל דרישא מיירי נמי בלא יחדה לעולה לכסוי. דאל"כ פשיטא שמותר לטלטל האבן (כל"ת ס"ח כ"ב)]. מיהו תרומה טמאה לבד אסור לטלטל ועי' לעיל פרק י"ח סי' ח"ל: ו) לו: ז) דס"ל דאף קודם הרמה מותר לאכול על סמך ביטול אח"כ. מדכבר נתבטל. וא"כ כשמעלה. לאו מתקן הוא (כך מסקנת הגמ' ולא כר"ג): ח) את החבית: הלאבן

אור גדול

לבתר דאוקמא בכלכלה פחותה אי לא. ועיי"ש דמוכח דבכל אופן אין הטעם משום דהוי כדין אבן שבקירוי. ומה שהביא התוי"ט דהכי מוכח בש"ם דקאמר ולנעורינהו נעורי אלא כו' משמע ודאי דהדר בי' כו' הדברים תמוהין דבגמ' שלנו ל"ג אלא וכן איתא בהוס' הנ"ל עיי"ש. אמנם עיין בתוס' הנ"ל ולא הבנתי מה שכתבו דהשתא לא צריכנא לשינויא קמא כו' דהא מעיקרא סברו דבעי להחזיק בידים את הפירות לטלטלם למקום שצריך וא"כ אף להאי תירוצא למה הוכרחו לגרות מזה דהא י"ל דדוקא המימנפין א"צ לטלטל בידיו שמא יפלו ויטנפו משא"כ בפירות שאין מימנפין שפיר י"ל שצריך לטלטלם בידיו דל"ש לחוש שמא יפלו דאף אם יפלו לא יתמנפו כיון דחזי פירות דלא מימנפי ויגביהם וצל"ע. וגם תי' קמא שם איננו מובן דאם דישא מיירי בפי הכלכלה צר א"כ גם סיפא יש לאוקמא כה"ג ול"ל לאוקמא בטהורה לטמה עיי"ש ויש ליישב בדוחק ויש לעיין: [במשנה] אף מעלין את המדומע באחד ומאה. יעויין בשבת (קכ"ז ב') בתוס' ד"ה דאי בעי רשיפתם הוא דכל היכא דחזי לאתיניי שיב אינו מוקצה. ויעו"ש ברשב"א וריטב"א ועוד ראש"נים דדמאי אינו דומה לתרומה דעומדת ע"כ להכהן וא"כ הכהן הבעלים משא"כ בדמאי אף דחזי לעניים מ"מ אינו עומד לחם. ויעויין מנ"א (סס' ש"ה) דהביא ג"כ מחלוקת זו. ומאוד קשיא לי לשי' התוס' איך יפרנסו משנה ערוכה דהכא דתנן ר"י אומר אף מעלין כו' ולכאורה תמוה מאוד דמאי שייכות זה להרישא דהא ת"ק לא מיירי רק מטלטול מוקצה ומאי ענינו דר"י דאינו לענין מוקצה כלל רק לענין תיקון ואיננו ענין כלל זל"ז. [ובודאי א"ל דבאמת אין שייכות רק משם דמיירי בתרומה תני נמי הא דר"י דמיירי בתרומה וכמו באידך מתני' דכר דקתני היתה עליו לשלשת אף דאין ענינו לשם רק משום דמיירי בכר תני כל מילי דכר. דז"א דהכא חזינן דר"י מוסיף אדברי ת"ק בלשון אף ודאי מבואר דשייכא לדברי ת"ק ותמוה פשטות המשנה כנ"ל]. אמנם לשי' חר"ן והרשב"א והריטב"א ועוד ראשונים הנ"ל יתיישב דלולא הא דמעלין את המדומע אסור מדומע לטלטל כיון דאסור לזר קודם הרמה אף דלכהן מותר אף בלא הרמה מ"מ כיון דאינו עומד לזה רק דעומד להרים אחד ולאכול השאר לזר אסור לטלטל דאינו דומה לתרומה דמותר בטלטול אף לזר משום דחזי לכהן דהתם עומד לזה משא"כ מדומע דמיא לדמאי דאף דחזי לעניים מ"מ אי לאו הא דאי בעי מפקיר חי' אסיר בטלטול משום דאינו עומד לזה וכנ"ל וה"נ במדומע. ואף דעכ"פ איכא סאה אחת דיצטרך להרים דעומד לכהן וא"כ סאה זו מותרת בטלטול דדמיא לתרומה ומ"מ אינו מותר הכל דדמיא לטמאה עם הטהורה ועם החולין עכ"ז יש לחלק כיון דאינו מיוחד החיתר ותדע דהא בדמאי איכא נמי תרומת מעשר דעומד לכהן וא"כ השתא נמי חזיא לכהן עני וגם קצת עומד לזה וע"כ משם דאינו מיוחד ועוד י"ל ולחלק. וא"כ שפיר י"ל דקאי ארישא דשמעי' לת"ק דקאמר דמטלטלין תרומה טמאה עם הטהורה ועם החולין דוקא דכל אחד הוא בפני עצמו ואינו מעורב [וכמ"ש שם התוס' (קמ"ב א') דמיירי אף בכלים מיוחדים]. אבל מעורב עם החולין לא משום דמדמע הכל וגם בטמאה עם הטהורה היכא דמדמע פשיטא דאסור ואין מעלין את המדומע בשבת וא"כ הכל אסור עד לאחר השבת אף דלכהן מותר משום דאין הלכה כר"א פ"ה דתרומות מ"ב וד' מ"מ כיון דלישראל אסיר אסור לטלטל וכנ"ל וקאמר רבי יהודה דאף מעלין כו' וא"כ מ"מ מותר לטלטל אף קודם שמעלה משום דחזי לכהן דהכי דרבי יהודה כר"א ס"ל וא"כ אי אפשר להעלות התרומה טמאה דאסור לטלטלה בשבת ואף אם יראה להעלות ב' סאין ג"כ אסור חדא כיון דהב' סאין לא חזיין לא הוי בתרומה טמאה עם חולין. ועוד כמבואר בירושלמי (פ"ז דדמאי ה"ב) ברם הכא חולין לצורך טמאה. מ"מ אכתי אפשר להעלות החולין ולהניח התרומה בפנים דכ"ש דמותר כרשב"א ומטילא מותר מקודם משום דהוי כתרומה טמאה עם החולין דרישא ונם י"ל דקאי אתרומה מותרה לס"ד זה [כיון דעכ"פ שייכא לתמני' דטלטול וכנ"ל]. ולמסקנא שפיר קאי גם אתרומה טמאה דרישא. ואשת"ס. אבל לשיטת התוי' קשיא ולא ידענא לה פתרא לפשטות מתני'. ויעויין בירושלמי (ר"פ ספנין) דקאמר שם אית תנויי תני מטלטלין את הדומע כו' ומ"ד אין מטלטלין בתרומה טמאה ובאותו שיש בו כדי להעלות. ויעו"ש בקרבן עדה דנדחק דפליג אקודם. וכן בפני משה שם נדחק ועו"ש. ולפמ"ש לשיטת הראשונים הנ"ל ר"ל דהוא ויו המחלקת במקום אי דהא דמטלטלין דומע בתרומה מהורה והיינו משום דחזיא לכהנים והיינו דוקא באין בו כדי להעלות דעומד לכהנים משא"כ ביש בו כדי להעלות אף דחזי לכהנים דהא עומד להעלות ולזרים ובשבת אין מעלין א"כ אסור וכנ"ל. וזהו דאמר בירושלמי דהא דאמר אין מטלטלין חיינו במטמאה [או אף בטהורה] ובאותו שיש בו כדי להעלות דג"כ אין מטלטלין וכנ"ל. אמנם אף שהוא נכון בדברי הירושלמי עכ"ז לבי אומר לי לעשות מ"ם בהירושלמי דלפ"ז מיותר מאי דסיים אבל אין בו כו' וגם מאי דקאמר אח כ מאן תנא מטלטלין ר א דהוא דחוק דיסבור כס"ד דגמ' דילן ר"פ נוטל. גם בירושלמי ריש פ"ב דערלה מפרש טעמא דר"י מטעם אחר. [וגם מיבעי' ליה שם אי ס ל כר"א או כר"י שם להלן בסוגיא]. שוב ראיתי בנועם ירושלמי דהשיג ע"ז מחא דלא קאמר ר"י דמעלין. ועוד כיון דחזיא לכהן קודם שמעלה א"כ מ תר אף דאין להעלות בשבת לדעת הקרבן עדה. אמנם לפמ"ש היה מתיישב זה. אמנם גם פי' הנועם ירושלמי אי"ל שחר במת"כ כיון דאין מעלין א"כ הכל אסור בשבת וא"כ חוי כולה איסור ולא איסור וזיתר גם פי' הפני משה שם ג"כ אי"ל שחר בטמ"כ דמתני' דם נוטל מיירי כשכל אחד לעצמו. ע"כ נראה להגיה דצ"ל בהיפך ובאותו שאין בו כדי להעלות [דאוי אסור בתרומה טמאה שנתערב אף להכן]. אבל ביש בו כדי להעלות מאן תנא לא מטלטלין [או דנצרך להגיה אין מטלטלין] ר"א כו' דלר"א כ"ז שלא הורם אסיר אף לכהן משום הטמאה דמעורב. משא"כ לרבנן דלכהן מותר א"כ מותר לטלטל ואשת"ם. שוב ראיתי בהגהות ירושלמי שנדפס להגר"א זצ"ל ושם בסופו יש הגהות הרה"ל זצ"ל על ירושלמי מוער שהגיה כעין שכתבתי [אך הגיה ועשה מ"ם יותר מדאי ואין צורך רק להחליף כמ"ש. גם מה שדקדק שם דאף לר"א לכה לא יטלטל דהא מטלטלין תרומה טמאה עם החולין ג"כ לק"מ כיון דאין מעלין בשבת דלקולא לא וכדאיתא ריש פ' נ"מ א"כ כולה אסור וכנ"ל]. ומעתה לפי ז ש ב מוכח בהיפוך מהירושלמי דמדומע במאה ואחד אף אי אסור להעלות עכ"ז מותר לטלטל משום דחזי לכהן. ומעתה לא ידעתי איך יתפרש המשנה דהכא ר"פ נוטל. אם לא דנימא דר' יהודה כר"א ס"ל דאמרינן לחומרא היא סאה שנפלה היא סאה שעלתה. וא"כ כיון דמיירי בתרומה טמאה שנתערב כנוונא דרישא אי לאו דמעלין היה אסור בטלטול דלא חזיין אף להכנים וא"כ א"ש. וגם ת"ק דתמני' דהכא י ל דס"ל כר"א וס"ל דדוקא בכל אחד בפני עצמו אבל במעורב לא אף ביש בו כדי להעלות משום דאין מעלין בשבת וכולה אסור וכנ"ל ועי ז פליג ר"י דאף במעורב ביש בו כדי להעלות מותר משום דמעלין כו' וא"כ אף מקודם מותר לטלטל דהוי כטמאה עם החולין. ולפי ז שוב יש לפרש הירושלמי הנ"ל כפי' הפני משה דמאן תנא דמטלטלין קאי אמתני' דריש פ' נוטל [וקאמר ברמז כועם כדרך הירושלמי דתני לישנא קלילא]. אך לא מטעמי' כנ"ל רק דכוונת הירושלמי למתני' דשם וכצ"ל מקודם ובאותו שאין בו כדי להעלות אבל באותו שיש בו כדי להעלות לא. היינו דמטלטלין משום דחזי לכהן וכמו שהגית תרד"ל הנ"ל בזה. ושוב הוקשה לו

ר"י אומר. ינוי מעלה פ"ב ה"ל: **ב האבן.** קס"ג מ"ב קכ"ה ע"ב יכוון: שנם פ"ב ה"ו פ"ח ה"ב מ"י: שב"ה מה"פ ה"ו מ"ש ה"ב מ"ו: ז"פ מ"ו ד': ד"ה מ"ש ע"ב מ"ח מ"ו: ז"פ מ"ו ד':

שנויי נוסחאות

עם הטהורה בד"ג וכ"ל מטהורה עם הטמאה. (אף) מעלין בכ"מ ליתא ובגליון שם איתא: **ב** החבית (מטה כו' מגבית) ומטה. בד"ג ליתא כ"ז בשעות ובד"ם לא דקדק יפה. כמשני"ר וכפי' ר"ח ור"ן..

תוספות חדשים

שם [בהר"ב ד"ה] אף מעלין כו' כאילו מונחת לבדה כו' עכ"ל ובגמ' במסקנא לא קאי האי טעמא אלא דס"ל דיכול לאוכלו מן המדומע קודם שנמלא באחד וא"כ לא נא ה"ל מתקן ע"ש. (ממהורש"ם ז"ל):

תוספות רע"ק

לטלטול התינוק היי היתר גמור בטו בכלכלה ולמאי צ"ל דלא העמידו טלטול שלא בידים במקום סכנה הא הוי היתר גמור. וביותר ק' לפ"מ דפירשו תוס' בלי אי הכי חיינו דהמקשן ידע דדינר אסור משום דלמא נפיל ואתי לאתויי אלא דמקשה כמו דמטלטלים טלטול האבן שביד תינוק משום סכנה ה נ נתיר טלטול הדינר בידו ומאי דומיא הא הטלטול האבן שביד התינוק הוי היתר גמור היכא דצריך לתינוק ביש לו נענועים וצע"נ: [אות קסד] בתו"ח ד"ה הר"ב ד"ה אף מעלין. דיכול לאוכלו מן המדומע קודם. ע"י שנותן עיניו בצד זה להעלותו ואוכל בצד אחר. ועיין בפ"ק דחולין דף ז' ע"א ובבכורות דף נ"ם ע"א דהקשו ת"ס הא גם בדמאי רשאי לקרות שם ע"י שנותן עיניו בצד זה וא כל בצד אחר כדמוכח פ"ק דחולין א"כ אמאי קתני במתני' דפ"ב דשבת בספק חשיכה מעשרין את הדמאי גם בשבת לשתרי, ותירצו דשאני מדומע דכבר חיית מתיקן אבל תחלת טבל לא שרי ע"י דאפשר שנותן עיניו בצד זה וכו' וכזה כתב ג"כ הרמב"ן פ"ק דביצה בסוגיא דגלגל עיסה: **ובעיקר** קושית תוספות ז"ל דחדי בסוגיין אמרינן דר"י עדיפא מדרשב"א וחיינו דרשב"א מיקל רק על ידי שנותן עיניו ור"י מיקל מפי דכיון דיכול ליתן עיניו לא חוי מתקן בתעלאתו. א"כ י"ל דמתני' דפ"ב דשבת כרשב"א אתיא

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

צדה. מטה החבית על לדה אם צריך ליטול מן היין והאכן טפלת ולא יטול אותה[פ] בידים: היתה בין החביות. ומתירה שלא תפול האכן על החביות ותשברם מגביהה לחבית כולה ומסלקה מבין החביות ומס מטה אותה על לדה: נוער את הכר והן נופלות. כשהוא צריך לכר ואינו צריך למקום הכר. אבל אם צריך למקומו מגביה הכר עם המעות שעליו ולא אמרן אלא כשאכח המעות על הכר מערב שבת אבל הניחן שם במתכוין נעשה הכר בסיס לדבר האסור ואסור לטלטלו ולא לנער המעות שעליו: לשלשת. דבר של טמא כגון רוק או רעי או טואה: מקנחה בסמרטוט. ולא יתן עליה מים דסתם כר של בגד הוא ובגד שרייתו במים זהו כבוסו: היתה. על כר: של עור. דלאו בר כבוס הוא נותן עליה מים עד שתכלה ותלך הלשלשת אבל כבוס ממש לא דהאחיל וסתם כריס וכסתות

על צדה והיא [פ] נופלת. היתה בין החביות[יא] מגביה[יא] ומטה על צדה והיא נופלת. מעות שעל הכר [יב] נוער את הכר והן נופלות [יג] היתה עליו לשלשת [יד] מקנחה בסמרטוט [טו]. היתה של עור [טו]

נגבי מעות שעל הכר שייכי נמי הכא דהא דלא אמרן אלא כשאכח אתמר בגמ' בדין דחבית ובדין הכר בתרוייהו. והא דכשהוא צריך לכר וכו' אע"ג דבגמ' אכר אתמר מ"מ הא"ג בחבית כדאיתא בטור ס"ס ס"ט: מעות שעל הכר כו'. כתבו התוס' לא תקשי תרתי מתניתין למה לי דה"א אבן ודאי שרי בשכח שגרחה טפי ככסוי החביות אבל מעות שעל גבי הכר אפילו בשכח ה"א דאסור: לשלשת. פירש הר"ב [רוק] או רעי או טואה. כן לשון הר"ן אבל ברש"י השמיט או רעי [ט] אך המגיד פכ"ב הביא לשון רש"י להרב רביע כסים: מקנחה. כתב הר"ב ולא יתן עליה מים כו' ובגד שרייתו [ט] וברש"י כ"י איתא. במים

יכין תפארת ישראל יכין

ט) האבן: י) וירא שכסיסול האבן ישבור שאר החביות: יא) להחביות עם האבן. ומוסיפה למקום אחר: יב) ולריך להכר: יג) וחקא בשכח האבן או המעות. אבל בהניחם שם מע"ם במתכוון. שיטאלו שם ביה"ש. נעשה החבית והכר בסיס להאיסור. דאז אפי' נסהלק האיסור אסור לטלטל הבסיס. וי"א דחקא בהניחם שם מע"ם על דעת שיטאלו שם כל השבת. אז נעשה בסיס. ולמקום הפסד יש לסמוך על זה (מג"א ס"ש סק"ז). מיהו בהניח מוקצה שלו על כלי

חביתו. אין אדם אוסר דבר שאינו שלו. ובהיה המוקצה ג"כ של בעל הכלי והניח זה המוקצה על הכלי לעובדא בעל הכלי. אסור (שם סק"ח). ומיהו בלריך למקום החבית אז הכר. בכל ענין [אב"י הייגו בשוכת] שרי לטלטן (שם ס"ה. ועמ"ש בתריסות בכלי בסים. בהלכות שבת): יד) רוק אז ליחה: טו) ר"ל מעלית לעפסכנן בל"א. ויקנח בנחת לא בדוחק פן יסחט. אבל לא יתן עליו מים. דסתם כר של בגד הוא. ובבגד שרייתו הוא כבוסו (ס"ב ס"ע): טז) דאז הכר לאו בר כבוס

אור גדול

לו מתני' דר"פ נוטל דמוכח מינה דר' יהודא הוסיף מעלין כו' דמש"ה מותר לטלטל הא לא"ת [ולת"ק שם דאינו סובר כן] לא וא"כ מוכח מינה דאף ביש בו כדי להעלות אין מטלטלין דלא כדקאמר מקודם. וע"ז בא ליישב מאן תנא מטלטלין כוונתו כו' מאן תנא למתני' דר"פ נוטל דמוכח מינה דאף ביש בו אין מטלטלין ומשני ר"א כו' דלדידיה אף לכהן לא חויא מקודם משא"כ לדידן דחויא לכהן שפיר מטלטלין. ומתפרש הירושלמי כמין חומר ונכון היטב

הדק כפתור ופרח בס"ד והדברים נאמרים ונחמדים ומתוקים וערבים על אזן שומעת ועל לב מבין. וא"כ א"ש גם לתתוס' ואדרבא מזה הירושלמי מבואר כהת"ס לפמ"ש. אמנם מאי דק"ל ע"ז מירושלמי ריש פ"ב דערלה דמסקא ליה אי רבי יהודה כר"א או כר"י ולהנ"ל הא מוכרח דאתיא כר"א מתני' דפ' נוטל. שוב ראיתי בנועם שם דפפרש לה באופן אחר על ר"א אחר ולא נפתי כעת לעמוד על ביאור הירושלמי שם:

בחביות דחוי התירא ולא יטול האבן ממש דחוי איסור רש"י. ולא זכיתי לחבין דאיך שייך היתר נטילת האבן הא א"א לטלטל מוקצה בשביל שתיית היין דהא חיינן במניח דהחבית נעשה בסיס ואסור לנער ולא שרינן מלטול חביות המוקצה בשביל שתיית היין (והא דהחבית הוי בסיס ול"א דחוי מוקצה לדבר איסור ותיתר דהא היין היתר הוא עי' בס' ת"ש סי' שי"ט כיון דהאבן מונח על החבית גבוה מן היין מקרי בסיס לאבן לחוד) וא"כ מה לי מלטול אבן דלשתרי מטלטול חבית דאסורה, וחאי דנטל את הסכלת צ"ל באמת דטלטול מוקצה ביו"ט לצורך אוכל נפש שרי כמ"ש התוס' ריש ביצה דף ח' ע"א ד"ה אר"י ובדף כ"ח ע"ב ד"ה גריסת ובדף ל"א ע"ב ד"ה אר"ז ע"ש אבל בשבת דאסור דמוכח מגיעור חבית במניח דאסור וכנ"ל א"כ איך אפשר לטלטל האבן וליכא היתר רק בגיעור החבית דחוי לגבי האבן מלטול מן חצד לצידך דבר המותר וצלע"ג: ואולם לשיטת התוס' ניחא דפרכת הש"ס דנימא דבטל האבן לגבית כמו באוכלים מרובה על הסכלת ובזה ל"ק דמנ"ל הך סברא דבטל הא חתם אף אם אין הסכלת בטל לגבי אוכלים מ"מ הא מלטול מוקצה לצורך א"נ מיתר ביו"ט. בזה י"ל דוהו דוקא בא"א בענין אחר אבל היכא דאפשר לברר האוכל אלא דנמיש במרחא לא היה לנו להתיר מלטול מוקצה אע"כ דפקע שם מוקצה מינה דבטל לגבי האוכל ושפיר פריך: וביותר י"ל דפריך בדרך חכרח דהא בסיפא בסכלת מרובה על האוכלים דנטל האוכל ולשיטת התוסיפות הפירוש דנמיש במרחא ווותר בשיעורא קאי על האוכלים הרי דמחייבי' ליה לאפושי במרחא ולא מתירין לו מלטול מוקצה דפסולת. וא"כ מ"ש ברישא דהאוכל מרובה בשעורי' ומ"ש בסיפא דחפסולת מרובה בשעורי'. הא מ"מ בזה ובזה נמיש מרחא לברור האוכל. ע"כ ברישא המעם כיון דהאוכל מרובה בשיעורי' בטל הפסולת לגבי האוכלים: ובזה אפשר לפרש כונת תוס' בחמשך דבריהם בס"ש והא דמוקי לה בס"ק דביצה כו'. ודו"ק: [אית קסו] תוי"ם ד"ה ממה ובדין דכר. בסוגיין איתא ב' מיסרות משמיה דרב. הא'. על אבן ל"ש בשוכה. ותב'. על מעות שעל חכר ל"ש אלא בשוכה. ובתוס' הקשו תרתי דרב למ"ל. ותירצו דחדא מכלל חברתה אתמר. ולענ"ד נראה לתרץ קושיתם דהנה במסכתין פ' כל הכלים [דף קכ"ה ע"ב] איתא תנן התם אבן שעל פי החבית ממה על צדה והיא נופלת. אמר רבה א"ר אמי אר"י ל"ש אלא בשוכה אבל במניח נעשה בסיס לדבר האסור. ורב יוסף א"ר אסי אר"י ל"ש אלא בשוכה אבל בסניח נעשה כיסוי לחחבית אמר רבה מותבי' אשמעתין האבן שבקירויה וכו'. וכ' רש"י שם בסימרא דרבה ל"ש דמותר לטלטל החבית האבן עליה דקתני ואם היתה בין חחביות מגביהה וממה על צידה בשכח האבן שעליה. אבל במניח נעשית החבית בסיס להאבן ואין מטלטלים את החבית. והיא תמוה דאמאי נקט דש"י ל"ש אלא בשוכה קאי אסיפא דמתני' דמגביהים להחבית ולא בפשוטו על הרישא דמפה על צידה ל"ש אלא בשוכה אבל במניח אסור להטות על צידה דחא באמת בבסיס אפי' ניעור אסור דהא בהחיא דמעות שעל חכר דלא קתני בחתני' רק דינא דניעור ועלה אמר רב דבמניח אסור ובפרש דהגמרא מביא רק הרישא. ונדחק רש"י לפרש דקאי אסיפא. ומעמא בעי. ורש"י בפ' נוטל [דף קמ"ב ע"ב] כ' בפשוטו דל"ש דמפה ע"צ וכו'. אח"כ ראיתי שהקשה כן המהרש"א. ומה שתירץ דכ' רש"י כן דלא ליהוי פלוגתא דר' אמי ור"א פלוגתא רחוקה בתלתא דרגי דלר' אמי אפילו ניעור אסור ולר' אסי אפילו האבן עצמו מותר לטלטלה. דחוק מ"ב. הדבינא דבסיס ל"פ דתרוויהו מ"ל דחיכא דחוי בסיס אפי' ניעור אסור אלא דפליני אם האבן עצמו הותר בנעשה כלי או דלא נעשה כלי. ומסילא החבית בסיס לדבר אסור וא"כ חפלוגתא רק בחד מלתא ביסוד זה אם האבן נעשה כלי או לא ולכא בזה פלוגתא רחוקה דגם רב אסי מודה חיכא דלא נעשה האבן כלי אפילו ניעור אסור ובזה ממילא נדחה גם תירוצו השני של המהרש"א דלכך פירש בטלטול ולא בניעור דהוי דומיא דמייתי עלה ואזדי לטעמייתו כיון דשורש הפלוגתא רק אם האבן נעשה כלי או לא. שייך שפיר ואזדי לטעמייתו. והנלע"ד דחנה לעיל (פרק ד' מ"ב) נוטל את הכיסוי וחן נופלות. כ' רש"י והרע"ב דלא נעשית בסיס להן שאין עשוי אלא לכסות הקדירה. ונראה דכוונתם למ"ש הר"ן שם [דף כ"ה ע"א] בשם הרז"ח שאין הקדירה תשמיש להמטנה וכיסוי אלא אדרבה דהם תשמישים לקדירה. והיא במנ"א (סי' רנ"ם סק"ם) (ובתוספות פרק כירה (דף מ"ג ע"ב) ד"ה דכ"ע כ' שגם אחר כיון דאין דעתו לחניח שם כל השבת לא מקרי בסיס). ולכאורה תמוה משמעתין דאמר רבה אבל במניח נעשה בסיס. נהי דס"ל לרבה דהאבן לא נעשה כלי ואסור משום מוקצה. מ"מ למה יהיה החבית בסיס הא החבית אינו משמש להאבן. אלא אדרבא האבן משמש לחבית לכסוי. והוי ממש כחתיא דמסמן וכיסה. וראיתי ברז"ח פ' כל הכלים ונראה תוכן דבריו הקדושים דבאמת מה דאמר רבה אבל בסניח. היינו במניח שלא ע"ד כיסוי. ועי"ד כיסוי הוי כשוכה ע"ש. והא דאמר רבה ומותבינן אשמעתין אף דמיירי במניח שלא ע"ד כיסוי. וצ"ל דס"מ סדלא אמר עוד בבא אבל במניח לכיסוי הותר גם האבן. ומוכח דלא נעשה כלי ואין כאן אלא ב' דינים. דבמניח ע"ד כיסוי דינו כשוכה וע"ז אמר ומותבי' אשמעתי'. אמנם עדיין דחיק דאמאי אמר ל"ש אלא בשוכה ח"ו למנקם ל"ש אלא במניח ע"ד כיסוי. ולזה י"ל דרש"י פ"ל כמ"ש תוס' (דף קכ"ג ע"א) ד"ה חאי פינגא כו' דבמניח ע"מ ליפלח בשבת אף דלא הוי בסיס ומותר לנער מ"מ לא חוי כש"כח ממש ואסור בטלטול החבית ואבן עליו דלא היה לו לחניחו באותו ענין דיצטרך לטלטלו עי"ש היטב. ח"נ י"ל לשיטת רש"י חנ"ל דנהי דחיכא דהחיתר אינו משמש להאיסור לא מקרי בסיס מ"מ רק בניעור מותר אבל לא בטלטול גמור ואינו בזה כשוכה. ולפ"ז מדוקדקים דברי רש"י (דברף קכ"ח) במיסרא דרבה אבל במניח נעשה בסיס דסיירי ע"כ אף במניח ע"ד כיסוי מדקאמר ומותבינן אשמעתין. וגם מדקאמר ל"ש אלא בשוכה ולא קאמר ל"ש אלא במניח ע"ד כיסוי וכנ"ל. לזה פירש"י דקאי אסיפא דקתני מגביהה ומטה ע"צ דאילו ארישא דמפה ע"צ גם במניח ע"ד כיסוי מותר כיון דהחביות אינו משמש להאבן. אבל (בדף קמ"ב) במיסרא דרב דאפשר לפרש דמה דקאמר אבל במניח חיינו שלא ע"ד כיסוי ומה דלא קאמר לא שנו אלא במניח ע"ד כיסוי י"ל דסבר דע"ד כיסוי נעשה חאבן כלי כרב אסי מש"ה נקט רש"י בפשוטו רקאי ארישא ולפ"ז מיושב קושית תוס'. די"ל באמת דרב מיירי ג"כ בסניח ע"ד כיסוי דס"ל כר' אמי וקאי באמת רק אסיפא לענין מלטול חחבית כדצ"ל במיסרא דרבה א"ר אמי וכיון דקאי אסיפא עדיין לא שמענו דבבסיס נמ"ר אפי' הניעור אסור. לזה הוצרך לאידך מיסרא דרבה במעות שעל חכר דלא קתני בטחני' רק דין ניעור ולא אמר דבמניח נעשה בסיס דאפי' ניעור לחוד אסור. ומיסרא קמייתא דרב אצטריך דלא נימא דהאבן עצמו אשתרי דנעשה כלי ולעפוקי מרב אסי וק"ל:

ובאמת

חיתה עליו. זגמים ג"ב פ"ח מ"ו: ובכ"ב שם הי"ח מ"ש פ"ח מ"ה פ"ו ע"ג שבת פ"ו:

שנויי נוסחאות

מגביהה.. וכנון הוא. נוער במסב"ב (בהגהת המהרש"ל) ס נ ע ר. לשלשת נכי"מ בשלשה ושם נזגמים (לד) בשלש. של עיר בד"ג ובמסב"ר על של עור וכ"ה בזגמים (שם) ובכרש"י כלאן. ועי' רע"ב:

ראשון לציון

ב[תוי"ם ד"ה]לשלשת פי' כר"ב לו רעי לו טואה כו' ובזגמים ל"ד ל' כתבו התוס' בשם הערוך טואה הלגנולים:

תוספות רע"ק

אתיא ואפשר דגם רבנן דר"י ס"ל דבמדומע מותר על ידי שנותן כו' אלא דס"ל דמ"ם הוי מתקן בהעלאתו ור"י הוא שחידש סברא זו דלא מקרי מתקן וכ"ב הרמב"ן פ"ק דביצה. וז"ל שר"י אומר מעלין את המדומע וחבריו חולקים עליו שאעפ"כ אסיר לקרוא שם עכ"ל ואם כן ממילא ליתא לקושי' תוס': ב [אית קסה] ברי"ב ד"ה ממה כו' לא יטול אותה בגמ' מאן תנא כו' בהתירא מרחינן באסירא לא מרחינן. דקתני מגביה ומטה על צידה כו'

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

רמיס ניהו שיך בהו כבוס בעורות רמיס ומיהו שרייפן לא הו כבוסן: **ג** ב"ש אומרים מגביהין מעל השלחן עצמות וקליפין. בגמ' קאמר שהין אנו סומכים על מסמתו כמות שהיא בטיה אלא מוחלפת הסטה שבית הלל אומרין מגביהין מעל השלחן עצמות וקליפין וב"ש אומרים מסלק את הטבלא שיש עליה תורת כלי אבל לא יטלטל העצמות והקליפין בידים דב"ה כר"ש וב"ש כר' יהודה ומיהו לא אמר ב"ה אלא בעצמות וקליפין דחזו למאכל בהמה אע"ג דלא חזו למאכל אדם אבל אי לא חזו אף למאכל בהמה מודו ב"ה דאסורים לטלטל דבכה"ג אפילו ר"ש מודה: מעבירין מעל השלחן פרורין פחות מכזית. אפילו פחות מכזית וטעמא כדמפרש בסמוך שהן ראויין למאכל בהמה: ושער של פולין. שרביטים שהקטניות גדל בהן: עור בית אחיזה. בית אחיזה של עור שיאחזנו בו: אין מקנחין בו. שכשאחזו נכתם בין אצבעותיו והוי פסיק רישיה ולא ימות דמודה ביה ר"ש: בין כך ובין כך. בין יש לו בית אחיזה בין אין לו בית אחיזה ניטל בשבת כשהוא נגוב: ואינו מקבל טומאה. דאינו לא כלי עץ ולא בגד ולא שקולא מתכת:

תוספת יום טוב

במיס זהו כבוסו. ועיין פרק דלקמן משנה ה' מה שכתבתי שם בס"ד: [**ג מעבירין מלפני השלחן. והר"ב העתיק מעל השלחן וכן הוא בפירוש רש"י וכן בריב"ף והרא"ש]:**

נותנין עליה מים עד שתבלה יז): **ג בית שמאי אומרים מגביהין מן השלחן עצמות וקליפין** יח) **ובית הלל אומרים נוטל את הטבלה כולה ומנערה** יט). **מעבירין מלפני השלחן פירורין פחות מכזית. ושער של אפונין** כ) **ושער של עדשים מפני שהוא מאכל בהמה** כא). **ספוג** כב) **אם יש לו עור בית אחיזה** כג) **מקנחין בו ואם לאו אין מקנחין בו** כד). **וחכמים אומרים בין כך ובין כך** כה) **ניטל בשבת** כו) **ואינו מקבל טומאה** כז):

יכין

כבוס הוא: יז) וזה היה אסור בשל בגד. אבל בספסף לזו זה על זה אסור (מס): יח) מדחזי למאכל בהמה: יט) דטבלא הוי כלי עליה. ובגמ' קאמר דמוחלפת הסטה. וב"ה סברו לטלטל העצמות והקליפין. והכי קיי"ל (מ"ח כ"ז). מיהו בלא חזו אפי' למאכל בהמה, כ"ע מודו דאסור לטלטלן, רק מעבר הטבלא, או יעבירנו ע"י סכין או ע"י אחר בלי, שלא יגע בהן (ט"ז סס סקי"ח):

תפארת ישראל

כ) שרביטין שהקטניות גדלין בהן: כא) אכולהו ב' קאי: כב) (שוחמים): כג) אוזן מעור לאחזו בו: כד) דנסתבו כשאחזו. והו"ל פסיק רישא (מ"כ סעי' י"ז): כה) אפי' אין בו בית אחיזה מעור: כו) כשהוא נגוב. דהוי כלי עליו: כז) דספוג הוא עפעף של דג הים (כא"ח מ"כ סעי' י"ח). וכל שביס טהור (כליס פי"ז מי"ג), כך פ"ל:

תוספות רע"ק

ובאמת מות תמוחים לי דברי הר"ן דבפרק במה טומנים כ' כתרז"ח כיון דאין הקדירה משמש להכיסוי לא מקרי בסיס ובפרק נוטל (דף ס"ח ע"ב) כ' ליש דמסח ע"צ וכו' אלא בשוכח וכו' וא"ת והא קיי"ל בחריות של דקל וכו'. ובזה נשאר הקושיא דמ"מ אף דלא דמי לחריות ואין האבן נעשה כלי מ"מ הא החבית אינו משמש להאבן ולא יהיה בסיס ובזה ליכא למימר כמש"ל בשיטת רש"י דמ"מ אסור להנביה החבית. דהא כ' הר"ן ל"ש אלא דמסח ע"צ הרי דמפרש דקאי ארישא דבמניח אפילו מסח ע"צ אסור, וגם ל"ל כמו שתירץ הרז"ה את עצמו דאבל במניח היינו שלא ע"ד כיסוי דא"כ לא שייך עלה דברי הר"ן במ"ש להקשות מחריות של דקל דהא מיירי במניח שלא ע"ד כיסוי וצע"ג; ג [אות קסו] במשנה עצמות וקליפין. גלענ"ד דנקט תרוייהו דעצמות הוי רבותא לב"ה דאף דמכוסין מ"מ מותר לטלטלם. וקליפים רבותא לב"ש דאף דמגולין מ"מ אסור לטלטלם וכדאמרינן בשבת דכ"ט ע"א ואי אשמעינן גרעינין הו"א דסעיקרא מכסיין וכו' אבל קליפי אגוזין דמעיקרא מיגלו וכו'. ובזה סיושב לי היטב קושית תוספות דשם ד"ה ותא דרב וכו' וא"ת ובאגוזים וכו' והיינו דלכאורה קשה היאך אמרינן שם והא דרב לאו בפירוש איתמר וכו' הא בלא"ה מוכח כן ממתני' דהכא דלר"י אפילו גרעינין הוי מוקצה ונולד סדס"ל לבית שמאי דאסור לטלטלם וכיון דמהא דאין מסיקין בשברי כלים ידעינן דס"ל כר"י ממילא ידעינן דגם בגרעי' אסור ומה צריכים לראיה מכללא דס"ל לרב הכי. אמנם נראה דלק"מ דס"ד לומר דדלמא באמת זהו נופיה טעמא דב"ה דמסלקים מעל הטבלא דס"ל דלא הוי מוקצה דמעיקרא עצמות והשתא עצמות וארבא היינו טרויחים בזה דלא תקשה דהא ב"ח אית להו מוקצה גבי ביצה שנולדה ביו"ט כדפרכינן בריש ביצה דבאמת ס"ל דמוקצה אסור אלא דחכא לא הוי מוקצה ולפ"ז מיושב קושית תוס' דכיון דס"ל לרב דבגרעין אסור דל"א מעיקרא גרעין ממילא ידעינן דאוסר אף בקליפי אגוזין דהא ע"כ ר"י ס"ל דקליפי אגוזים אף דמגולין הוי מוקצה מדהוינן דב"ש ס"ל דקליפות אסורים לטלטלם רבוה ליכא למימר דלמא זהו באמת טעמא דב"ה דהא ב"ה מתיר אפי' עצמות דמכסיין דהוי מוקצה ומוכח דב"ה ס"ל כר"ש ממילא נקטינן מדברי ב"ש דלר"י אפילו קליפים אסור וכיון דרב ס"ל כר"י גם קליפים אסורים. והוא נכון מאוד בעוה"י:

הלכתא גבירתא כללא דפרק כא

פרק כא משנה א. ב. נוטל אדם בגו שיש לו נענועין עליו שאם לא יטלנו יחלה. אע"פ שהאבן בידו משא"כ בדינר בידו. ולאחוז אז התינוק. פלוגתא אם מותר. כללא נקיבה שסתמה באבן ודלעת שתולין בה אבן להכבידה. אם הוא קשור יפה. מותר לטלטלה ולטלאות בה. בכללה מליאה פירות רטיבים שאם ינער הפירות מתוכה יפסדו ואבן בתוכה יטול איתה כמו שהיא אעפ"י שאינה צריך רק לפירות [ואם הפירות מונחים בכלים קטנים בכללה ימילם בידו מכללה]. משא"כ כשצריך לטקים הכללה אפי' בפירות שאינם נפסדים יטלטל לכללה כמות שהיא. שכח אבן ע"פ חבית או מעיין על הכר ואפילו הניחם בחול בכינה ולא היה דעתו שישאר שם בשבת. מטה החבית על צדה והאבן נופלת ומנער הכר והמעות נופלים [ומותר ללמוד על השלחן שמעות מונח עליו אע"פ שדרך לנענע בלימוד] ואם היתה החבית בין החביות בענין שאינו יכול להטות אותה במקומה. יכול להגביה כמו שהיא עם האבן למקום אחר להטותה שם. כדי שיפול. והי"ה בצריך למקום החבית והכר דלעולם שרי ליטלו ממקומו. ובהניחה שם מדעתו שישארו שם בכניסת שבת. אסור לטלטל הכלי [ואפילו ניטל האיסור משם ממילא]. ובתפסד יש לסמוך אמקילין דאפילו בזה אם לא היה דעתו שישאר שם כל חשבת מותר לנער. ובהניח מוקצה על של חבירו לא אמרינן דהוי בסיס. חוץ מבעושה לטובת חבירו דמסתמא ניחא לי'. יש להסתפק. מותר ליתן מים על כר של עור או על מנעל לשכשכו. אבל לשפשף צדו זה על זה אסור. ובגד שיש עליו לכלוך אסור אפילו לשכשכו ורק מקנחו בסמרטוט בקל שלא ירחק ויסחוט: **משנה ג** עצמות שראויות לכלבים וקליפים שראוים לבהמה ופירורים שאין בהם כזית [וכ"ש כזית ורק מטים איבד אוכלין נקים כן] מותר להעבירם מהשולחן משא"כ באינם ראויים מנער את הטבלא והם נופלים או יעבירן ע"י סכין או שאר כלי. אם לא שצריך למקום השלחן. אי ביש על השלחן פת דאז מותר להגביה השלחן ולטלטלו: ספוג אין מקנחין בו אא"כ יש בו בית אחיזה שלא יסח"ם. חבית שפקקו לנקב שמוציאים בו היין בפקק משתן. באם חברוא ארוכה חוץ לגומרת. תיה כבית אחיזה. ומותר לפקק בו. ולא יהא כלי תחתית בשעת שפיקקים לקבל הנטפות הנסחטים מהפקק:

ג בש"א. קפ"ג ע"ח קפ"ז מ"ח פ"ח ג' ע"ח וב' כתוספתא שבת פרק י"ז: מעבירין. מיי' פכ"ו מה"ש הע"ז סמ"ג לאוין ס"ה טוש"ע א"ח סימן ש"ח סעיף כ"ז: ספוג. מיי' פכ"ב שם הלכה ט"ו סמ"ג שם טוש"ע א"ח סימן ש"כ סעי' כ"ז:

שנויי נוסחאות

ג בש"א מגביהין כו' ובח"א נוטל כד"ל פיזמו ריוזא וכמ"ד פעם פי' סרע"ב ד"ר וכי"ק וכמכני"ר להסך בח"א מגביהין.. ובש"א נוטל ועי' בגמ'. מגביהין מן השלחן:כי"מ..מעל גבי.. בד"ל וכמכני"ר גם במס"ב (מאחר ד' נוקלין בהגהת הרס"ל עפ"י פירש"י ד"ס) מעבירין מעל.. עצמות וקליפין. בד"ל וכי"ק להסך קליפין ועצמות.נוטל את הטבלה (כולה) ומנערה. בד"ל וכי"ק וכמכני"ר מסלק.. ונערה כי"ל ליתא (וכס ג"כ ונוערה). מלפני השלחן כי"ק וכמכני"ר מעל השלחן ועי' הוי"מ. אפונין כי"מ שפונין בגלון כי"מ פולין וב"ס בגע"כ. (של) עדשים במס"ב ליתא בד"ל וכמכני"ר ושל.. בחמה כי"ל לבחמה. (עור) בית אחיזה כי"מ ליתא וכן ליתא כי"ף ד' קיסטא (וכס בית יד). (וחכ"א) כ"ל ליתא ועי' כס"ו וסוס' ובכנסות הכ"ת.כי"מ ליתא מן וחכ"א עד סוף המשנה. בין כך ובין כך ניטל בשבת ואינו מק"מ כי"ק וכי"ל בין כך וב"כ מקנחין בו בד"ל וכיזמו ליתא כמל' ואינו מק מ ועי' תוס' ד"ה וכס לאו:

תוספות חדשים

ג [במשנה] נוטל את הטבלה כו'. תימה והלא היא בסיס לדבר האסור דהא לא שכח הוליל והניחם שם מדעתו ויל דלפי' ר"ת ליתא דפי' במס' שבת דלא הוי בסיס לדבר האסור אלא כדעתו להניחם שם כל היום מ"מ כיון דהיו שם אוכלין ה"ל בסיס לדבר האסור ולדבר המותר ואי. ועוד דלין זה מטת בכוונה דהא לינו מוסס היכן יפלו (תוס' דפ"ק דביצה): שם [בר"ב ד"ה] בש"א כו' כו' כל"ש ומיהו כו' עכ"ל וכ"ם בס"ע סי' בס"ח סכ"ז:

ראשון לציון

ג [במשנה] בש"א כו' ובהוספתא פרק י"ז ליתא ליסבא עיין סס. כין כך וכין כך ניטל ס"ח מקומו בו ויטל. עי' יסל"מ: [בר"ב ד"ה] בש"א כו' עצמות קליפין כו' עי' יסל"מ:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

פרק כב **א מצילין** מזון ג׳ סעודות. והפילו בכלים הרבה דאילו בכלי אחד אמרו בפרק כל כתבי דכמה דבעי מגיל: לכם. כל מ״ מזון ג׳ סעודות: ובלבד שלא יספוג. שלא יעיס ספוג לבאוב היין ולחזור ולהעיף ואף על פי שיש לספוג בית אחיזה דליכא חשש סחיטה שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול ואפילו ליקח בידו ממן ודבש שהן עבים ונדבקים ולקנח ידו בשפת הכלי אסור שלא יעשה כמעשה חול: אין סוחטין את הפירות. דה״ל מפרק חולדה דרס: אסורין. גזירה שמא יסחוט לכתחלה: ר״י אומר אם לאוכלין. היו אותן פירות מכונסים היושב מהן מותר דלא ניחא ליה במה שזבו ואיכא למגזר בהו שמא יסחוט: ואם למשקין. היו מכונסין דניחא ליה במאי דנפיק מנייהו היושב מהן אסור גזירה שמא יסחוט ובזיתים ובענבים מודה ר״י לחכמים דאע״ג דכנסן לאוכלים היושב מהן אסור כיון דדרכן לסחיטה קיימי כי אתו לידי משקה יהיב דעתיה בהלי. ובשאר מיני פירות מודים חכמים לר״י כיון דלאו דרכן לסחיטה. לא נחלקו אלא בתותים ורימונים דרבי יהודה מדמה להו לשאר פירות וחכמים מדמו להו לזיתים וענבים והלכה כר״י: חלות דבש. כשהן מרוסקים זב הדבש מעצמו מחוך הטעוה ואין דרך לסחטו הילכך ר״א מתיר וחכמים אוסרים ה) גזרו אטו שאין מרוסקין והלכה כר״א: **ב** כל הבא בחמין. שנתבשל: מדיחין. דהדחתו אינה בטולו אבל לא שורין: חוץ מן המליח הישן. דג מלוח שעברה עליו שנה מבגמלח: וקולים האספנין. דג שקליפתו דקה והדחתו בחמין הוא גמר בטולו: **ג** שובר אדם את החבית. מפני

ה) ברע״ב ד״ה גזירה

פרק כב **א חבית** שנשברה מצילין הימנה מזון שלש סעודות א) ואומר לאחרים באו והצילו לבב) ובלבד שלא יספוג ג). אין סוחטין את הפירות להוציא מהן משקין ד) ואם יצאו מעצמן אסורין ה) רבי יהודה אומר אם לאוכלין ו) היוצא מהן מותר ז) ואם למשקין ח) היוצא מהן אסור ט). חלות דבשי ו) שריסקן יא) מערב שבת ויצאו מעצמן יב) אסורים יג) ורבי אליעזר מתיר יד): **ב** כל שבא בחמין מערב שבת טו) שורין אותו בחמין בשבת טז) וכל שלא בא בחמין מערב שבת מדיחין אותו בחמין בשבת יז). חוץ מן המליח הישן יח) ודגים מלוחים קטנים. וקוליים האיספני יט) שהדחתן היא גמר מלאכתן כ): **ג** שובר אדם את החבית כא) לאבול הימנה

תוספת יום טוב

פרק כב **א מזון** ג׳ סעודות. עיין בפרק ט״ז משנה ב׳ ואומר לאחרים כו׳ עיין שם מ״ג: [*אין סוחטין כו׳. מ״ש הר״ב הלכה כרבי יהודה הלי מוכח הסוגיא ומ״ש הלכה כר״א כ״כ הרי״ף בשם גאון]: **ג** שובר חדש חבית. כתב הר״ב מפני שהוא מקלקל וז״ל רש״י דאין במקלקל שום איסור שבת ע״כ וזה תימה דבמשנה ג׳ פרק י״ג תנן כל המקלקלים פטורים לא תני דמותרין (אבל) [ל״ל אלא] פטורין דהיינו פטורין אבל אסורין. דכל פטור שבת פטור אבל אסור [*כר מתלת] כדאיתא בגמ׳ סוף פרק י״ג ומפני כן הר״ב בסוף אותו פרק דתנן פטור והוא חד מהני תלת פירש בו פטור ומותר וכן פירש הר״ב בהדיא במשנה ג׳ פ״ג דעירובין

יכין — **תפארת ישראל** — **יכין**

פכ״ב א) ואפי׳ ביותר מג׳ כלים. אבל שפי מג׳ סעודות לא שרינן לי׳ דמתוך שבחול הוא אתי לתקן החבית (של״ה רע״ז סק״ח) מיהו בכלי א׳. אפי׳ ק׳ סעודות יגיל (שם): ב) כל מ״ ג׳ סעודות: ג) ר״ל שלא יתן ספוג ביין. כדי לחזור ולהטיפו בכלי. ואפי׳ יש להספוג בית אחיזה מעור דאז ליכא חשש סחיטה. אפ״ה עובדין דחול הוא ואסור. ומה״ט גם לטפח מלא חפניו שמן או דבש. ולחזור לקנחם בשפת הכלי. אסור. וכל זה במגיל בהאר בלא ערבו. אבל בחאר שערבו. או שרק נסדק החבית דאז לא בחול. מותר להגיל אפי׳ בכלים הרבה (שם: ד) דהו״ל תולדה דדש (ומה דנקט מתני׳ לאוגיא משקין. פשיעא כל שאתה מוגיא משקין. י״ל דקמ״ל דבשותא למאכל שרי. ולקמן. ודלא כר״מ) ה) גזירה שמא יסחוט: ו) אם היו מיוחדין לאוכלין: ז) דמדלא ניחא לי׳ במשקין היוצאין ל״ג שמא יסחוט: ח) היו מיוחדין: ט) וקיי״ל דג׳ מדיינות יש. מ״) זיתים וענבים אפי׳ עומדין לאכילה. אסור היושב מהן וכ״ש דאסור לסחטן. י) ותותים ורימונים אי אחר פירות שדרך לסחטן בשום מקום כאנסיסות פוחים שדרך לסחטן באשכנז. אף שכוונתו לסחטן למתק. אסור לסחטן בכל מקום. ובילא מהן משקה מעצמו. דוקא בעומדין למשקין אסור. נ״) אבל פירות שאין דרך לסחטן בשום מקום אפי׳ לאוכלין. אם כוונתו לסחטן כדי למתק הפרי. מותר לסחטן: מיהו בשוחט לתוך המאכל אפי׳ זיתים וענבים מותר לסחטן. דכל הבא לאוכל כאוכל דמי. ומה״ט מותר לסחטו ליטרלמנו על לוקבר. ובפרט אם כוונתו לסחטו גם האוכל שבתוך הפרי. שרי לכ״ע. דומי׳ דתפוח מבושל שמותר לסחטו בכה״נ (כל זה סי׳ ש״כ סי״א וסי״ד. ומגא״ח שם סק״ח. וכרע״ז שם סק״ה ועי׳ במ״ש במלאכת דש): י) הדבש שבכוורת הוא כעין אגלות של בעוה. ובכן יש הדבש: יא) שסחקן: יב) ע״י שרסקן יצא הדבש מעצמו בשבת מהבעוה: יג) דנזרו אטו שיריסק בשבת: יד) וקיי״ל כר״א (ועי׳ עוקלין פי״ג מי״א ודוק). אבל אסור לרסקן בשבת (שכ״ח מג״ח סקט״ז). וכ״ל דלמגלו כך שרי. מידי דהוה כמולך עצים דשרי (ס״כ ס״ח): טו) שנתבשל מע״ש כל צרכו וחזר ונתייבש: טז) ואפי׳ בכלי ראבון דאין בישול אחר בישול (מג״א ס״ת סק״ד): יז) מותר לערות עליו מכלי שני בשבת אבל אסור לשרותו אפי׳ בכלי שני (שם סקט״ו). יח) (הערינג) שעבר שנה משמלחיש) מאקרעל [אייגע הרע טהון פיסע). והוא הג בטורו דק. דבהדחה מועטת מתבטל: כ) מיהו בלוגנין מותר לשרותן (ט״ז שם סק״ה): כא) דוקא הבית שנשברה כבר. שחזר ודיבק שבריה בזפת. מותר לשברה בשבת. אבל שלימה אסור לשברה. דהיים עליה. והייסינן שיהמיון לעשות נקב יפה. כדי לעשותה כלי (סי״ד סי״ח). ודוקא שהיה אמה על אמה ברוס נ״ל. דאל״כ בכל גוונא אסור. דהו״ל כשותר אהל. ואסור ג״כ להסיר חפוקים שקורים (רייפען). אפי׳ מחבית קטן. רק ע״י עובד כוכבים. מיהו בקפוד

במשנה מדיחין אותו. לפירוש הרשב״א דעירו כבלי אחד אבל מדיחים אותו מכלי אחד דרך עירוי אבל לר״ת דעירוי בכלי ראשון ע״ב דיחים היינו מכלי שני וא״כ מאי אירא מדיחים דאפי׳ שורים נמי לשרי בכלי שני ואומר ר״י דאפילו בכ״ש אין שורין דהואיל דהמים המין מחזי כמבשל ואע״ג דתנן פ״ב ו״ה אבל נותן הוא לתוך הקערה. היינו דוקא הבלין שהן עשויין למתק את הקדרה ולא מיחזי כמבשל א״נ ה ה דשורים בכ״ש והא דנקט מדיחים לרבותא דסיגא דבמליח הישן קיליים האיספנין אפילו הדחה בכלי שני אסור. תוספות לעיל דף ל״ט ע״א ד״ה כל. וקשה לי דלפ״ז אמאי מותר בתחלה (פ״ג מ״ה) ליתן לתוך הכיס והיינו אפילו צונן סועמין לתוך חמים מרובים הא מחזי כמבשל. ומצאתי בס׳ תוס׳ שבת סי׳ ש״ח ס״ק מ״ו שעמד בזה תירוץ בתחם בכוס שתייה אינו נראה אלא כמו שמצנן דחמים ע״ש ולפ״ז י״ל במ״ש הרע״ב לעיל בשתני׳ הנ״ל בשיפתו דנותן לתוך הקערה ס״ל דכ״ש אינו מבשל ודחוק. ולפי הנ״ל ר״ל דבכוס אסור משום דכל כ״ש אסור מד״ר מדמחזי כמבשל משא״כ בתבלין דלמתק לא מחזי וסיעא דשתני׳ דנותן לתוך הקערה ס״ל דכ״ש אינו מבשל ודחוק. ולפי הנ״ל ר״ל דלכל קדרה היא נותן חוץ מדבר שיש בו חומץ ויצר ולא פליג ברישא דתמיהם שפנתו ונס״ש שם על הבלין. ולפי הנ״ל כ״כ כמבשל. ומה״ם יל״ל נ״כ לישב הא דס״ל לר״י דלכל קדרה היא נותן חוץ מדבר שיש בו חומץ ויצר ולא פליג ברישא דתמיהם שפנתו ונס״ש שם על הבלין. ולפי הנ״ל ניחא דאף דבתעבירוהו מהאור ס״ל לר״י דלא מבשל מ״מ ר״ל דלא עדיף מכ״ש לדידן דס״מ מדרבנן אסור דסחוי כמבשל ורק בתבלין דלמתק אוקמי אינא בזה ס״ל לר״י דשרי בהעבירוהו מעל האור: **ובעיקר** דברי תוס׳ הנ״ל שהמציאו חילוק דבתבלין דלמתק קיל. לענ״ד היה מקום לומר כיון דהזיגון דד״ר מתיר בתבלין בהעבירוהו מעל האור ועיין בתוס׳ שם דדוקא בתבלין פליג אבל בשאר דברים מודה דמבשל בב״ר א״כ י״ל דת״ק דא סר בתבלין ס״ל באמת דתבלין לא הוי בישול דאע״ג דאע״ג בכלי ראשון בהעבירוהו מהאור אלא מדרבנן אסור (ומסילא צ״ל כן לרב ששת דאמר במסכתין דף קל״ח ע״א מי איכא מידי דחד תנא מחייב חטאת ולחד תנא שרי לכתחילה). א״כ י״ל דמש״ה מותר בכלי ב׳ כיון דאף בכלי ראשון הוי רק דרבנן. ובזה מיישב לשון רש״י והרע״ב לעיל שכתב האלפס והקירה שהעבירן מ״ה תחים בחש״ם. לא יתן לת כן משתח ך. ולכאורה תמוה אמאי דייקי משתחשך והא בה״ש ג״כ אסיר ליתן תוכו ולפי הנ״ל ניחא דתבלים דלא הוי בישול דאע״ג מותר בה״ש למ״ד משום שבות ל״ג בה״ש:

מועד הפא״ז יב

א חבית. קמ״ג פ״ב מ׳ סכ״ב מה״ש כמ״ז כמ״ג נאמרין ס״ה עוכ״ב אר״ה סי״ד אלה בעי׳ מ׳: אין סוחטין. ביצה ב׳: ע״ש מ״ל מוקין י״ל ע״ב מ״ו: פ״ח מה״ס ס״ו ופכ״ח מ״ב: חלות דבש. י״ט ע״ב: **ב** כל שבא. קמ״ה פ״ב ל״ס ע״ש מ״ו: פ״ש סס ה״ג פכ״ל סס ה״ה סמ״ב נאמרין ס״ה עוכ״ב אר״ה סי׳ שיחם כמי׳ ל׳: **ג** שובר. קמ״ו ע״ש ביצה ל״ב ע״ב יומבלמי נכטת פ״ב ס״ו שבת ס״ו ה״ב ביצה פ״ה ס״ב מ״ו: פכ״ג מ״ה ס״ב סמ״ב נאמרין ס״ה עוכ״ב אר״ה מ׳ ס״ד מ״ו: מ׳:

שנויי נוסחאות

א יספוג בכי״ק ובמכי״ל ובמכב״ב דפו״י יספב בד״: ספיג (כי״ד (מי״ה). מע״ש ויצאו בכי״ל ע״ש.. בד״ב ובמכי״ר.. יצאו בכי״ק.. אם יצאו. ור׳ אליעזר במכי״ר ובמכד״ם ור׳ אליעזר וכ״ה בכי״ק וכן הגיה סב״ח במכב״ב ועיין תוס׳ רע״ל: **ב** מערב שבת בד״ב ובכי״ק מלפני חשבת וכן בסמוך. המליח הישן בכי״מ ישן. (ודגים מלוחים קטנים) וכ״ס במכב״ב ובמכי״ר. בד״ב ובמכד״ם ובכי״ק ובכי״מ ובכי״ל ליתא וכן ליתא ברי״ף ובכל״ם ועי׳ ד״ס. וקולים האיספנים במכב״ב האיספנין.. במכי״ר.. האיספנן. בד״ב ובכי״ק האספנן. (זו) היא נ״ם בד״ב ליתא:

תוספות חדשים

פכ״ב א [בחר״ב ד״ה] ר״ל כו׳ והלכה כר״י. וכ״פ בס״ע רס״ל ס״כ: שם [ד״ח] חלות דבש

ראשון לציון

ב [במשנה] וקולים האיספנין דג שבמקומות אמיספנין

תיספות רע״ק

פכ״ב א [אות קכה] במשנ׳ ב״צילין הימנה. דה״ישי׳ ש״א יביא כלם דרך רה״ר וכתבו הים דף קי״ג ע״ב ד״ה הא דתניא בשם ר״ת הוקא נשברת דבהול אבל נסדקת דעושה טיף טיף מותר להגיל הרבה: [אות קכו] במשנה ור׳ אליעזר מתיר צ״ל ור׳ אליעזר ועיין בבסכתין דף ר״ט ע״ב וברש״י שם ד״ה ר״א: **ב** [אות קנ״ו] דעירוי בכלי ראשון ע״ב דיחים היינו מכלי שני וא״כ מאי אירא מדיחים דאפי׳ שורים נמי לשרי בכלי שני ואומר ר״י דאפילו בכ״ש אין שורין דהואיל דהמים המין מחזי כמבשל ואע״ג דתנן פ״ב ו״ה אבל נותן הוא לתוך הקערה. היינו דוקא הבלין שהן עשויין למתק את הקדרה ולא מיחזי כמבשל א״נ ה ה דשורים בכ״ש והא דנקט מדיחים לרבותא דסיגא דבמליח הישן קיליים האיספנין אפילו הדחה בכלי שני אסור. ומצאתי בס׳ תוס׳ שבת סי׳ ש״ח ס״ק מ״ו שעמד בזה תירוץ בתחם בכוס שתייה אינו נראה אלא כמו שמצנן דחמים ע״ש ולפ״ז י״ל דבמ״ש הרע״ב לעיל בשתני׳ הנ״ל בשיפתו דנותן לתוך הקערה ס״ל דכ״ש אינו מבשל ודחוק. ולפי הנ״ל ר״ל דלכל קדרה היא נותן חוץ מדבר שיש בו חומץ ויצר ולא פליג ברישא דתמיהם שפנתו ונס״ש שם על הבלין. ולפי הנ״ל כ״כ כמבשל. ומה״ם יל״ל נ״כ לישב הא דס״ל לר״י דלכל קדרה היא נותן חוץ מדבר שיש בו חומץ ויצר ולא פליג ברישא דתמיהם שפנתו ונס״ש שם על הבלין. ולפי הנ״ל ניחא דאף דבתעבירוהו מהאור ס״ל לר״י דלא מבשל מ״מ ר״ל דלא עדיף מכ״ש לדידן דס״מ מדרבנן אסור דסחוי כמבשל ורק בתבלין דלמתק אוקמי אינא בזה ס״ל לר״י דשרי בהעבירוהו מעל האור: **ובעיקר** דברי תוס׳ הנ״ל שהמציאו חילוק דבתבלין דלמתק קיל. לענ״ד היה מקום לומר כיון דהזיגון דד״ר מתיר בתבלין בהעבירוהו מעל האור ועיין בתוס׳ שם דדוקא בתבלין פליג אבל בשאר דברים מודה דמבשל בב״ר א״כ י״ל דת״ק דא סר בתבלין ס״ל באמת דתבלין לא הוי בישול דאע״ג דאע״ג בכלי ראשון בהעבירוהו מהאור אלא מדרבנן אסור (ומסילא צ״ל כן לרב ששת דאמר במסכתין דף קל״ח ע״א מי איכא מידי דחד תנא מחייב חטאת ולחד תנא שרי לכתחילה). א״כ י״ל דמש״ה מותר בכלי ב׳ כיון דאף בכלי ראשון הוי רק דרבנן. ובזה מיישב לשון רש״י והרע״ב לעיל שכתב האלפס והקירה שהעבירן מ״ה תחים בחש״ם. לא יתן לת כן משתח ך. ולכאורה תמוה אמאי דייקי משתחשך והא בה״ש ג״כ אסיר ליתן תוכו ולפי הנ״ל ניחא דתבלים דלא הוי בישול דאע״ג מותר בה״ש למ״ד משום שבות ל״ג בה״ש:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

דע רובין דבמקלקל יש בו מבות ומלאתי שהר"ן הקשה על רש"י וכתב אלא היינו טעמא דיין דבעלמא מקלקל פטור אבל אסור הכא משום טורף מבת שרי לכתחלה ע"כ ועיין במשנה ב' פ"ק דבילה כיולא בזה בשם התוס'. וכתב עוד הר"ן דהכא דשרי דוקא בכלי קטן דלא שייך ביה בטין וסתירה אבל בכלי גדול לא כדאיתא בפ"ג דעירובין משנה ג' עיין שם. וכלי גדול ירלה מדברי הב"י כל שמחזיק ארבעים סאה עיין במסכת אהלות רפ"ח ובמסכת כלים רפט"ו. והרא"ש מוקי למתני' דהכא בחבית בשבירה ודבק שבריה בזפת וכן הוא בתוספות וכן מסיק בטור: חוששני לו מחטאת. לשון הר"ב אם מירח כו'. הואיל ואם מירח חייב הלכך חושש אני שמא מירת. ולא שחש[ם] ונסתפק באם מירח אי חייב אי לא דאין נראה דרבי יהודה לאפלוגי אתא"ק אתא. ולשון רש"י שמא מירח כו' וכן לשון הר"ן: **ד ואת** המים היפים ברעים. לשון רש"י כלי מלא מים יפים לתוך מקוה מים רעים: **מהלך** בהן ואין חושש. כתב הר"ב שמא יחשדו אותו שבכשן נראה לפי שראה בפי' רש"י והרמב"ם בפי' אבל לא כנגד העם שכתבו שמא יחשדוהו שבכשן הלכך מפרש ה"ג טעמא דקמ"ל דלא חיים להך חשדא ומיהו אכתי קשה מאי שנא ממשנה דלקמן דלא יביא בידו האלוגטית שנסתפג בי' משום שמא יסחוט ה"ג מיחוש שמא יסחוט והרמב"ם בחבורו פכ"ב כתב מהלך בהן ואין חוששין שמא יסחוט וכ"כ הטור סוף סימן ש"ח וכן לשון הכל בו בב"י. ולריכין אנו לחלק ולומר אלא רלו חז"ל להגריכו להסיר בגדיו מעליו משום חשבא דשמא יסחוט כי גדול כבוד הבריות ואפילו בגד אחד מבגדיו אל ישמה מפני כן משא"כ באלוגטיות דלקמן שאינן לבוש מלבוש אלא מביאם בידו גזרו בהן שלא יביאם שמא יסחוט: **ה** הרוחץ במי מערה ובמי טבריה. מוקמינן בגמ' דמי מערה דומיא דמי טבריה מה מי טבריה חמין אף מי מערה חמין ולהכי קתני הרוחץ דיעבד דלכתחלה לא ירחוץ בחמין אבל במי טבריה רוחץ אפילו לכתחלה ולא חני לה הכא אלא לגלויי אמי מערה דחמין נגהו ח) והיינו המי טבריה דמערה ומשום דמקורין

מתירים: מיי' שם מפ"ם שם פפי' ר' יהיתה. מיי' שם הי"ל מוס"ם שם שם פפי' ר"ת: **משנה בא.** קל"ח ע"ב: **ד נותנין.** קפ"ר ע"ב ר"ם פ"ז מיי' פכ"ב שם ס"ם מול פ"ח מי' פי"ם: מי שנשרו. ביצה נ"ם ע"ב מיי' שם ה"כ ספ"ב שם מוס"ם אי"ח מי' ש"ח פפי' מ"ה: הגיע לחצר החיצונה. ירושלמי כלאים פ"ט ה"ל: **ה** הרוחץ. קפ"ח ע"ח ירוש' שבת פ"ב ה"ב מיי' שם רפכ"ב מוס"ם אי"ח מי' ש"ח:

שנויי נוסחאות

ג גרוגרות בד"ב גרוגרת. לעשות כלי בכי"ח לעשות מסנת בלי במסד"ם ובכי"ק ובמכי"ל לעשותה כלי. בד"ב לעשו' לה כלי. ואין נוקבין בד"ב ובמכי"ל אין. דברי ר' יהודה וחכמים מתירין. בד"ב ובכי"ק ובכי"מ ובמכי"ל.. ור' יוסי מתיר בכי"ף דברי ר' יוסי וחכמים מתירין ומהרמב"ם בפי' דקאמר והלכה כר' יוסי נראה דוסתתו היתה ר"יהודה וכ' יוסי. מטרח בכי"ק מטריח (היו"ד לציר"ה). מעשה בא בכי"ח.. ובא. (בערב) בכי"מ ליתא ועי' לעיל פי"ז מ"ו. חוששני לו בכי"מ חוששין בו בכי"ק ובמכי"ל חושש אני לה: **ד** שיצנו בכי"מ שיצונו במכנ"ב שיצננו במכנ"ל שיוצנו. הצונן בכי"ק ובמכנ"ל הצונין. בחמה במכנ"ל בחמין וכן נוסמע מפי' הרמב"ם וכ"ה בכת"ב ד' ראסון ועי' לעיל פי"ז ד' בים דוד. שיחמו במכנ"ל שייחמו. בדרך במים. בכי"מ ליתא לעל' בדרך וכבכנלי (ביצה לה, ב) בד"נ ובכי"ק ובמכנ"ל ליתא לעל' במים ועי' תוס' ובמהרש"א. בכי"ל במים בדרך. מהלך בהן בד"נ עמהן וכ"ה בכת"ב. במכנ"ב ד' פוגלינו מהלך בדרך (אולי צ"ל.. כדרכו). **ה** במי מערה בכי"ק במערה. ובמי טבריא בד"ל ובכי"ק ובמכנ"ל או במי..

תוספות חדשים

דגם כו' והלכה כר"א. וכן פסק בס"ע סי' רנ"ב סעיף ה' וע"ש בכי' ג [בר"ב ד"ה] ר"ש כו' והלכה כר"א. וכן פסק בס"ע סי' ש"ל סעיף ו': **ד** [בר"ב ד"ה] אבל לא כנגד כו' וכ"ם בס"ע בסי' ב"ל סעיף מ"ה:

ראשון לציון

פלוסקיא ושמו בלשון הקדש שיגוטא. עיין (ערך אסקן):

גרוגרות כב) ובלבד שלא יתכוין לעשות כלי כג) ואין נוקבים מגופה כד) של חבית דברי רבי יהודה וחכמים מתירין כה). ולא יקבנה כו) מצדה ואם היתה נקובה לא יתן עליה שעוה מפני שהוא ממרח כז). אמר ר' יהודה מעשה בא לפני רבן יוחנן בן זכאי בערב כח) ואמר חוששני לו מחטאת כט): **ד** נותנין תבשיל לתוך הבור בשביל שיהא שמור ל) ואת המים היפים ברעים לא) בשביל שיצנו לב) ואת הצונן בחמה בשביל שיחמו לג). מי שנשרו כליו בדרך במים לד) מהלך בהן ואינו חושש לה). הגיע לחצר החיצונה לו) שוטחן בחמה לז) אבל לא כנגד העם לח) **ה** הרוחץ במי מערה ובמי טבריא לט) ונסתפג בתוך מקוה מים רעים שאין ראויין לשתיה ומילתא דפשיטא היא ומשום סיפא נקט לה לתקן ואת הצונים מ) [בחמה] בשביל שיחמו מהו דתימא גגזר דלמא אתי לאטמוני ברמץ קמ"ל: מי שנשרו [כליו]. שנפלו במים בשבת: מהלך עמהן ואינו חושש. שמא יחשדו אותו שבכשן: הגיע לחצר החיצונה. הסמוכה למבוא העיר שהוא מקום המשתמר: שוטחן בחמה. ליבשן: אבל לא כנגד העם. שיחשדוהו שבכשן ומשנה זו דחויה היא שהלכה בידיו כל דבר שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור

מ) גר"ב ד"ר בחמין.

יכין — תפארת ישראל — יכין

בקשור בחבלים. אף ע"י ישראל מותר לחתכן. וה"ה דמותר לקרוע העור מפי אלוותיה (מג"א שם סקי"ד): כב) תלמים יבשים: כג) לעשות לה פה נאה: כד) (פרלאפסון): כה) מדאין דרך לעשות נקב למעלה. כדי שלא יפלו לרורות לפיו. מ"כ אינו עשוי הנקב להכנים ולהוליא. אע"ג דבחבית גם בכה"ג אסור. עכ"פ במנופה דגם בעשוי להכנים ולהוליא אינו חייב הטאת. לא גזרי'. והכי קיי"ל (שם מג"א סק"ח): כו) למנופה: כז) וחייב משום ממחק: כח) שם מקוס: כט) דשמא מירח השעוה לדבקו. וחייב חטאת [ועי' לעיל פע"ז מ"ז דשם לא שיה מסופק במלאכה רק בחיובו ודו"ק]. וה"ה בכל המתמרח. ובבלק. לע"ז שייך מרוח. ולרמב"ם לא (פי"ח הע"ז סק"י): ל) שלא יסריח מחמת חום. ולא חייבינן חיטוי גומות בבור. כדי שיהא שוה להוסיב הקדרה: לא) ר"ל חיטים כלי עם מים יפין הראויין לשתיה לתוך מי מקוה שאינן ראויין לשתיה שאן לוגיים: לב) שיאחרו לוגנין. ולבנב סיפא נקט לה. דאל"כ פשיטא: לג) דדוקא הולדת חמה מחלף בהולדות הטור (כפיג מ"ג). אבל להעמיד בחמה נופה. דנגזור אטו שיעמין ברמץ. לא גזרינן (שי"ח ס"ג): לד) שנפלו בגדיו למים (ביצה דל"ה ב' ועי' תוס' לאן) ונקודתו בשבאו בקמץ. משא"כ שנשרו בחרק ר"ל לשון שרייה: לה) דמבוא כבוד הבריות (לקמן שילבוך להפשיט בגדיו. לא חיישינן שמא יסחוט כבאלוגטיות (לקמן

מ) יש שגיהו: והיינו [טעמא] דתמי טבריא [מגולין ותמי מערה] מקורין. וזהו עפ"י סגנון לשון התוס' (ק"ע ע"ה) ד"ה ולוסלין אבל אין ל כך לזה כי סגנונו דבר" הנס שהוי"ע ע"ם וכן הוא בד' פרלא וקרלאקא

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

הילכך אסור לטמון אפילו שלא כנגד העם: **ך** ונסתפג. וקנח: אפילו בעשר אלונטיות. סדינים שמקנחים בהן ונסתפג בהן זה אחר זה אע"ג דלא נפיקי מיא בכל חד וחד אפ"ה לא יביאם בידו לתוך ביתו אפילו ע"י עירוב שאין כאן איסור הוצאה אלא גזרה שמא יפכח ויסחטם בבתו: אבל עשרה בני אדם. הואיל ומרובין הם מדכרי אהדדי ואפילו חדא אלונטית לעשרה בני אדם דהשתא נפיקי בה מיא אפילו הכי מביאין אותה בידם ולא גזרינן שמא יסחטוה הואיל ומרובים הן: פניהם ידיהם ורגליהם. אורחא דמלתא נקט וה"ה לכל גופן ואין הלכה כמשנה זו אלא אפילו אחד מביא בידו אלונטית שנסתפג בה ולא חיישינן שמא יסחוט: **ן** סבין. שמן בשבת: ומשמשין. ביד על כל הגוף להגלה: אבל לא מתעמלין. לשפשף בכח: ולא מתגרדין. במגרדת ודומה לו (איוב ב) ויקח לו חרס להתגרד בו משום דהוי כעובדא דחול: אין יורדין לפוליומא. בקעה מלאה מים ותחתיה טיט כמו דבק ויש בה מקומות שיטבע הרוחץ שם בתוכו טיט וידבק בו ואינו יכול לעלות עד שיתקבצו בני אדם ויעלוהו בקושי גדול ובדוחק. פ"א בקעה שטיט שלה מחליק והרוחץ שם טפל ובגדיו נשורים במים ואתי לידי סחיטה: אפיקטויזין. להקיא ופירושו אפיק. טוי. זין. כלומר להוציא המזון ממקום בטנו שהיא האסטומכה. אפיק. מוציא. טוי. מהבטל לגי אם מתרגמינן טוי טר. זין. מזון וחזקא לשתות משקה שמביאו להקיא הוא שאסור בשבת אבל להכניס אצבעו לתוך פיו כדי להקיא מותר והיכא דאיכא ליה לערא ואם יקיא יתרפא מותר אפילו ע"י משקה: ואין מעצבין את הקטן. לתקנו ולישב עצמותיו וחוליות שברתו משום דמיחזי כבונה ולא אמרן אלא לאחר זמן אבל ביום לידה שרי. מעצבין. לשון ידיך עצבוני ויעשוני (שם י') : ואין מחזירין את השבר. עצם שנשבר ואין הלכה כמשנה זו אלא הלכה מחזירין את השבר בשבת: שנפרקה ידו. שילא העצם מן הפרק שלו: לא יטרפם. לשון ביצים טרופות בקערה שמשחטף ח) [בלוגן] על מקום השבר דמיחזי דלרפואה קעביד:

ח) בל"ש ובכל"ש בחמיס

בכת עד שיגע ויזע או שיהלך עד שייגע ויזע שאסור ליגע לקורדימא. והר"ב העתיק לפוליומא וכן הוא בסדר המשנה שבירושלמי אבל בכל השאר הטשטאות שראיתי הגי' לקורדימא וכן העתיק רש"י ופי' שם הנשר וגירסת הרמב"ם נמי כן הוא ופי' בור המים ויש בו חמימות לפי שהמים מכוונים בו והנכנס לשם יזיע והזיעה ביום שבת אסורה ע"כ]: אין טושין אפיקטויזין. כתב הר"ב ודוקא לשתות משקה כו'. הכי איתא בגמ' ופי' רש"י דדמי לרפואה וגזרו משום סחיטת סמנין:

ונסתפג ס) אפילו בעשר אלונטיאות(מא) לא יביאם בידו(מב) אבל עשר' בני אדם מסתפגין באלונטית אחת פניהם ידיהם ורגליהם ומביאין אות' בידן(מג): וסבין(מד) ומשמשין(מה) בבני מעים אבל לא מתעמלין מו) ולא מתגרדין(מז). אין יורדין לקורדימה(מח) ואין עושין אפיקטוזין(מט) ואין מעצבין את הקטן(נ) ואין מחזיר את השבר(נא). מי שנפרקה(נב) ידו ורגלו לא יטרפם בצונן(נג) אבל רוחץ הוא כדרכו ואם נתרפא נתרפא(נד):

ואיכא למיחש לזיעה להכי אסרו וזהו דעת הרי"ף והרמב"ם גם לשון רש"י נראה כן שכתב מי מקום [מקורה] שהוא חם ואין חומו יולא כו'. אבל הר"ן בשם רבי' יונה והרמב"ן [כתב] דמי מערה דמוקים לה בחמין. חמי האור מינהו שהוחמו מערב שבת אבל חמי טבריא שרו בין ברחיצה בין בזיעה. וכן דעת התוס' והרא"ש דמי מערה שהוחמו באור הן: ונסתפג. כתב [*הר"ב וקנח. ולשון נסתפג מלשון מטפחת הספוג דמשנה ג' פרק ט' דכלאים. וכתב] הר"ן הא דקתני ונסתפג דמשמע דיעבד אלא דוקא. דאפי' לכתחלה מסתפג כדקתני סיפא אבל עשרה בני אדם מסתפגים כו' ולא משמע דאיכא פלוגתא בין אדם אחד לי' בני אדם אלא לענין הבאה. והביא עוד ראיה לדבריו וכתב עוד דלא גזרינן מבוש שמא יבא לידי סחיטה שכיון שכל הרוחצין מסתפגים אם אחה אוסר עליו להסתפג אף אתה אוסרו בראיה וא"א שאין הדבר עומד כדאיתא בפ' כירה ע"כ. ועיין מ"ש לקמן בסמוך. וא"ת והיאך שריין להסתפג בבגד הא תנן בפ' דלעיל מ"ב היתה עליו לשלבת מקנחה. ופי' בו הר"ב דלא יתן עליה מים משום דבגד שרייתו זהו כיבוסו וכן הוא לשון רש"י. ומיהו התם כתב הר"ן וז"ל ובגד המטונף שרייתו זהו כיבוסו והראיה מדאמרינן בפ' ואלו קטרים גבי היה מהלך בשבת ופגע באמת המים היכי ליעבד [ליעבר.זמנין] מיטוסן מחאיה מיא ואתי לידי סחיטה ומדאלטריך למימר דאתי לידי סחיטה ולא אמרינן דשריי' גופה אסורה משום שרייתו במים זהו כיבוסו ש"מ דדוקא בבגד מטונף הוא דאמרינן הכי אבל בשאינו מטונף לא. כך ראיתי בספר התרומה. ע"כ: לא יביאם בידו. שאם נתיר לו להביאם יש לחוש שיסחוט כדי להביאו והוא יבא אבל כשנאמר לו כי אין דרך להוציא זה הבגד שנסתפג בו ממקום רחילתו ימיתו שם ולא יחוש לו בין שיהיה יבש או ברוי כ"כ הרמב"ם בפירושו. ועיין מה שכתבתי לעיל בסמוך: **ן** אבל לא מתעמלין. פירש הר"ב לשפשף בכח וכן פי' רש"י ונראה דטעמא כמו שפירשו בלא מתגרדין דהוי כעובדא דחול ויש להרמב"ם פירוש אחר ובחיבורו פרק כ"א מבואר יותר וז"ל שם אינה הוא מתעמל זה שדורסין על גופו

יבין תפארת ישראל יבין

משום זיעה (ולדעת הרי"ף והרמב"ם ורש"י ק"ל דלמה לא קאמר הש"ס נמי איכא דנקט מי עבריה דומיא דמי מערה. דמדסן מקורין לפולו מי עבריה אסור משום גזירת מרחצאות. וא"כ יהיה מלת הרוחץ [דיפכד] שייך אתרווייהו. אלא ש"מ דמי עבריה במקורין נמי שרי): ט) מתקנח: מא) ר"ל אפילו קנח בעשר סדינין זה אחר זה. דלא נפיקי מיא בכל חד וחד: מב) נזירה שמא יסחט. וקיי"ל דמותר לקנח (שם סמ"ח): מג) דרכים מדכרו אהדדי שלא לסחוט. ואילה"ק עכ"פ שרייתו זהו כבוסו. כפל"א סי' ע"ד: י"ל הכא דרך לכלוך וטינף הוא: מד) שמן בשבת: (מה) ביד בנחת על הגוף להגלה: מו) לשפשף בכח אסור. דהוה עובדין דחול (שב"ל ס"ב). וי"א דר"ל אין דורסין על הגוף בכח. כדי שיזיע (שב"ח סמ"ב): מז) (קראַטצען). ור"ל בכלי המיוחד לכך. אבל בהיה לו מגרדת המיוחד לשבת. שרי. ולהכי שרי ליחד (בירסטע) משער חזיר לתקן בה שערותיו בשבת. אבל

במסרק בין כך וכך אסור (מג"א ס"א סקכ"ב ומכ"ו פק"א): מח) שם נהר. שם מלוי טיט מחליק. ושמא יחליק ויפול וינשרו כליו ואתא לסחטן (ס"א סמ"ו): מט) לשתות משקה (בערכמיטעל). גזירה משום שחיקת סמנים. אבל להוציא אצבע לתוך גרונו כדי שיקיא. שרי במקום לערא:נ) יגיד דך לפעמים חוליות שברתו מתפרקין.עלביו ומתריו שם (פערבראָכען) בל"א. וכדי לרפאותו מושכין כל יד שלו נגד רגל שכנגדו. ועי"ז מתישרין אבריו. זה אסור בשבת משום בונה (כמבואר בגמ'). מיהו במקום לער חיוק שרי ע"י עובד כוכבים.אבל ביום הלידה הכל שרי ע"י ישראל (ס"ל ס"ס): נא) עצם שנשבר בחדש וקיי"ל דמותר. אבל אבר שלא מפרקו. (פערדרעגנט) בל"א. אסור להחזירו משום בונה (מג"א שכ"ח סקנ"ח): נב) (פערדרעגנט): נג) ר"ל לשפשפן במים צוננים. שזה דרך רפואה: נד) והכי קיי"ל (שם ס"ל):

ואין יורדין לקורדימא ואין עושין אפיקטוזין.בגמ' ס"ב

שנויי נוסחאות

ונסתפג כו' לא יביאם בכי"ק וכי"ל ובמכי"ר מסתפג.. ולא.. וכ"ה בכי"ף ובגל"ם בכי"מ ומסתפג.. ולא.. ואיתו נכון. אלונטיאות בד"ל לונטיאות בכי"ק לונטייו' במכי"ר לונטיות. באלונטית בד"ל ובכי"ק ובמכי"ר בלונטית. ומביאין אותה במכי"ר.. אותו. במד"ש ובמש' עם פי' הרע"ב ד"ל ובמכ"ג אותן: ן ומשמשין (בבני מעים). בכי"ק ומתמשין ולית'. ודע דגוסחא זאת במכנ: [וגגמ' בברייתא] איתה לפני הרמב"ם ולכן כתב כפי' דהוא מגזרת משח משיחתו ושינו מעיקה וגרירה כו' ע"כ. וסדר כזה תלות הגרעבד"ן בהגהותיו בש"ס ע"ש. בכי"ל ומשתמשין [וכ"ה שם בגמ' בברייתא] ואולי ל"ל ומתמשין כמו בכי"ק. מתגרדין. במכנ"ב מתגרדין וב' רש"י ובע"ב ול"ע. לקורדימה בד"ל ובכי"ק ובמכני"ר לפוליומה ועי' בפי' הרמב"ם ובהרע"ב. אפוקטוזין. בשבת ובכ"ם בשבת בד"ל ובכי"ל ואין מעצבין בגלון כי"מ.. מעצבין. ואין מחזירין. בד"ל ובכי"ק ובמכי"ר ולא.. ורגלו בד"ל ובמכני"ר אד רגלו.בצונן בכי"ק בצינין.רוחץ(הוא) בדרכו.בד"ל ליתא בכי"מ ליתא גם לגו' בדרכו. בכי"ל רוחץ בדרכו ואינו חושש.

תוספות חדשים

ה [בר"ב ד"ח] פניהם כו' ואין הלכה כו' עכ"ל וכ"פ בס"ע סוף סי' ש"ל: ו [בהרע"ב ד"ה] אפיקטוזין כו' יבי מקקה עכ"ל וכ"ע סי' שכ"מ אוסר בשם דהא אפשר ביד ואי ליכא לערא אפילו במול וביד אסור משום הפסד לולין: [שם ד"ח] ואין מחזירין כו' הלכה מחזירין כו' עכ"ל. וכ"פ בש"ע סימן שכ"ח סעיף ע"ז וע"ש במ"ל.

ראשון לציון

ו [בהרע"ב ד"ח] אפיקטוזין כו' אפיק עוי זין כו' ונסוכ' מי ע"כ ז"ל רש"י בעוטרקון אפיק עפי זין מזון האוכל יותר מדאי מוציא ומביא וגם בערוך איתא כן עיין יפ"מ.

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

פכ"ב משנה א חבית שנשברה מצילין ממנה ג' סעודות בכלים הרבה ובכלי אחד אפי' מאה סעודות ויותר. ואומר לאחרים בואו והצילו לכם. ולא ישים חספוג במקום השפיכה. לחזור ולהטיפו שמא. ואפילו ביש לו בית אחוזה. שלא יעשה כדרך חול. ובשמן לא יטפח ביד וקנחה בשפת הכלי. ולי"א בנסדק ועבד מיף מיף דלא בהול כל כך. מותר להציל בכלים לקיום ולצרף. ולי"א דכל זה לא מיירי אלא להציל מחצר לחצר אבל מבית לבית בחצר המשרב מצילין בכ"ע. ובנשברה בראש גגו מביא כלי ומניח תחתיה. אבל לא יביא כלי לקבל מן הקילוח באויר לאחר שירד מן הגג. ולא יביא כלי אחר לצרף אותו אל ראש הגג [ואם מציל בכלי אחד מציל אפיל קילם או מצרף] אא"כ בנזרמנו לו כבר אורחים. ולא להיפיך. תחלה לקל ט ולצרף. ואח"כ לזמן. ובדיעבד גם זה מותר. גם לא יערים לזמן אורחים שאין צריכים לאכול [ולרמב"א לרמב"ם מותר לכתחילה לחערים]. ובאם זב תירוש מגיגית של ענבים שעדיין לא נדרבו שאע פ שאינו נשבר לגמרי. מ"ם הרקף הזה אינו ראוי. דהיא משקין שזבו. ולחכי אינו ראשי לשום כלי תחתיו. דמבטל כלי מהיכנו. רק יניח שם מטתו או שילחנו והרלף אז כגרף של רעי ויוכל להניח שם כלי לקבל הרלף. וכשיתמלא מריקח בתוך הגיגית שזבו המשקים מכנה שמבוטלת כבר מהיכנה ע"י משקים זבים שבת: — **הדש** גרולי קרקע שיעורו כגרוגרת בין תבואה. פירות. או פשתן. תולדתו בסרק. כקסנות משרביטין הרבה יבשים [ממא"כ טלחין שגם חקליפה נאכלת. דהו"ל אוכל מאוכל. או אפי' מיבשים כסרק כל מאהנקאפף לבד ואוכל מיד. א' פירות שקליפתן קשה כאגוזים ושקדים דמותר. מיהא בקליפתן הרבה חירוקה שייך מסרק]. וכן הסיחם תולדת דרש. ושיעורו כגרוגרת. וג' כדריגות יש. א) זיתים וענבים אפילו עומדים לאכילה. אסור היוצא מהן וכ ש דאסור לסוחטן. ב) ותיתים ורמונים ושאר פירות. שדרך לסוחטן בשום מקום כאנסים וחמיחים. אף שכיונתו רק לסחוט למתק. אסור לסחטן בכל מקום. ובוצא מהן משקה מעצמו. דוקא בעומדין למשקה אסור. ג) אבל פירות שאין דרך לסיחטן בשום מקום למשקה. אם כונתו רק למתק חפרי מותר לסחטן. מיהא בם חט לתוך המאכל. אפילו זיתים וענבים מותר לסח ט. וכן ציטראנע על ציקקנר ובפ ט בסוחם גם המאוכל שבתוך חפרי ועיין בכלכלת שבת במלאכת דש. — אסור לרדות דבש מהכוורת. מיהא בנתלש סבעו"י מכוורת או שנתרסק מבעו"י והדבש צף בכוורת. מותר לרדותו ולרסק אסור ולמצוץ מותר לע"ר זצ"ל: **מ"ב** אין בישול אחר בישול וכל שנתבשל כל צורכו מע"ש ונתייבש מותר לשרותו אפילו בכ"ר בשבת ובלא תנאי זה רק לערות עליו מכלי שני מיתר. לא לשרותו בתיכי. ומליח (תערינג) שעבר שנה משנמלח או רג שעורו דק דבהדחה מועטת מתבשל. רק בציגנים מותר לשרות: משנה ג חבית דוקא שנשברה כבר שחזר ודבק שברית בזפת ואינה אטה על אטה ברום ג' אמות. מותר לשברה בשבת ליטול חימנה פירות ובלבד שלא יתכוין לעשות לה פת נאה. ולהסיר חשוקים. ריפ"ן) אפי' מהבית קטן רק ע"י עובד כוכבים ובקשור בחבלים אפי' ע"י ישראל מותר לחתכן. וכן לקרוע נייר מפי צלוחית. ומגופת (פ"אפפען) חבית באונה נקובה מצדה רק מלמעלה מ מתר. מיהא אסור ליתן עליו שעוה: **משנה ד** נותן חבשיל לתוך הבור שלא יסריח מחמת החום ול"ח שישות נוטות וכן מים ים במים ציגנים כשל טקיה שישארו צוננים או צוננים בשמש שיחימו [מיהא תולדת חמה כהלב בתולדת אור. כפ"ג מ ג]. ומי שנפלו בגדיו למים משום כבוד חבריות מותר לילך בהן ואסיר לגערם משום סחיטה. ולא ישטחם לנגבם עי' פי"ג מ"ד. ובנפלו עליהם רק מים מעיטין בשבת מ הר לשטחן. אם הא שלא כנגד אש במקום שיס"ב לע"ר וצוק"ל [ירמ"א ש"א ס"ק מ"ח הניחו בצ"ע]: **משנה ה. ו.** אסור לכנוס לחרחץ אפילו להזיע ואפילו רק לעבור במרחץ במקום שיכול להזיע. ואפי' בחמין שרוחמו מע ש אסור לרחוץ. ואפי' לשפוך חמים על גופו לחשתטף אסיר. ורק לרחוץ פניו ידיו ורגליו או שאר אברים בחמין שהוחמו מע"ש. באינו רוחץ רוב גופו מיתר בחמין שיחמו מע"ש. ואשה שלובשת לבנים בשבת ויו"ט מותרת לרחוץ בסקיטות חמטינפים. ובלבד שלא בנגד. ואסיר לשוף ידיו במלח וכ"ש בבורית (דיפע. אבל מיתר לשוף ידיו הרטיבות במורסן. ולא יתן מים עליהם. חנוטל ידיו אסור להמם אצל האש אפילו במקום שאין יד סולדת בו. הרוחץ בנהר גופו אי ידיו [וריקא סבילת מצוה מותר בנהר בשבת] יונב יפה שלא ישארו מים עליו ויטלטלם ד' אמות בכרמל ת ומותר להסתפג בכת נת. אי בנד אחר ולהביאי לבית ולא יסחר לבלנים. דחשודים על הסחיטה. סכין בשבן וממשמשין ביד בנחת על הגיף להנאה אבל לא בכח. וכן אין דורסין על הגיף שיזיע. ואסיר לדחק כריסו של תנוק שיצא רעי. אין מגרדין בכלי חעשוי לכך. ובסגרדת המיוחדת לשבת שרי. ולהכי נהגו הבתולות לחיות לחם בירסטע משער חזיר מיוחד לשבת. אבל בסכרק אפילו מיוחד אסור כלעיל פ"י מ"ו. ואסור לילך בשבת במקום שיכול להחליק וליפול במים. שמא ישרו כליו ויבא לידי סחיטה ואין שותין משקה ברעכמיסטעל. ואפילו בחול אסור משום הפסד אוכלין [נ"ל שהיא לפי המנהג ביטים הקדמונים. שהיו מקיאים המאכל. כדי לאכול פחדש ולהחשביע במנם מחענינים חדשים] ואם מצטער סרוב מאכל. בחול מותר אפילו בסם. ובשבת יכול להישיט אצבע לתוך גרונו שיקיא. ופשוט דבמקום חולי הגוף אפילו בשבת בסם מותר. ולישר אברי הולד שנתפרקו דאסור משום בונה. להכי במקום צער תינוק ע"י עובד כוכבים מותר. וביום חלידה אפי' ע"י ישראל כלעיל ספי"ח. עצם שנשבר באדם מ תר לחחזירו. ולהחזיר אבר שיצא כפרקי הש"ע מתיר. וחמנ"א חעלת בצ ע. מיהא רוחץ כדרכו בציגנים בלי לשפשף אותו המקום הרבה. ואם נתרפא נתרפא:

ציונים

תוספת שואל אדם פרק כג שבת יום טוב

פרק כג א וכן האמה מחברתה ככרות. בגמ' אמרינן אפי' תימא מתניתין בהלל דמכנה ט' פ"ה דב"מ דס"ל דאף בחול אסור להלוות ככר בכסר עד שתטבלה דמיס שמא יוקרו חטין וגמלאו באות לידי רבית דהכא באתרא דקין דמיה ולפיכך אתי נמי בפיר דאילטריך למתני הך דוכן האמה כו'. לאמטיגן דאפילו להלל כי קין דמיה שרי ואי נימא דהך דקאמרינן בגמ' אפילו הימא בהלל דחוי בעלמא הוא ומיטיא דחיקא דלריך למתני' דוקא באתרא דקין דמיה. ועיקרא דמילתא דמתני' בכל אתר ואתר מיירי אפילו בדלא קין דמיה. ואמטיגן דדוקא בשבת אסורה לומר הלוני הא בחול שרי מ"ד טפי דהמתא אמטיגן טובא דסתם דלא בהלל. ואע"ג דבהלוות יין ומן איכא נמי למשמע לי בהלל אי דלא בהלל דהא טעמא דמתא יוקרו שייך ביין ומן כמו בחטין מ"מ הואיל ודברי הלל בכבכרות נמנו הילכך לאמטיגן אי בהלל אי דלא בהלל מנה נמי בכבכרות ומש"ה נמי בגמ' כי דייק דאסור הוא דאסור אבל בחול מ"ד לא דייק אריבא אלא אתך דבכבכרות נמנה הא דהלל שרל להיות בשבת. ולא נזכר מע"ם לקנות. רש"י ור"ן: ונוטל את פסחו. כתב הר"ב דחובות מקבוע להן זמן יכולין להקדים

פרק כג א שואל אדם מחבירו כדי יין וכדי שמן ובלבד שלא יאמר לו הלוני א). ובן האשה מחברתה בכרות ב). ואם אינו מאמינו מניח טליתו אצלו ג) ועושה עמו השבון ד) לאחר שבת וכן ערב פסח בירושלים שחל להיות בשבת ה) מניח טליתו אצלו ו) ונוטל את פסחו ז) ועושה עמו השבון לאחר יום טוב

ר' עובדיה מברטנורה

פרק כג א שואל. ובלבד שלא יאמר הלוני. דהלוהה לזמן מרובה משמע וקי"ל כתס הלוהה בלטיס יום הלכך אתי מלוה לכתוב על פנקסו כך וכך הלויתי לפלוני כדי שלא ישכח: מניח טליתו אצלו. אם אינו מאמינו ולוקח אותו ומקדישו בשבת דחובות מקבוע להן זמן

שנויי נוסחאות

א שלא יאמר (לו) בכי"ק ובכי"מ ליתא. האשה מחברתה במשני"ל אשה.. לאחר שבת נד"ל ובכי"מ אתר.. בכי"ק ובמשני"ל לאחר השבת. ערב פסח בכי"ק ובמשני"ל ערב פסחים בד"ל ערבי פסחים וכתב הרב בעלי ד"ס זיל והנוסח פסחים גודלי הוא נכון דגם פסח שני דומה בשבת עכ"ל. ונוטל (את) פסחו. לאחר יו"ט בכי"מ אחר:

תוספות רע"ק

פכ"ג א [אות קעא] ברע"ב ד ה **ובלבד** וכו' לזמן מרובה משמע וקי"ל. אבל בשאלה יכול לתובעו כל עת שירצה ואע"ג דהכא בכדי יין דלא הדרא בעינא ולא שייך בזה ענין השאלה אלא לשון הלואה הכי קא"ל הריני מחזיר לך כל זמן שתרצה כמו שאל אבל באומר הלוני ע"מ שאהזיר לך כל זמן שתרצה אסיר. הרשב"א בחידושיו: [אות קעב] בתוי"ם ר"ח וכן האשה. ומש"ה נמי בגמ' כי דייק. לענ"ד מלבד שהוא דחוק הא פ"ם הו"ם לפרך מרישא דמתני' דבב"ם אבל אומר תוי"ם עד שיבא בני ובי"ח א סר א"כ הוי כצי לפרך על רישא דמתני' דהכא גבי כדי יין מרישא דמתני' דבב"ם. וביותר דהא ע"כ פירכת הש"ס מכח הרישא דהא מהך בבא דלא תליה כר ליבא קושיא דדלמא ב"ה מודה דבש לו שרי כמו לריין בפירש סאה בסאה. אע"כ דסיוע אדישא דקתני וב"ה אוסר דלא מהני יש לו וא"כ יקשה בנ"ל: ולזה נלע"ד לפי מ"ם

יכין תפארת ישראל יכין

פכ"ג א) דסתם סלוה ל' יום ולא יעמדך לכתוב. אבל הלוהה סהמא לזמן מרובה ונזרינן מיסכה ויכתוב [אב"ו עי' מג"א ס"ז סק"ד דמקום שנוסגין שסתם הלוהה רשאי לכתוב לאלתר כמדינתנו רבאי לומר ה"לוי]. ובלשון לענ שאין חילוק. נ"ל הן לי (ב"ז סי"ח). וכסס סמין לין בשבת כך לין פורטין בשבת בלשון פרטון. אבל בלשון חזרה מותר. מיהו דוקא דבר בלעורך שבת. דהל"כ בכל לשון אסיר אפילו פרטון (מג"א שם סקט"ו): ב) קמ"ל סיפא בכבכרות. לאמטיגן דבחול שרי להלוותן. דאע"ג דאסור ללות סאה בסאה לזמן מרובה מחסם רבית כסיתיקר. אפ"ה ככר דהו"ל דבר מועט שרי (י"ד קס"ג ח'). ואפשר נמי דנקט לה הכא מדגם לענין ריבית בכבכרות אסור לומר עכ"פ הלויני רק הסלוני. וקמ"ל ריבא בכדי יין. לאמטיגן דבלשון סלוה. אפילו בשבת. ואפילו מרובה. מותר. ול"ג מדהוא מרובה יכתוב. (ואילה"ק עכ"פ במרובה איכא חשש ריבית. ואיכא שרי בשבת. נ"ל דבלשון סלוה אפילו במרובה ליכא גם חשש ריבית. תדע מדמקשי הגמ' אדיוקא כתוב שרי. ולא מקשי עפי' חסלוה גופא איכא שרי. והא איכא חשש ריבית. אע"כ כדביו): ג) ולא יאמר הילך משכון בכחול: ד) כמה חייב בעד מה שלקח בשבת: ה) ואוא לריך לפסח: ו) אלא בעל הבהמה: ז) דקרבנות מקבוע להן זמן מותר

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.com

זמן יכולין להקדים בשבת: **ב** פרפרותיו. מיני מעדנים: אבל לא מן הכתב. אם כתב מע"ש כך וכך אורחים כדי שלא יכחש לא יקרא באותו כתב בשבת גזירה שמא ימחוק א"כ שמא יקרא בשטרי הדיוטות ואין מותר לקרות בשבת אלא בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה לאחר שכתבוה וכפירושיהן אבל בשאר דברים אז בספרי חכמות שאינו מדברי נבואה אז מפירושיהן אסורים: מפיים. מטיל גורל לחלק למי יגיע כל מנה ומנה: עם בניו ועם בני ביתו. שהן סמוכים על שולחנו שאין כאן קפידא אבל עם אחר לא דבני חבורה המקפידים זה על זה שאינן מוחלין ואינן מוותרים זה לזה עוברים משום מדה ומשום משקל ומשום מנין ומשום לווין ופורעין דגזרו בהו רבנן שמא יכתבו: ובלבד שלא יתכוין וכו'. מתני' חסורי מחסרא והכי קתני מפיים אדם עם בניו ועם בני ביתו על השלחן ואפי' מנה גדולה כנגד מנה קטנה ודוקא עם בניו ועם בני ביתו אבל עם אחר לא ובלבד שלא יתכוין לעשות מנה גדולה כנגד מנה קטנה ואז הוא דבי"ט אסור ובמול שרי אבל אם נתכוין לעשות מנה גדולה כנגד מנה קטנה אפילו במול אסור משום קיבוץ דגזל הוא ואסמכתא לא קניא והאי אסמכתא הוא דסמיך על הגורל אם יפול לו הגורל על המנה הגדולה יזכה בה ולפיכך תלה עצמו אף לגורל הקטנה על הספק ואילו ידע מתחילה שכן לא היה מתרצה: הלשים. גורלות כמו מולם על גוים (ישעיה י"ד י"ב): על הקדשים. שנכתבו בי"ט לחלק לאותם בין הכהנים. אבל לא על הטנות. על קדשים של אתמול: **ג** לא ישכור אדם פועלים. לכתיב

ישעיה

אלא נקט ליה סירכא דלישנא דרב יהודה אמר רב בגמ' בתך דלעיל בסמיך בבני חבורה המקפידים כו' ומשום לווין ופירעין ביו"ט ובעמא דכולהו דיקין דנקט משום מדה וכו' גבי יו"ט במס' ביצה פ"ג הן שניין כמ"ש כבר לעיל: קוביא. ל' הרמב"ם שם מיסל על כל מיני שחוק שיושבים עליו שיקח אדם ממון חבירו בהסכמת אותו הנשחק כמו הפפסנין והל"ר דישי"ר וזולתן מן הדומים להם ע"כ. ודומה לי שהפפסנין הוא מה שקורין ברע"ט שפי"ל בע"י פסים והתיות מעלים בשחקים. והנ"ר דישי"ר ל' לע"ז על השחוק שבל"א שחי"ך טאע"ל א): הלשים. לשון הרמב"ם מין מן הגורלות והוא שיקבלו דברים שלא ידמה אחד מהם לחבירו כמנין האבנים ויפרום כל א' מאותן האבנים דבר אחד מאותן הדברים ואותן החפצים לעצמו ויתנו אותן לאיש א' ככדי שיבא במקרה וישים אותן החפצים תחת א' על כל מנה ומנה ממנות הקדשים ונוטל כל אחד ואחד מנתו לפי גורלו: על הקדשים שם הר"ן כ' בשם הרמב"ם פ"ד מהל' יו"ט שהעתיק כדי לחבב את המצוה ובסיפא אבל לא על המנות כתב וז"ל וכל חול קדשים של אתמול כיון דהוה אפשר למעבד מאתמול ע"כ. ולכאורה דברי הר"ן בסיפא סמוכין גם על דברי הרמב"ם שמפרש לדבריו בה' יו"ט שמ"ש וז"ל אין מטילים חלשים [על המנות אבל מטילים חלשים] על בשר הקדשים ביו"ע כדי לחבב המצוה ע"כ שזה שכתב בשר הקדשים ביו"ט שר"ל השחוטין ביו"ט ולאפוקי דאתמול והיינו מנות שכתב בריש"א וזהו ג"כ פי' רש"י והר"ב במתני' אבל הראב"ד לא הבין לדבריו כן. גם המגיד לא פירשו כן אלא דבכל קדשים אפילו דאתמול מהיר ביו"ט משום חבוב מצוה דהואיל ומצוה יש מה לי דאתמול מה לי דהיום ומנות ר"ל של חולין. וכן מבואר בלשונו שבפי' המשנה שפירש בהדיא אבל לא על המנות ר"ל מנות של חולין שאין מטילין חלשים ביו"ט ע"כ. וא"ל לפירוש רש"י והר"ב ועמהם הסכים הראב"ד וכדברי הר"ן בסיפא דבשל אתמול איירינן לאו טעמא דרישא משום חבוב מצוה כדכתב הרמב"ם דלאותו טעם בכל קדשים אפילו דאתמול שרי וכדפסק הוא לפי טעמו הזה. אבל הטעם הוא שהתירו חז"ל לכהנים לחפים ביו"ט על הקדשים ירקה לי מהא דאיתא בגמ' מאי אבל לא על המנות אמר רבי יעקב ברה דבת יעקב אבל לא על המנות של חול ביו"ט פשיטא מ"ד הואיל וכתיב (הושע ד') ועמך כמריבי כהן אפילו מנות דחול כמי [כי היכי דלא ליגלו] קמ"ל. והשתא בקדשים דביו"ט התירו להם להפיס הואיל ובעלי מריבה הם כי היכי דלא ליגלו אבל קדשים דאתמול שהיה אפשר להם להפיס מאתמול לא התירו: **ג** לא ישכור אדם

פועלים

ל) שאך צואע"ל שאך שפיעל

יכין תפארת ישראל יכין

מותר להקדים בשבת: ח) מיני מעדנים שצריך לסעודה: ט) דאפי' ליכא חשש שימחק אפילו אסור לקרות בשבת רק בדברי תורה. או בספרים ומלוות וחכמות שכתובים בלשון הקודש. דאל"כ הוה שרי הדיוטות דאסור לקרותן בשבת. ולרמב"ם גם אגרות שלום. והלעטעטל לשמם לקרות הלוחות לסעודה. מותר לקרות [אב"י ודוקא אחר לא בעל הסעודה] (ס"ז רע"ז סקי"א): י) מטיל גורל על החלקים. ולשון פיום הוא. מדמתפיסין זה לזה ע"י הגורל: יא) כי כך היה מנהגם לבלי להטיל קנאה בין הבנים. (בשבת דף י' ע"ב). ודוקא בב' לטיטותא. שהחלקים כולן שלו דכוונתו רק שלא להטיל קנאה בין הבנים אבל חדא לטיטותא. שרוצה להגדיל בינו לחבירו. אף שהחלקים שוין. עכ"פ מדמקפידין להגדיל. דמי למקח וממכר. ולהכי אפילו על ידי שובר כוכבים אסור להגדיל. וכמ"כ אפילו במגדיל בין בניו. אבל אין החלקים שוין. י"א דאף במול אסור. משום קיבוץ. וי"א דבכה"ג אף בשבת שרי, שכ"כ ס"ו): יב) (ווירפעלבפיעל) בלשון יון. ושרי אסור לשחוק במעות. דטו"ל גזל. דאסמכתא לא קניא: יג) גורלות: יד) שנשחט ביו"ט. דחביבה מליה בשעתה: טו) מקרבנות דאתמול. וי"א דמטילין דרישא ר"ל בכל קדשים. ומנות דסיפא בחולין מיירי. מיהו מותר להגדיל

מי

ב פינה: קמ"ח ע"ב מי"ל שם פס"ב בלנה י"ם. ומטילין חלשים. מי"ל ס"ל בהל' יו"ם ה"ב פס"ב נאין ע"ש: ב לא ישבור. ק"ב ע"א מי"ל פ"ב מה"ש הי"ב פמ"ג נאין ס"ה פה"ב מ"ם מי' ב ס"ו ע"ש ג':

שנויי נוסחאות

ב (את) ארחיו כ"ל ארחיו ולוחה. מן הכתב כ"ל ומכ"ל מפי הכתב. ומפיים עם בניו ועם בני ביתו. במסכ"ב ומסכי"ל מפיים אדם עם.. כ"ל ומפיים את בניו ועם. כ"ל ומפיים עם בניו ועם בנותיו כפ' סמ"ה מכ"ס: וסיטור זאת המסכה כך ומפיים את בניו ועם בני בניו כו'. כנגד קטנה. ב ומסכ"ב (בהגהת ה.ם ל') ומסכ"ל.. מנה קטנה. (משום קוביא) ב.מסכ"ב ליתא ועי' בגמ' ובפי' הרמב"ם. ומטילין בל"ל ומסכי"ל מטילין: ג לא ישכור (אדם) וכ"ם בל"ל ומסכ"ב (בהגהת הרמ"ם). בכי"ק ומסכי"ל ליתא. בגליון כי"מ יש כאן הוספה

תוספות הדשים

ב [בחר"ב] ד"ה ובלבד כו' כתיב לאסור כו' עכ"ל. בס"ע כו' שכ"ב פעוף ו' הביא דשם דאפי' עם בניו וכמי ביתו אסור במנה גדולה כנגד מנה קטנה ולא הכריע:

ראשון לציון

ב [תי"ט ד"ה] ומפיים כתב הר"ב מטיל גורל שכן הוא כו' וכן ליתא בערוך (ערך פס ב') וכתב שם שוד פ"ח בשם רבינו תנאל ע"ש ותיקום קצת בגמרא ז' מ"חוי"ט ולאמר זה מפמיים בנשים ומ"ש פ"ד הרמב"ם כו' בערוך פ"ד הרמב"ם:

תוספות רע"ק

מ"ש בחי' הרשב"א בשם הרמב"ן שהקשה בדברי ב"ה דלא תלות הא בשעת חליאה לאו מידי עביד ולא הי"ל רק אשה שהלותה בכר ותיקר נותנת לה דמים ות"ר דמחוך שהוא דבר מועט הישיש שאע"פ שתיקרו תתן לה חכמי' דאומרת שהא תוחזק בשבונתה לצרת עין. א"כ זהו רק בבכר דהוא דבר מועט אבל בשאר מילי אסיר רק סאה בסאה. אבל להלוות סתם סאה מותר דאם יתייקר תתן לו דמים וא"ב ממילא ברישא כדי יין ליכא קושיא דלא פירש כדי יין בכדי יין. מש"ה פ"ריך רק אסיפא דאשה מחבירתה בכרות. וכן לשון שת"ר הרשב"א לנפשי' שם קושית הרמב"ן הנ"ל הוא דוקא בבכר והוא נכון מאד בעזה"י:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

פועלים בשבת. לשון הר"ב דכתיב ממלוא חפצך ודבר דבר. וכתיב לעיל מינה אם תשיב משבת רגלך וגו' מעשות דרכיך ממלוא וגו': ולא יאמר אדם להבירו כו'. כתב הר"ב לדיוקא אתא כו' דאי לגופה פשיטא מ"ש הוא ומ"ש חבירו כדאיתא בגמ'. ופרש"י דהא ישראל כמותו הוא ולא מצי לאוגרינהו והשולחו עובר משום ולפני עור לא תתן מכשול ומקשים בתוס' ומימא דחבירו היינו דא"ל שכור לי פועלים למחר והילנו דא"כ מאי איריא חבירו אפי' הוא נמי לא מצי למימר אשכור פועלים למחר: אין מחשיכין וכו'. שהרי נמצא הלוקח בשבת לעשות חפצו. ל' הרמב"ם בפכ"ד מה"ש: בכלל אמר אבא שאול כו'. כתב הר"ב דהחשכה של מלוה שריא כדתנא דבי מנשה דף ק"ן ע"א משדכין על התיעוקות וכו' אמר קרא ממלוא חפצך ודבר דבר חפצך אסור אפי שמיס מותרין. ועיין משנה ב' פ"ה דבילה: ד לא יספוד בהן ישראל. כתב הר"ב משום דמוכחא מלתא שבשביל ישראל הובאו. ומסיים רש"י דאין דרך להביא חלילין אלא בשביל מת ע"כ. והר"ב לא פירש עד אימתי לא יספוד בהן שראה שדעתו דלא כרש"י שכתב עולמית אלא כתוס' והר"ן וכל הפוסקים דבכדי שיבואו והיינו דתנן אלא א"כ באו ממקום קרוב. ומסתמא כי באו ממקום קרוב יש בו שיעור זה קודם שיספיד שאין מספידין מיד משתחשך כ"כ הר"ן והמגיד פ"ו מה"ש עיין לקמן בשמוך בשם התוס'. וכתב עוד הר"ן דמ"ש בין חלילין לאהרן וקבר ותירץ דאהרן וקבר במקום פרהסיא הן מן הסתם ואוושא מלתא טובא וגנאי הוא למת אבל חלילין מסתמא בלישנא מובאים ואין הכי נמי דאהרן וקבר שנעשה בלישנא דברי בכדי שיעשו וחלילין שהובאו בפרהסיא אסורין עולמית אלא דמשנתנו דברה בהווה להא כדאיתא ולהא כדאיתא. ויש לי ראיה מגמרא אלא שלרש"י אותה הגמרא מתפרשת בענין אחר כמ"ש לקמן בסי"ד [בד"ה עשו] ולפיכך יש לבעלי התוס' תירוץ אחר בקושיא זו שאמרו דחלילין אין מביאין אותן לשם אדם אחד אלא לשם כמה בני אדם ע"כ. כלומר משא"כ אהרן וקבר. והילו היו החלילין יודעים שהובאו לאותו אדם אה"כ דאסורים עולמית: אלא אם כן באו ממקום קרוב

(ישעיה נ"ח) ממלוא חפצך ודבר דבר: ולא יאמר אדם להבירו כו'. לדיוקא נקטיה לא יאמר להבירו שכור לנו פועלים אבל אומר לו הגראה שתעמוד עמי לערב כלומר עכשיו גראה אם תבא אלי לכשתחשך ואע"פ שאינם שעל מנת לשכרו לפעולתו הוא מזהירו כיון דלא מפרש ליה שכירות בהדיא שרי דקי"ל דבור אסור הרהור מותר: אין מחשיכין על התחום. לקרב עצמו בשבת עד סוף התחום ולהחשיך עם שיהא קרוב למקום הפועלים או לפרדם להביא פירות דכל דבר שאסור לעשותו בשבת אסור להחשיך עליו אבל מחשיך הוא להיות קרוב לאתא ולאמר פירותיו דזה דבר המותר בשבת לאמור פירותיו: ומביא פירות בידו. הואיל ועיקר מחשבתו לא היתה לכך: כלל אמר אבא שאול. אתא קמא פליג דאסר כל החשכה ולא מפליג בין החשכה של מלוה להחשכה של רשות ואתא איהו ואמר דהחשכה של מלוה שריא שכשם שמותר לומר לחבירו בשבת תהיה מזומן לילך לאחר חשיכה להביא אהרן ותכריכים למת כך מותר להחשיך על התחום כדי שיהיה מזומן לאחר חשיכה להביא אהרן ותכריכים וסיפא דתנן מחשיכים על התחום [נפקא] על עסקי כלה ועל עסקי המת אבא שאול היא והלכה כמותו: ד לפקח על עסקי כלה. לעין ולחקור בארכי הכלה: חלילין. כלי נגון חלולין שקולן מעורר הבכי: לא יספוד בהן ישראל. קנסא הוא משום דמוכחא מילתא שבשביל ישראל הובאו: אלא אם כן [באו ממקום קרוב. אא"כ] נודע לנו בבירור שבאו ממקום שבתוך

ה) נכ"ב ד"ר „החשכתו" וכנכ בד"ו נדפס בלפניהו

קרוב

אין מחשיכין. אבל מחשיך. פוס' מו"ק ד' כ"ג ע"ב: שם מכ"ד ה"ב. פמ"ג שם פוס"ב מ"ח סי' ע"ר פצי' ח' וסי' ס"ר. פצי' ח' ד מחשיכין. קנ"ח ע"א ק"ב ע"ב ע"ב ינוקמי בכתות ס"ב כ"ח: נכרי. מי' פ"ו מה"ב ה"ו. פמ"ב שם פוס"ב מ"ש ס' בכ"ה פצי' מ:

שנויי נוסחאות

לא ישכור אדם פועלים בשבת להביא פירות. ולא יאמר (אדם). נכי"מ אל יאמר ולית". לשכור פועלים ולהביא. נמס"כ לשכיר לו.. נכי"ע אין מחשיכין פועלים להביא ויש נזה חסרון דנכיס. זכאי באמירתו. נכי"מ רשאי באמירתו ונגלגון זכאי.. : ד כלה כו' המת נכי"מ.. מת נד"ב הבלה.. ופי' ירושלמי נלקות פ"ג הל"ג

תוספות חדשים

ג [בתר"ב ד"ת] כלל כו' הלכה כמותו עכ"ל. וכ"ס בס"ע סי' ש"מ ס"ל:

תוספות רע"ק

ג [אות קעג] במשנה ולהביא פירות. היינו מן המחובר אבל מחוץ לתחום או דרך רה"ר שרי להחשיך כיון דאפשר לעשותו בשבת אם היה מחיצות. חכי מסקי' בסוגיא. וצ"ע על הר"ב שסתם בזה: [אות קעד] שם ברע"ב ד"ה ולא יאמר כו' אבל אומר לו הגראה שתעמוד עמי לערב. בתוס' כתבו דה"ה דשרי לומר לעובד כוכבים כן. ובהג"א פ"א דע"ז כתב לאסור. ונראה לי כדעת הג"א דהא ר"א אקשי לר"פ הא אמרת לעובד כוכבים שבת. והיינו כבר תני לה במתני' לעיל דא"א לו בבה. ש"י. וכיון שכן קשה לי למה איקי ר"א בחבר שראל ולדיוקא. והרי זהו דחוק מאד דנוף הדין דלא יאמר לחבירו ישראל אין לו מציאות ברין דהא אף אם היה רשאי לומר הא מ"מ חבירו ישראל אינו יכול לשכור ונקטי רק משום הדיוק ותו"ל לר"א יותר לומר כדר"פ בחבירו עובד כוכבים דיש לו שייכות לעצם חדון. אלא דמשנה שא"צ היא דכבר תני לה וע"ז ו"ל שיר דתני לה משום דיוקא דאומר לו הגראת כו' אע"כ כרעת הג"א דלעובד כוכבים באמת אסור: [אות קעה] שם בתוי"ט ד"ח ולא יאמר וכו' ומ"ש חבירו כדאיתא בגמ' בס"גיא מקשה מ"ש הוא ומ"ש חבירו אר"פ חבר עובד כוכבים מתקיף לה ר"א אמירה לעובד כוכבים שבת. וכבר סתמה ר' למתני' נכרי שבא לכבות א"א לי כבה. רש"י. וקשה לי הא מהך מתני' דעובד כוכבים שבא לכבות שמעינן רק דאמירה לעובד כוכבים אסור במלאכה דאורייתא ואשמעה לן מתני' דהכא דאף במלאכה דרבנן דהא שכירות עצמו מדרבנן והוי שבות דשבות דשבות דס"מ אסור. וי"ל דמשמע ליה דמתני' דלעיל כבו"ע אתי ואף ר' שמעון דס' דאינו חייב בכבוי משום דהוי משאצ"ל מודה בה הרי אף דכבוי עצמה הוי שבות ס"מ אסור לומר לעובד כוכבים. אבל אין לתרץ דהכי קא קשיא ליה דלתני מתני' דהכא ולמה ליה למתני מתני' דלעיל דהא שם החידוש דאף במקום פסידא אסור גם דדוקא לומר כבה אסור אבל א"צ למחות לומר אל תכבה אך בתוס' דף קכ"א ע"א ד"ה ש"מ וכו' צ"ל דמוקי מתני' כר"י. הרי דהיה ס"ד לאיקמי מתני' כר"י דוקא. ותו קשה לי למ"ש הר"ן בפ' חביית דשבית דשבת מותר במקום פסידא. והא דא"א לכבות אף לר"ש דמשאצ"ל פטור היינו דס"מ כיון דכבוי הוי מלאכה אם עושים לגופו לא חילקו בין עושה לגופו או לא עיי"ש א"כ הרי לקושטא דמלתא אמירה לכבית חסור מאמירה לעשות שבות דעלמא. א"כ סמתני' דכבוי לא שמעינן דיהא אסור תאמירה לעובד כוכבים לשכיר פועלים וצ"ע. גם קשה לי אמאי נקט רש"י דכבר סתם ר' במתני' דעובד כוכבים שבא לכבות ולא נקט מתני' שלפני זה בס"ק קמא דאין נותנים עורות לעבדן כו' ובכולן ב"ח מתירים עם השמש. הרי דבשבת לכ"ע אסור. ולפמ"ש היה ניחא דמשם ליכא קושיא די"ל משום דהוא מלאכה דאורייתא. וצ"ע: ד [אות קעו] ארון ותכריכין. היינו נ"כ למיגזא ליה גלימא דבכה"ג דוקא למת שרי אבל לאחר אסור דאלו להביא מחוץ לתחום או דרך רה"ר גם לאחר

פועלים בשבת[מו] ולא יאמר אדם להבירו[יז] לשכור לו פועלים[יח]. אין מחשיכין על התחום[יט] לשכור פועלים ולהביא פירות[כ] אבל מחשיך הוא לשמורו[כא] ומביא פירות בידו[כב]. כלל אמר אבא שאול[כג] כל שאני זכאי באמירתו[כד] רשאי אני להחשיך עליו[כה]: ד מחשיכין על התחום לפקח[כו] על עסקי כלה ועל עסקי המת להביא לו ארון ותכריכין[כז]. נכרי שהביא חלילין[כח] בשבת[כט] לא יספוד בהן ישראל אלא אם

יכין תפארת ישראל יכין

מי יאמר קדים. לו מי יעלה לתורה (מג"ת שם סק"ט: טז) שלא יהא דבורו בשבת כשל חול. ומה"ט אסור אמי לומר דבר פלוני לעשה למחר. ואפי' דבר מצוה. ואפילו שיהה בעילה אסור. וכ"כ אסור להגיה (רעסט) בערכאות על נכסי בע"ח. מיהו במקום הפסד מותר. ובלבד שלא יאמר להשופט בפירוש שיכתוב (מ"ר פסס"ז): יז) אפי' לעובד כוכבים: יח) אפילו שיעשה לו מלאכה בחול. וכ"כ אסור לומר בחול לעובד כוכבים שיעשה לו מלאכה בשבת. דכל שאסור לישראל לעשותו אפי' אסור רק מדרבנן. אסור לומר לעובד כוכבים לעשותו. רק אם הוא חומרא בעלמא. שרי. מיהו שלא בלשון צוי. שיאמר לעובד כוכבים בחול למה לא עשית אתמול כך וכך. לו שיאמר בפניו בשבת. הבית חסוך. מדאין רק נר מ'. לו הלינרת חתום ולא לאוכל לקרות. אף שיבין העובד כוכבים ויעשה מה שחפץ. שרי (ועי' לעיל פע"ז י"ע. וכללו אמירה לעובד כוכבים). וכ"כ מותר לומר לישראל בשבת. הגראה שתעמוד עמי לערב. דהרהור לא כדיבור דמי (שם כ"כ. וש"ז רמג"ת סק"י. וסי' מ"ז סק"כ. וסי' פ"ה ס"כ. וסי' ס"ז ס"מ): יט) לילך בשבת עד סוף התחום. כדי שיהיה מוכן לילך לכשתחשך לשכור כו': כ) ממחובר. לו תלושין בשבת מוקלה. דבהיתר מ"מ בשום אופן להביאן בשבת. ומלא שהולך לצורך חול. אבל להביא תלוש שאינו מוקלה. מותר להחשיך עליו. מדלפסר היה להביאן מחוץ לתחום ודרך רה"ר. אם היו מחיצות משם לכאן סביב (גמ'). מיהו מתוך התחום. אפי' להביא ממחובר מותר להחשיך עליו מדלא מנכרא מלתא כל כך (ש"ז ס"ע): כא) דהרי בשמירה גם בשבת מותר. שלא שהיה תוך התחום. לו תוך מחיצות (שם ס"ת): כב) בחול שחוזר לביתו. הואיל ועיקר מחשבתו לא לכך היה: כג) פליג אמ"ק דאסר כל החשכה אפילו על מלוה. ולקאמר איהו כל שאני וכו': כד) דהייטו דבר מלוה. ברשאי לומר לחבירו שבשיחשיך יצא להביא עסקי כלה לו מת. אפילו ממחובר לו מוקלה: כה) והכי קיי"ל (שם ס"ס): כו) לעיין ולחקור: כז) מדכולן לרכי מלוה: כח) (פפייפבען). שקולן מעורר בכי בשקונגו אחר המעה: כט) לצורך יהודי. ומסופק שמא בלו מחוץ לתחום (שכ"ס סט"ז

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

בתוך התחום ולא הביאם מחוץ לתחום: ארון. לעצמו שיקבר בו נכרי לו למקור: ה סבין. בשמן: ומדיחין. במים. ופוקקין נקביו. סותמין נקביו העליונים והתחתונים בבגד לו בשום דבר כדי שלא תכנס בהם הרוח ויתפח: ובלבד שלא יזיז בו אבר. שלא יטלטל ויגביה לא ידו ולא רגלו ולא ריסי עיניו שאסור לטלטל המת לו אבר מאבריו אע"פ שמותר ליגע בו וכן כל מוקצה מותר בנגיעה ואסור בטלטול ובילה שנולדה בשבת לו ביום טוב אסורה אפילו בנגיעה שמפני כבודיתה נגיעתה זהו טלטולה: ושומטים את הכר מתחתיו. ונמצא מוטל על החול אבל לא מטלטלין להניחו על החול דהא תנא רישא ובלבד שלא יזיז בו אבר: בשביל שימתין. שלא יסריח מחמת חום הסדינים והכרים: קושרים את הלחי. של מת שהיה פיו הולך ונפתח: ולא ו) שיעלה. להסגר מה שנפתח דהייט מזיז אבר אלא שלא יוסיף להפתח: סומכים אותה בספסל. שהרי חורת כלי עליו: ולא שתעלה. דהוה ליה בונה: אין מעמצין. לא עיניו בשבת אפילו לאחר יציאת נפש דהוה ליה מזיז אבר: שופך דמים. שבדבר מועט מקרב מיתתו:

ו) גר"ר ולא שתעלה וכן בסמוך אלא תוסיף

דהדבר ידוע שעשה לו לעצמו ואין צריך הוכחה מתוך המעשה אלא שיהיה נודע שעשאו לעצמו: ה סבין ומדיחין כו'. ז"ל הר"ב ופוקקים כו' ליסגא דבריתא בגמ' הוא: ובלבד שלא יזיז בו אבר. מטעם מוקצה כדפי' הר"ב. וא"ת דבפרק מפנין מ"ב דדוחין לתרנגולת אבל לא מטלטלין ואמאי דוחין שמטלטל מקצתו והכא אסרינן אפילו לזוז מקצתו. זה הקשה הר"ן לעיל וכתב שנראה לו דלעיל משום לעצ"ח נגעו ודוקא בשלריכין לכך אבל בשאין צריכין לכך לא. ע"כ: הבר. עיין מה שאכתוב סוף פ"י דמקואות [מ"ב] בס"ד: שימתין. פי' הר"ב שלא יסריח וכו' וכפרש"י. וכתב הערוך שמלה ימתין בכאן עיינו שיתלחלח כמו בגמ' ר"פ לא יחפור מתוצא קשה לכותל ויש עוד במשנה ה' פ"ט דטהרות ומ"ב פ"ו דמכשירין: סומכין אותה בספסל. ועיין בפי' מ"ז פי"ו: בארוכות המטה. בכ"ף גרסינן במ"ח פרק קמא דסוכה והם הלומות שבגדדי המטה שהם תרוכין. ועיין מ"ש שם: אין מעמצין. כמו עולם עיניו (ישעיה ל"ג). והרי במקרא עצמו [מליו] מלות הפוכות כמו כבש כשב. וא"ש הרמב"ם עלימת העיניים וסתימתם: קרוב. כתב הר"ב אלא אם כן עודנו בבירור וכו' כרב דאמר הכי בגמרא וכגירסא קמייתא דרש"י דגרים תניא כותיה דרב ועיין במשנה ו' פ"ב דמכשירין. ומ"ש הר"ב בתוך התחום כ"כ רש"י. והקשו בתוספות דמאי מהני שבאו ממקום קרוב הלא הביאם דרך רה"ר ומה לי אחרון וקבר שנעשה בשבת ומה לי הלילין שהובאו דרך רה"ר וי"ל דהביא ממקום קרוב לא מהני כ"כ הבאתו ע"כ. וכבר ראית ממ"ש לעיל בשם הר"ן דאה"נ דאפי' באו מתוך התחום שלריך להמתין עד כדי שיביאו מר"ה ממקום שבאו וכן גראין דברי הרמב"ם בפרק ו' מה"ש והטור כתב כן בהדיא בס"ס שכ"ה: עשו לו אחרון כו' יקבר בו ישראל. מיד ואין צריך להמתין בכדי שיעשה ולרש"י טעמא כדאיתא בגמ' דמוקים בעומד באסרטיא פירש"י שאין דרך ישראל ליקבר שם דודאי לא נעשה בשביל ישראל ואחרון מוקי במוטל על קברו של נכרי באסרטיא. ולהרמב"ם והר"ן דמפרשים דהך איקימתא דגמ' אסיפא קאי דלא יקבר עולמית משא"כ בתחילתו משום דמיירי באסרטיא כלומר שדרך הקבר להיות באסרטיא מפורסמת והוי אוושא מלתא טובא כו' וכמ"ש לעיל בשם הר"ן. גראה דהכא דקאמר יקבר מיד מיירי בארוכות בד"ג ובכ"ק או בארובות ופי' פוי"ס. מעמצין כו' והמעמץ במשנ"כ מעצמין.. וכל המעצים. בד"ג ובכ"ק ובמשנ"ר מאמצין.. וכל המאמץ. וכ"ס בכ"ל (ומש.. עיניו של מת..וכל המאמץ עיניו של מת). בבבלי (ע"ז כ') מתמצין תנן אם מעמצין אתמ"ל אי"י ושונם עיניו וגו' ע"ש ובכגסות הרי"ב.ולא בחול (עם יציאת הנפש) בד"ג.. נפש בכ"ל ליתא. נפש הרי זה בגלוין כי"מ נפשו..:

ה עושין. פ"ל פ"ל פוי' פכ"ל שם ה"כ שמ"ג שם מוס"ש פוי"ש פו' ש"ש פעיף ז': סבין. לות בנכ פ"ג פו' ב': ומטילין. ירושלמי שבת פ"ל פ"ל: קושרין את הלחי. מיי' פכ"ל שם ה"כ שמ"ג שם מוס"ש פו"ח פו' פעיי"ז: וכן קורה. מ"ג ע"ש: בארוכו'. טוש"ח שם פו' ש"ש. אין מעמצין קנ"ל פ"ש: והמעמץ. מיי' פ"ד מה' אבל ה"ה שם ב"ג עטין ב' טוש"ע יו"ד סימן של"ש פעי' ח':

שנויי נוסחאות

עשו לו ארון והחפרו לו קבר. בכי"מ עשה נוי ארון וחפר לו את הקבר. בכמ"ב. ארון ותבריכים. ה צורכי המת בגליון כי"מ צרכי המת בשבת. יזיזו בו בד"ג ובמכבי"ל יזוז בו במכב"כ יזיז.. וכ"ס בהע"כ. שומטין: כי"ק ושומטין. על החיל בכי"מ ובכי"ל על גבי החיל. שימתין בכי"ל שיצטנן ופי' פוי"ש. קושרים בד"ג ובכי"ק וקושרין. לא שיעלה אלא שלא יוסיף בכי"מ ובכי"ל לא בשביל שיעלה אלא בשביל שלא יוסיף,אז בארובות בכי"מ ובארובות בד"ג ובכי"ק או בארובות ופי' פוי"ס. מעמצין כו' והמעמץ במשנ"כ מעצמין.. וכל המעצים. בד"ג ובכי"ק ובמשנ"ר מאמצין.. וכל המאמץ. וכ"ס בכי"ל (ומש.. עיניו של מת..וכל המאמץ עיניו של מת). בבבלי (ע"ז כ') מתמצין תנן אם מעמצין אתמ"ל אי"י ושונם עיניו וגו' ע"ש ובכגסות הרי"ב.ולא בחול (עם יציאת הנפש) בד"ג.. נפש בכי"ל ליתא. נפש הרי זה בגלוין כי"מ נפשו..:

ראשון לציון

ה [במשנה] אין מעמצין כו' והמעמץ כו'. במכב"ג כס ליתא אין מעצמין ומסמעים אבל גירס' העיוך אין מאמצין כו' וכל המאמץ כו' פי' סותמין עיני המת לאחר המיתה שלא יהיו עיניו פזוחות כעין שנאמר ויוסף ישים ידו על עיניך:

תוספות רע"ק

לאחר שרי כמש"ל. גמ"א: [אות קעז] בתוי"ט ד"ה עשו לו ארון ולרש"י טעמא. למאי דסתיק רש"י דעיקר הגירסא ת"כ דשמואל ומספק לא בעי' כדי שיעשו ל"צ לאוקמי בעומד באסרטיא וע"כ חך איקימתא קאי לרב וכמ"ש המהרש"א אף דמהרש"א כ' רק דלתים' דבחלילין אסור רק כ"ש

יכין תפארת ישראל יכין

עשו לו ארון והחפרו לו קבר יקבר בו ישראל בשביל ישראל לא יקבר בו עולמית לג) ה עושין כל צורכי המת סבין לד) ומדיחין אותו לה) ובלבד שלא יזיזו בו אבר לו). שומטין את הכר מתחתיו לז) ומטילין אותו על החול לח) בשביל שימתין לט). קושרים את הלחי מ) לא שיעלה מא) אלא שלא יוסיף. וכן קורה שנשברה סומכין אותה בספסל מב) או בארוכות המטה מג). לא שתעלה מד) אלא שלא תוסיף מה). אין מעמצין מו) את המת בשבת מז) ולא בחול עם יציאת נפש מח) והמעמץ עם יציאת נפש הרי זה שופך דמים מט):

לג) לו קבר יקבר בו ישראל. אם בן באו ממקום קרוב ל) עשו לו אחרון וחפרו לו קבר יקבר בו ישראל ואם בשביל ישראל לא יקבר בו עולמית לג): ה עושין כל צורכי המת סבין לד) ומדיחין אותו לה) ובלבד שלא יזיזו בו אבר לו). שומטין את הכר מתחתיו לז) ומטילין אותו על החול לח) בשביל שימתין לט). קושרים את הלחי מ) לא שיעלה מא) אלא שלא יוסיף. וכן קורה שנשברה סומכין אותה בספסל מב) או בארוכות המטה מג). לא שתעלה מד) אלא שלא תוסיף מה). אין מעמצין מו) את המת בשבת מז) ולא בחול עם יציאת נפש מח) והמעמץ עם יציאת נפש הרי זה שופך דמים מט):

לד) עד שיסהה במוצאי שבת בכדי שיבאוסם ממקום היותר קרוב שבחוץ לתחום: לא) לעובד כוכבים: לב) לו חפרו גלג) ודוקא שנעשו בפרהסיא. וה"ה לכל מילי שנעשה בפרהסיא אסור עולמית (מג"א שם ל"ח). רק אורחא דמלתא נקט. אבל בנעשה בלעטה. מותר לערב בכדי שיעשה. וי"ל דדוקא אחרון וקבר אסור לעולם בנעשו בפרהסיא. מפני כבוד המת (מגחת כהן): לד) באפרסמון כדי שלא יסריח: לה) אע"ג שיגיע הבשר ע"י הדחתו כיון דלא הוה אבר שלם שרי. וה"ה שמותר לזלף עליו חומץ שלא יסריח: לו) דמוקצה מותר בנגיעה: לז) אע"ג שעי"ז יתנועע המת במקומו. וי"ע על מה סומכין המנביהין המת ע"י ככר במקום שאין לחוש שיסרח לא שיסריח ולרמב"ן צריך למחות בידן (עי"ש סק"כ): לח) (זאנד). ור"ל ע"י שמטנו הכר. יוטל על החול הקר: לט) לא לשון המהנה רק כ"ל שהוא לשון לעיבות. (פרים בלייבען) [ועי' מכשירין פ"ו מ"ה].ור"ל שיטילוהו מהכרים שמחממין יותר מהחול (וכהא מתוכן קושית הר"ן. שהקשה מהכא אפרק ד' דשמעא שם דחול מחמם. ותי' דעכשו החול להוסיף איכות. אם קר מקרר ואם חם מחמם [בכב"ב י"ע]. ולפי דברינו א"ל לזה דעכ"פ כרים מחממין יותר. ועי' רתוי"ע (רפ"ב דכ"ב): מ) של מת שפיו נפתח והולך: מא) להסגיר מה שנפתח. דה"ל מזיז בו אבר: מב) דספסל כלי הוא: מג) (זייטענברעטטער) של מטה. הג"ל כלי הוא: מד) דאז הו"ל כבונה [לו] דבשבר מבנין אסור לטלטלו (ובלעיל רפי"ז): מה) וכן מליטו אסור כזה בשביעית (שביעית פ"ד מ"ו): מו) אין מסגירין עיניו: מז) מדמזיז בו אבר דעשעפיו אע"ג שאין בו עצם נקרא אבר: מח) ר"ל תיכף ליציאת הנפש. דשמא רק נהעלף. ואורחא דמלתא נקט. שדרך להסגיר עיניו. וה"ה שלא יגיעו בו אז תנועה מועטת (י"ל של"ש): מט) דמקרב מיתתו עי"ז:

הלכתא גבירתא כללא דפרק כג

פרק כג משנה א ב השואל דבר מחבירו לא יאמר הלויני כלעיל פי"ב עי"ש. רק השאילני ובלע"ז שאין חילוק בין הלויני וכו'. יאמר תן לי. ומותר לסיים ואחזיר ואתן לך. וכשאינו מאמינו ומניח משכון עי' פ"ב. ודוקא בדבר שהוא כאכל וצורך שבת. אבל בלא"ה אסור בכל לשון. וכן אין פורעין ואפילו לצורך שבת. ורק בלשון חזרה מותר אז. ולפדות הבן בכלים אסור בשבת. ויכול לפדות בליל מוצאי שבת. ונוהגין להמתין לפדות ביום א'. זימן אורחים וכתב בכתב כמה זימן וכמה מגדים הבין. אסיר לקרות מתוך חכתב ואפילו כתוב בכותל גבוה הרבה דליכא למגור שמא יסחוק. דהוה כשפרי הדיומות. וכתב משוקע. בכותל מותר. ובמבלא אסור. ואגרת שלום לרש"י אסור. ולרמב"ם ולרמב"ן מותר ולרשב"א אין נ ערין בהקורא. והצעטעבל לקריא האורחים לסעודה. יש להתיר לקריות לשמש. שאינו בעל הסעודה. ואגרת השלוח לו. אם אינו יודע

ומוכח דשמואל דמיקל מספק היינו אף לענין כ"ש א"כ ע"כ פירכת הש"ס גבי קבר דלבעי כ"ש היינו דרב אבל באמת דברי מהרש"א תמוהים דאף לרש"י דלא יספוד בהן לעולם מ"מ א"א לומר דלשמואל מקילים בספק רק לענין איסור עולם אבל מ"מ צריך כד"ש דאיך אסרי' בסוגיא ת"כ דרב וטייתי סטרחיק ודא לענין כ"ש גם שמואל מודה דמחמרי' מספק וכן להניה ת"כ דשמואל דתיינו בדר"ל דאם יש רשות דמ"מ הוי ספק. הרי דמספק לא בענין כ"ש. וכ"כ רש"י להדיא דלשמואל סיפרין בהן לס"ש מיד. וברור. ואולם קשה לי ביון דגם לרש"י פירכת הש"ס רק לרב א"כ אמאי פריך דלצטריך כד"ש ולא פריך דליתסר לעולם דאסור מספק לעולם וצ"ע: ה [אות קעה] על תחול. ומה

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ובה דמשבע לעיל בהני' רש"ד דחול מחמם תיקן הרין שם דמבע חיל להוסיף איכות על איכותו אם קר מקרר ואם חם מחמם ועי' בתוי"ט ריש פ"ב רב"ב ד"ה ואת חסלעים:

יודע הכתוב בו יעיין בו בלי לקרות בפה ואם הובאת מחץ (לתחום) [לעיבוב] יוחר שיניח הנכרי תחלה האגרת מידו על השלחן. ולא יטלנו מידו. ורם ז מתיר בכרמלית. ובשחיא סגור יתום יכול לומר שאינו יכול לקרותו כל זמן שאינו פתוח. ויזהירנו שלא לשבר החותם באותיותיו ורשומיו. המחלק לב"ב מנות בשבת יכול להטיל גורל ודוקא בחלקים שוים ובינותו רק שלא להטיל קנאה בין הבנים. משא"כ מנה גדולה וקפנה לי"א אפי' בחיל אסור משום קוביא דלמא אתא לבורך וי"א דאפילו בשבת מותר. וכל זה דוקא כשנותן לחם משלו. ולהגיל בינו לחבירו דמקפידין ודמי למקח וממכר אפילו בחלקים שוין אסור ואפילו ע"י עובד כוכבים ומותר להגדיל מי לאשר קדיש אי מי יעלה בתורה: **משנה** ג ד ה אסור לשכור פועלים ולא לומר לעובד כוכבים לשכור לו פועלים בשבת. [אבל בדבר שאינו אלא חומרא בעלמא שרי לומר לעובד כוכבים] אע"פ שאין הישראל צריך לאיתה המלאכה. אלא לאחר השבת. ואפילו לומר לו קוים שבת לעשיתו בשבת אסור. אבל מותר לומר לו אחר שבת שלא בצווי לבה לא עשית זה בשבת. ואפילו לרמוז לו לעשותו בשבת אסור ורק לרמוז לו לעשיתו אחר שבת מותר. והה"ה שאסור לומר לו דבר. שיבין מתוך כך. שעשה מלאכה בשבת. כמו לומר לעובד כוכבים שקנה חומטו. כדי שיבין שיסור הפחם שב אש הנר. או לומר [היא לכבע וואללען אין היא קירבע נעחען]. מיהא מותר לומר בפני עובד כוכבים בשבת הבית חשוך מראין רק נר אחד אף שיבן ע"ז העובד כוכבים. ויעשה מה שחפץ. וכן לומר לישראל בשבת תראה שתעמוד עמי לערב. [לתום' אפי' לעובד כוכבים מותר לומר כן]. ודבר שאינה אלא שבות מותר לומר לעובד כוכבים לעשיתו בשבת במקצת חולי. אי קטן שאין לו לאכול אי צריך דבר הרבה או צורך בציה. יכול לומר לחבירו לבוך פלוני אני הילך למחר. אי לך כמי לבוך פלוני למחר [אבל אסור לומר שילך בקרון פארען] וכל כיוצא בזה שאפשר בו צד היתר לעשיתו היום ולא יוכיר לו שכירות. משא"כ לומר לחבירו שיביא לו למחר פירות מיקצים אפילו שבתוך התחום. אסור. להתשיך בסוף התחום. כדי שימהר בלילה לילך שם להביאם. או לומר אעשה דבר פלוני מחר. אסור. ורק להתשיך בסוף התחום. כדי לילך לשם לשכרם מותר ואז אפילו להביאם בותר. ובתוך התחום אפילו להביא ממחובר מותר להתשיך עליו. חפצי שמים מותר לדבר בהם. בחשבונות של מצוה. ולהש"ב מה שצריך לסעודת מצוה. ולפסיק צדקה. ולפקח על עסקי רבים ועל עסקי כלה אי מת. ולשדך התינוק לארם. וללמדו ספר. אי אמנות. ודוקא לדבר אם רוצה להשתכר לא לשכרו ולהזכיר לו סכום מעות. ולפסיק מעות צדקה אצל מי שברך והכרזת מציה מותר. עשה עובד כוכבים בשבת ארון או קבר לעצמו מותר לישראל ליקבר בו. משא"כ בעשאו בשביל ישראל והיא בפרהסיא. דאסור לאותו ישראל שנעשה בשבילו [וה"ת כל מילי שנעשה בפרהסיא אסור עולמית וי"ח]. ורק לישראל אחר מותר לערב בכדי שיעשי. ובצנעה אפילו לאותו ישראל לערב בכדי שיעשו. עובד כוכבים שהביא בשבת חלילין לפיוט בתם ישראל. לא יפיוט בתם אפילו אחדים עד ערב בכדי שיבואו ממקום קרוב. ואם ידע בודאי שממקום פלוני הביאו בשבת בכדי שיביא מאותו מקום. ובלא הביאם דרך רח"ר. רק דרך כרמלית מותר לאחרים לערב מיד. ולא בכדי שיביאו ואפילו דרך רח"ר בתוך התחום. ובספק אם הובא מחוץ לתחום אסור. עושין כל צרכי חמת סכין באפרסמון שלא יסריח. יסדוחין אותו ומולפין עליו חומץ שלא יסריח. ובלבד שלא יזיזו בו אבר. ושומטין הבר מתחתיו לחפילו על החול ולרמב"א אסיר. צריך לחתות בהנוהגים להגביה המת ע"י בכר. קשרין לחי של מת לא להסגיר מה שנפתח בפיו. רק שלא יוסיף. ואין כסדרין עיניו ואפילו בחול לא. שאסור לגיע בו תנועה מועטת בסוף ליציאת הנפש.. קורה שנשברה סיסכין אותה בספסל. אי באריכת הכמה לא שיתדבקו השברים. רק שלא תוסיף:

ציונים

תוספת יו"ט מי שהחשיך פרק כד שבת ר"ע מברטנורה

פרק כד א נותן כיסו לנכרי. [*פירש הר"ב מבעוד יום וכן פירש"י ויש להקשות דלקמן מפרש הר"ב וכשמניח כיסו על החמור משתחשך והלא אינו יכול לעבות כן ועל רש"י קשיא נמי קושיא זו שכן איתא בכוגיא הא דהר"ב דלקמן וכן הקשה הרא"ש על פירש"י ועוד הקשה דמה לריך לעשה דנכרי אי אתה מלווה כו' הא ב"ה מתירין מבעוד יום על ידי קלילת שכר. ומסיק דאה"נ דהתא משתחשך מיירי וכתב ב"י סימן רס"ו דאע"פ שהמעות מוקלין הם במקום פסידא לא גזרו]. ומ"ש הר"ב דאי לא שריית ליה אתי לאתויי ד' אמות ברה"ר ולהכי אי לית ליה לא נכרי ולא חמור עבו הז"ל עוד תקנה אחרת שמוליכו בעצמו [פחות] פחות מד' אמות אלא שחכמי המשנה לא רצו לגלותה לאיתה תקנה מפני כבוד אלהים הסתר דבר (משלי כה) דלמא אתי לאתויי ד' אמות ברה"ר ועיין במשנה ב' פרק בתרא דעירובין: **מניחו** על החמור. מ"ש הר"ב כברולה ולאו בדין כיסו קא מיירי: להצר החיצונה. של עיר שהוא מקום המשתמר ראכון כשיבא לפרק החמור עוטל בידו מעלו כלים הנעלין

פרק כד א מי שהחשיך. נתן כיסו לנכרי. מבעוד יום ואע"ג דשלוהו של ישראל הוא ליפא את כיסו בשבת קיים להו לרבנן דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו ואי לא שריית ליה אתי לאתויי ד' אמות ברה"ר: ואם אין עמו נכרי כו'. הא יש עמו נכרי לנכרי יהיב ליה מ"מ חמור אתה מצווה על שביתתו. נכרי אי אתה מצווה על שביתתו. וכשמניח כיסו על החמור משתחשך מניחו עליה כשיא מהלכת כלומר לאחר שעקרה רגליה ליך דלא עבדה עקירה וכשרולה הבהמה לעמוד עמדו מעליה ולאחר שתחזור ותעקור רגליה ליך יניחנה עליה כי היכי דלא תעביד הבהמה עקירה והנחה דאי שביק לה למעבד עקירה והנחה והוא מחמר אחריה ומגהיגה נמצא מחמר אחר בהמתו בשבת ואסור אע"פ שאינה עושה אלא כל דהו דכתיב (שמות כ) לא תעשה [כל] מלאכה אתה ובהמתך אינו היא מלאכה נעשית בין האדם והבהמה הוי אומר זה מחמר: הגיע לחצר החיצונה. מלתא באפי נפשה היא

יכין תפארת ישראל יכין

פרק א) אכל לא יתנו על חמור של עלמו. דמוטב לעבור על שבות אמירה לעובד כוכבים שהוא דרבנן. מלעבור אשביתת בהמתו בשבת שהיא דאוריתא. אמנם אם הבהמה של עובד כוכבים. מותר להניח עליו כיסו רק שיזהר ישראל מלחמרה. ובשכר ישראל הבהמה מהעובד כוכבים י"א דשכירות קנין להומרא (מג"א רמ"ו). מיהו בשכר גם העובד כוכבים להגהיגה כל שלא קבל הישראל ע"ע מזונות ולחמריות הבהמה. ולא שכר דוקא בהמה זו. לכ"ע אין מלווה על שביתתה (רמג"א רס"ו א'). והא דאמרינן דנותן כיסו לעובד כוכבים. היינו אפי' משתשיכה. דאי לא שריית ליה אתא לאתויי ד"א ברה"ר. ואפילו בזה"ז דליכא דה"ר. שבות כרמלית אמיר משבות דאמירה (מג"א של"ד ג'). אמנם בנתן הכיס לעובד כוכבים מע"ש וקבל לו שכר. מותר לכ"ע. ובמצא מציאה בשבת. אסור לומר לעובד כוכבים שיבאנה רס"ו א'). ואולה"ק הרי שבות דשבות במקום פסידא נהול שרו (פסי' ש"ז מג"א סק"ט). י"ל דלא מבעי בכרמלית דשבות שלא אמור אלא אפי' בחצר המעורבת דליכא רק איסור דרבנן אבל אם אמר לומר שילך בקרון פארען וכל כיוצא בזה שאפשר בו צד היתר לעשיתו היום ולא יוכיר לו טלעול. מלאה אינה הפסד (פסי' תקל"ט). מיהו כ"ל דמותר לומר לעובד כוכבים. כיסי נפל כאן. ואינו יודע מה לעשה (כרמג"א ס"ז כ'). אולם בזכה בה ישראל מע"ש. הו"ל כמעותיו. ושרי להביאם ע"י עובד כוכבים בשבת (רס"ו א'); ב) וה"ה באינו מאמינו לעובד כוכבים. אז בהמה כבהה: ג) ואם הבהמה שלו דמלאוה על שביתתה. יתנה להבהמה במתנה גמורה לעובד כוכבים. אז יכרכנה לו. ויקנה עובד כוכבים במסיכה. ואם אפשר יתן ג"כ פרוטה דארויפגעלד (פתח יעקב תמ"ת י"ד). ואם העובד כוכבים מוסכר לו לכל מלאכת הבית. לריך לכוכר לו הבהמה והמשא שעליה. אז יפקירנה אפי' בינו לבין עלמו. דמהני בשעת הדחק (רמ"ו ג' וח"מ רע"ג). ובכאין עמו עובד כוכבים שילטרך להניחו על הבהמה. וכדי שלא יתחייב מכת מרדות משום מחמר כשמגהיגה ישראל. לכהי לא תעשה הבהמה עקירה והניח עם המשא. רק כשעקרה הבהמה יד ורגל להתחיל לילך. מניח עליה המשא לו קודם שתעמוד שלגה הומכה (דבמקום פסידא ושלא ישהה אדאוריי' לא חשבו לאיסור מוקלה (רש"ז של"ד סק"ב ועי'

ציונים

א מי שהחשיך. קע"ג ע"א י"ז ס"ב ומלמי שנם פ"ח ר"ח מיי' פ"ב מה"ש הל"ב מגן (אלון ס"ה מוג"ש אי"ח ס' רכ"ו סעי' מ' וסכיי' מ' וסי' שמ"ם סע' ס': ואם אין. מיי' פ"ב שם ה"ו שמ"ב שם טוג"ש אי"ח סימן רכ"ו סעי' ג': הגיע לחצר. מ"ר שם פל"ח מ"ר שמ"ב שם טוש"ע שם סעי' מ':

שנויי נוסחאות

א שהחשיך. בכי"ח ובכי"ף שתחשיך לו ע' ב"ד ובתוס"ת. (ואם) אין במכב"ב ד' שולינו ווימלא ליפא.

לקוטים

א [בהרע"ב ד"ה] מי שהחשיך כו' דאין אדם מעמיד כו'. הכין התיך לרבב מ"ם דסכא אמרינ: הלי שעמא דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו ומב"ם בריקן ליה ואלו בפ' כל כתבי גבי דליקה לא בריקן ליה ולא מיבטון לעצמו' דהכא דלי לא בריא ליה אתי לכבויי הכי"ן ז"ל מולק ס"ם ולעד"ג תלא דהולכת ד"ל לגבי אינבי לא תבינו כולי אלי וכדיתנו אם ס' ריש מכ"ל ואיכא לאיתם טפי מלכבויי ועוד הכא לי בריא לאיבה לגבי לריכא הו ליכא לאוב לאיבי אבל גבי דליקה אם סיו הוינן לו לאיל מיבטון שאתוך בהוא בהול ישבת אבל בשבת בזמן הכלה ואתי לכבויי וכן מוכח מדברי הס"י שבתב שם דף קי"ז ב' וז"ל אי בריא ליה לאתחולי בכלה טולי הלי מתוך אבל בהול מגבי ליה לבית ואתי נמי לכבויי. (קול הכמ"ז):

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

הניטלין בשבת: ושאינם ניטלים מתיר את החבלים. של אוכף שהן קשורים והשקין נופלים: **ב** פקיעי עמיר. קשין של שבלים שאגדן מתירין אותן דכל זמן שהן קשורין לאו אוכלא הוא ומתירין אותן לשווייהו אוכלא אבל פספוס לפזרן כדרך ברגילין לפזר עשבים לפני בהמה כדי שתריח ריחן ויהיו יפין לה לאכלן אסור בפקיעי עמיר דמאתמול דאתעבידו אוכלא בשתר הפקיעין והפספוס אינו אוכלא להעבוג בעלמא ומטרח בדבר שהוא כבר אוכל לא טרחינן: ומפספסים את הכיפים. עגפים לחיים של ארז מפזרים ושוטחים אותן לפני הבהמה שתריח ריחן דבלאו פספוס לא הוו אוכלא: אבל לא את הזירין. הן הן פקיעי עמיר אלא שהפקיעין יש להן שני קשרים אחד בראשן ואחד בסופן והזירין יש להן שלשה קשרים קשר אחד יתר באמצען וקאמרה מתניתין שאין מפספסים את הזירין ואע"פ שהן דאוקים זה בזה ומתחממים והבהמה קלה בהן אלא מתיר שלשה אגדיהן בלבד דהשתרת אגדיהן משוי לה אוכלא כפקיעין: אין מרסקין את השחת. אין מחתכין עשב של תבואה והיא אספסתא משום דטרחא שלא לצורך הוא: רבי יהודה מתיר בחרובין לבהמה דקה. שטיה דקות וקשין לה ואין הלכה כר"י: **ג** אין אובסין. [אין] מאכילין אותו על כרחו ואוחזים לו בגרונו ופי' אובסין עושין לה אכום בתוך מעיה: ולא

דוכסין

יכין — תפארת ישראל — יכין

ופי' ס"א ל"ג). וי"א דלדידן דלית לן רפ"ר אם יש תשש גויכה מותר להוציא מעותיו גם חוץ לחוט העירוב [א"ר שם כ"ע]. וי"א שאעפ"כ יזהר מלהכניסה בקול כל זמן שקשורה למשא. די"א דגם בחלר שיך מחמר (רמב"א רמ"ו י"ב). וי"א כיון דאדם בלא עשה עקירה וגם הנחה אסור רק מדרבנן. בבהמה שרי אז לכתחילה להכניסה בקול כשאין עמו עובד כוכבים. דלא גזרו אבהמה בבהמה (כשבת קנ"ג ב'. וש"ה כ"ב). ומה"ט אין לחוש אם הרועה מוציא בהמות ישראל לחוץ לתחום (ש"ס כ"ג). דאף דבהמה וכלים כרגלי בעלים (כפי' אל"ג) היינו שאסור ישראל להוליכה חוץ לתחום. אבל בילאה מעצמה אז בהוליכה עובד כוכבים. אינו זקוק לה. ובהחשיך לו בדרך בע"ש והוא רוכב. ורגליו למעלה מי"ט. י"א דלא ירד. דהרי כשירד יעבור ודאי על תחומין. וכשלא ירד שמא קיי"ל אין מחומין למעלה מיו"ד ואי"כ לא עבר אתחומין וליכא רק שבות דרכיבה דקיל מתחומין דאית בה סרך דאורייתא. וקיי"ל דירד. דחוץ י"ב מיל בין כך וכך הוא מדרבנן והרי עבר כמו אשבות דרכיבה. ואפי' חוץ לי"ב מיל ורגליו למעלה מיו"ד. אפ"ה עדיף טפי שירד דאפילו רגליו למעלה מיו"ד יש איסור תחומין. דרכוב ניחא תשמישתיה וכמהלך דמי (ומ"ש אבן העזר רמ"ו דזה דוקא לענין קימה דתלמיד לפני רבו (קידושין דל"ג ב') . כמה"כ אתמיעתיה תוס' (כ"מ ד"ע ב') שהקשו מזה אספינה מהלכת (ופי' רע"ז פי' ל"ד ד' ורמב"א ל"ע ה') ופי' מ"ש בפירושיו פ"א דל"ה אות מ"ג דל"ל דאי' מבוארת דהילוך עדיף אפי' בחוק מי"ב מיל). ומה"ט אם יושב בעגלה. אפי' עובד כוכבים מוליכה. ירד (ש"ה י"ח). ואם חלל העגלה מלבד גובה הגלגלים גבוה י"ט (דהגלגלים לא הוה מחילה. דגדיים בוקעין גה). וגם רחבה ד"ט למעלה אפי' מתקצרת למטה. הו"ל כרה"י גמור. ולריך ליזהר המהלך מליטול או מלהניח לשם שום דבר משתחשך. כמוציא מרשות לרשות. אבל אז אין בו חשש שביתת בהמתו. אחמשך

אור

פרק כד א [במשנה] והשקין נופלים מאליהם. ובכלים הנשברים מחמת נפילה לארץ מותר להניח תחתיהם כרים וכסת ת ודוקא במשאות קטנות שיוכל את"כ לשימטן מתחתיהם אבל במשאות גדולות לא משום שאסור לבטל כלי מהיכנו. גמ'. ועיין בש"ע או"ח סי' רס"ו דס"מ לא יניחם על הבהמה משום צער בעלי חיים ועיין בסג"א שם ס"ק י"ד שהוכיח מרש"י דביטול כלי מהיכנו לצורך הפסד שפיר דמי וחוא סם גיין קנ"ד ב' דעל הא דפריך בגמ' והאיכא צער בעלי חיים פירש"י דליתי דאורייתא ולידחי דרבנן ביטול כלי מהיכנו וכוונת הסג"א היא דהרמב"ן והרשב"א חקשו על פירש"י תנ"ל דהא משם צע"ח אינגו מוכרח לבטל כלי מהיכנו דהא יכול להתיר החבלים והכלים יפלו מאליהם ואי משם שבירת הכלים הא הוי רק הפסד ולא צע"ח והרמב"ן והרשב"א פירשו על כי דקושית הגמ' היא באמת על רבן

יכין — תפארת ישראל — יכין

הענלה. דהרי הזורק רשות לו מעבירו ד"א ברה"ר פטור ואסור. ובבהמה לא אסבותין (ש"ה כ"ג). ולי"א בשבות גם משום מחמר ליכא (רש"ו מג"א סק"ז) ובפרט כשהענלה למעלה מיו"ד. וגם לא עמדה. רק מתגלגלת. אלא עשתה הבהמה עקירה והנחה (כמ"ש רמב"א [רש"ו סק"ז] דגלגול לאו שוקר הוא. וכ"ל רבי' משבת [ד"ת כ']. בזרזא דקני רמא וזקפי' רמי וזקפי' לאו עקירה היא. ועכ"פ לא זכיתי להבין דברי הרמב"ם (פי"ג סי"א) שאחר שהביא מימרא זאת סיים שהמגלגל שוקר הוא. וע"כ לריך לחלק בין רמא וזקפי' לאו מגלגל. וא"כ קשה לרמב"א. דהרי הרמב"ם בשתיו ברור אלו דגלגול שוקר הוא. וכפי הנראה רמא וזקפי' הוא שפי עקירה והנחה מגלגול. וא"ע). אולם מי שהחשיך בדרך בע"ש ואין עמו עובד כוכבים ובהמה. עדיף שיתן כיסו לו משאו שעליו לשוטה מלחרש. ולחרש מלקטן. ובאין עמו גם אי מאלו. מטלטלו פחות פחות מד' אמות. ויעמוד כל פעם בינתיים (רש"ו ז'): ד) של עיר. שהוא מקום המשתמר: ה) משום לער ב"ה. אבל אסור לפנות המשא מהענלה חוץ לחוט העירוב. מדהוצא מחוץ לתחום: ו) ואם ירא שיתברו. מניח כרים מתחת. ואם הכלים כבדים שא"א שיסמוט הכרים אה"כ מתחת הכלים המוקלים. אז מוטב שיטלטל המוקלים לפי שעה. ולא יבטל הכרים מהיכנו כל השבת שלו (שם ס"ע): ז) קשי שבלים אגודים: ח) דבל"ז אינה יכולה לאכול. אבל אסור לספספן כדי שתריח ותאכל. מדחזי בלא"ה. לא עדיפון לענגה (שכ"ד ד'): ט) מספספין: י) עגפים רכים אגודים. דבלא שפסוף לא חזי לבהמה: יא) הן הן פקיעי עמיר. רק שנקשרו בג' קשרים. וקמ"ל דאע"ג דע"י רבוי קשרים נדחקו יחד והבהמה קלה בהן. אפ"ה לא יפספס. רק יתירן: יב) (לערייבנן): יג) עשב של תבואה שלא גדל שלש גדולו. דטרחא שלא לצורך היא: יד) (בתקסהארנן): טו) אע"ג שטיה דקות. והכי קיי"ל (שם): טו) (שטאפפנן). והיינו שמאכילה

בידו

גדול

גמליאל דאיך הניח חמורו טעונה עד מוצאי שבת אמאי לא התיר החבלים ויפלו השקים ואי משום דמצטרו זיקי האיכא צע"ח ואיך דחה צע"ח משום הפסד. [ועיין בדגול מרבבה שם על המג"א הנ"ל ואישתמיטתיה דברי הרמב"ן והרשב"א הנ"ל]. עכ"פ תיכיח המג"א מרש"י הנ"ל דבמקום הפסד מרובה מותר לבטל כלי מהיכנו. ולפע"ד אין ראי' דאשר הרש"י סובר כמ"ש בשפתי תו"ס פ"ק דע"ז דף י"א דצע"ח אינו אסור אלא כשמצערה בלי ריוח אבל בשביל ריוח צע"ח אינו אסור. ועיין בזה בנוב"י מה"ת חלק יו"ד סי' י' וא"כ אתי שפיר דלצורך הפסד מותר צע"ח ובשביל צע"ח מותר לבטל מהיכנו ולכולם בשביל הפסד אסור לבטל משא"כ הכא דמשום הפסד ליכא איסור דצע"ח ומשום צע"ח הותר לבטל ודו"ק והרמב"ן והרשב"א ויסברו דצע"ח אסור אף בשביל ריוח ולהכי תקשו. ועיי בנוב"י שם:

ב מתירין. קי"ל פ"א ג' אין אובסין. קי"ל כ"ג ל"ל פס"ג ומל"ל פי"א ופכ"א מתומת פיתים פי' י"ג פסיקתא דר"ב פיסקא אז קרנני פס"ל פס"ו מדלא מפלי פי' י"ג:

שנויי נוסחאות

ושאינן ניטלין בשבת (בד"מ ובכי"ק ובמכבי"ל ליתא. (את) החבלים בד"מ ובמכבי"ל ליתא. והשקין נופלין (מאליהם) בד"מ ובמכבי"ל ליתא. ב פקיעי עמיר בד"מ פקיעי אמיר. בהמה בכי"מ הבהמה. הכיפין בד"מ ובכי"ק הכפין. (את) הזירין בד"מ. הזרין בכי"ק ליתא ובמכב"ל ג' שונל מ הזירין בגמ' ובכי"ק דפו"י. הזיזין. (את) החרובין בד"מ ליתא. בין גסה במכב"ל ובין.

תוספות חדשים

ב [בר"ב ד"ה] ר"י מתיר פי' ואין הלכה עכ"ל וכ"ם נס"ע סי' שכ"ג כעיף מ"ג

ראשון לציון

ג תי"ם סד"ה] אין אובסין פי' וכיוצא בו. ע' יסל"מו

תוספות רע"ק

פכ"ד א [אות קעט] במשנת והשקין נופלים. ואם הם דברים שישברו בנפילתם מניח כרים וכסתות תחתיהם. ודוקא במשאות קטנות דאפשר לנער הכרים (דלא הוי בסים כיון דאין דעתו להניח שם כל השבת כמ"ש תוס' רפ"ק דביצה בתירוצים הא'. והיינו בתוס' חדשים לעיל פכ"א מ"ג לאידך תירוצם דשם דלא ברירא להו כן וע"ב רפ"ל דאפי' במניח בשבת בחהיא דעצמות וקליפים ואין דעתו להניח כל השבת ג"כ הוי מוקצה וכן מוכח דעת תוס' בשבת דף מ"ר ע"ב ד"ה יש עליה מעות. ולפ"ז קשה החיא דהכא איך יכול לנער חכרים הא הוי בסים וא"כ גם משאות קטנות יהיה ביטול כלי מהיכנו וצ"ע. ובגליון המג"א כתבתי די"ל דבשירצו להשתמש בכרים יניד עליה גם דבר המותו חשוב וכיון דבה"ש לא הי' בסים וגם עתה אחר הנחת החיתר עליה לא הוי בסים אף דשעה א' היה בסים לדבר אסור מ"מ הוי בכלל אין מוקצה לחצי שבת אבל משאות גדולות דא"א לנער לא דהוי ביטול כלי מהיכנו (עיין לעיל פ"ג מ"ו) ודוקא דאיכא פסידא בשבירתם. אבל בלא"ה אף במשאות קטנות

www.bar-ilan.ac.il www.hebrewbooks.com

קטניות אלו לידי לישת קמח וכיוצא בו: מלעיטין. לשון הלעיטני נא (בראשית כ"ה). הרמב"ם: ד מחתכין את הדלועים. פירש הר"ב התלושים וכן פרש"י ומסיק בבית יוסף דהייטו התלושין מאתמול דמחובר אין דלא לקמן מבטוד יום אקליהו מדעתיה ומודה ביה ר"ש. וכתבו התוס' בפרק קמא דחולין דף י"ד דקמסמע לן דמשוי אוכלא שרי ולא תני לה בהדי פקיעי עמיר ואינך משום דמילי דאחוך תני בהדי הדדי ע"כ. [וכ"כ הרא"ש בפירקין]. ול"נ דאלעזריך למתני בהדי נבילה לאשמעינן דנבלה דומיא דדלועין כו' כמו שכתבתי בסמוך בס"ד: ואת הנבלה. ה"ג מפרש בגמ' [שבת קנ"ה:] דנבלה דומיא דדלועים מה דלועים דאשוי אף נבלה דאשוי והיכי משכחת [לה] בבשר פילי א"נ בגוריתא זוטרתא. פירש רש"י כלבים דקאמר בגוריתא זוטרי דכל נבלה קשה להם: לכלבים. כתב הר"ב אע"ג דבין השמשות היתה עומדת לאדם ולא לבהמה. וכ"כ רש"י. ותמיהה דהא אף לאדם לא קיימא בין השמשות לשמוע מספק שבת. ומיהו בגמ' פסחים פרק מקום שנהגו ופ"ק דבילה קאמר תלמודא מהך משנה דלרבי יהודה מוכן לאדם לא הוי מוכן לבהמה ופירשו בתוספות דמוכן לאדם היינו שעומדת לאכילת אדם ולא הקלוה בלא יהנה בה אדם אלא שאסורה מחמת איסור באותו שבת. והלכך אי לאו דאמרינן מוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים הוי שרי ליתן לכלבים משום דלכלבים ראויה אפילו חיים כגון עופות וכיוצא בהן. ובהו ליכא מוקלה מחמת איסור ואמאי קאמר ר', הודה פ"ג דבילה כתב הר"ב וה"מ שהיתה מסוכנת מאתמול דדעתיה עילויה אין ללמוד מהתם להכא. דהתם גבי יום טוב דקיימא לן כרבי יהודה במוקלה ביו"ט כמו שאתתוב בס"ד במ"ג פ"ד ממסכת בילה. הילכך בעינן שתהא מסוכנת. אבל בשבת דקיי"ל כר"ש כמו שכתב הר"ב בספ"ג לא בעינן מסוכנת הכי מסיק הבית יוסף אליבא דכל הפוסקים מלבד הטור שכתב בפירוש בסי' תקי"ח בהלכות יו"ט דאפי' לר' שמעון בעינן שתהא מסוכנת ואמה עליו הב"י בסי' שכ"ד: ה ונשאלין לחכם. לפי שהגדר המותר ע"י חכם צריך הקירה על החבריה אם היא מעיקרא ועל הפתח אם פותחין בה הילכך הני נשאלין שהחכם שואל בהם וכיוצא

בהם

דורסים. שדורס המאכל לתוך גרונה ומיהו לא הוי כמו אוכסין: אבל מלעיטין. שאותה לו המאכל למקום שיכול להחזיר: אין ממראין. מפטמין לשון וחלב מריאים (ישעיה ז') ופי' המרראה שאותה לו המאכל לפנים מבית הבליעה במקום שאינו יכול להחזיר: ומהלקטין לתרנגולים. שאותה המאכל לתוך פיו במקום שיכול להחזיר: אבל לא גובלין. אין לשון אותו במים: אין נותנין מים לפני דבורים. שאין מזונותיהן עליו שיולאין ואוכלין בשדה ומים מצויין להם באגמים: דורסיאות. יונים שגדלים בבתים ונקראים דורסיאות על שם הורדום המלך שהיה מגדל מהן באלמונו: ד מחתכין את הדלועין. התלושין לפני הבהמה ואע"ג דשתמן לאו למאכל בהמה קיימי אלא לאדם*: ואת הנבלה. שנתנבלה היום ואע"ג דבין השמשות היתה עומדת לאדם ולא לבהמה: רבי יהודה אומר אם לא היתה נבילה מע"ש אסורה. דכל מידי דמזי לאינם לא מקלה ליה לבהמה ואפי' חולה מע"ש סובר שתתרפא ואין הלכה כרבי יהודה: ד מפירין. בעל לאשתו ואב לבנו: ונשאלין. לחכם: שהן לצורך השבת. כגון שגדר שלא יאכל היום ואשאלין דוקא קאי דאילו בעל לא

אב

דורסים (יז) אבל מלעיטין (יח) ואין ממרים את העגלים (יט) אבל מלעיטין (יח) ומהלקטין (יח) לתרנגולין (יט). ונותנין מים למורסן (כ) אבל לא גובלים (כא) ואין נותנין מים לפני דבורים ולפני יונים שבשובך (כב) אבל נותנין לפני אווזין ותרנגולים (כג) ולפני יוני הרדיסיות (כד): ד מחתכין את הדילועין לפני הבהמה (כה) ואת הנבלה לפני הכלבים (כו). רבי יהודה אומר אם לא היתה נבלה מערב שבת אסורה לפי שאינה מן המוכן: ה מפירין נדרים בשבת (כז) ונשאלין לדברים (כח) שהן לצורך השבת* (כט).

רבי יהודה אומר אם לא היתה נבילה מע"ש אסורה. דכל מידי דמזי לאינם לא מקלה ליה לבהמה ואפי' חולה מע"ש סובר שתתרפא ואין הלכה כרבי יהודה: ד מפירין. בעל לאשתו ואב לבנו: ונשאלין. לחכם: שהן לצורך השבת. כגון שגדר שלא יאכל היום ואשאלין דוקא קאי דאילו בעל לא

אב

יכין תפארת ישראל יכין

בידו ותוחב לה בגרונה במקום שתוכל להחזיר. אבל הרבה כל כך עד שנעשין כמי מעיה כלתום מלא: יח) שדורס המאכל לגרונה למקום שאינה יכולה להחזיר אף שמאכילה רק מעט. ת"ל ר"ל שדרס מה שאכלה מעלמה: יח) שתוחב המאכל למקום שתוכל להחזירו: יט) וה"ה לתת מודעלן לאווזה למקום שתוכל להחזיר. אבל לא יטלטל האווז (שם ס"ע). (וג"ל דהמרראה הוא לשון מורלתו בגולתה. שהוא הזפק מקום הטורה. כך בבהמה מקום הכרס הוא תחת זפק בעוף ולשם תוחב המאכל. אבל הלעטה הוא במקום שיכול להחזיר. והוא לשון הלעיטני נא מן האדום האדום הזה. דהיינו שתוחב בבית הבליעה): כ) (קלייא). ויש לאוסרים. דמתני' בנתן מים מערב שבת מיירי ומערבין מעט בשבת (שם ס"ג): כא) (קנעטען): כב) מדיכולים לשתות בהגמים: כג) שגדלין בבית: כד) מין יוני בית ונקראין הרדסיאות. ע"ש

תוספות רע"ק

קטנות אסור. גמרא: ד [אות קפ] ברע"ב ד"ה מחתכין אלא לאדם. וכ"כ רש"י במתני'. ולפ"ז צ"ל דאף דהדלועים עדיין עומדים להצניעם עד אחר שבת ולבשלם לאדם מ"מ מותר לר"ש להאכילו לכלבים. וג"ל לא מיבעי' לשיטת תוס' פרק מפנין דף קכ"ח ע"א ד"ה דג תפל דס"ל שם דלר"ש מותר לטלטל בשבת בשר תפל כיון דראוי לכלבים. וכן נ"ל לדייק בדעת רש"י ומלשונו פרק כירה דף מ"ה ע"ב ד"ה דאית בה ביצת אפרוח. דתכא שרי. אלא אפילו לדעת הרשב"א בחידושיו פרק מפנין ופרק נוטל. וכ"ח דעת תרו"ה פרק נוטל דגם לר"ש בשר חי אסור לטלטל כיון דעדיין עומדת לאדם לא שרי להו לכלבים ובהחיא דמפנין אינו מותר אלא בבשר פרוח דעומדת לכלבים כמו גבלה. מ"מ י"ל דמודו דבשר חי מותר להאכילו לכלבים לר"ש דדוקא לטלטול בעלמא אסור דאמרינן מסתמא לא יתנהו לכלבים ולא חזי תיום לכלום. אבל אם באמת רוצה ליתנהו לכלבים מותר דעתה שמזמינו לכלבים עומד לכלבים. אלא דבה"ש עדיין לא היה עומד לכלבים ודמי לגבלה שנתנבלה בשבת. באופן די"ל דפי' הרע"ב עולה יפה אף לשי' מת תרו"ת והרשב"א הנ"ל. ובתוי"ט כתב וכתבו התוס' בחולין דף י"ד דקמ"ל דמשוי אוכלא וכו'. ולענ"ד דברי רש"י והרע"ב לא מפרשי' כן אלא דגם דלועים שייכים בפלוגתא דר"י ור"ש דלר"י אסור לתתכם לפני הכלבים כיון דבה"ש לא היה עומד לכלבים והוי כמו נתנבלה בשבת והקישיא באמת על תוס' דגדחקו ולא נחתי להכי וצ"ע: ה [אות קפא] במשנה לצורך חשבת. בנדרים דף ע"ז ע"א כתב הר"ן כיון דצריך חכם או ג' הדיוטות מחזי כדינא. א"נ שאין שעת עוברת לשאלה. חטוה לי הא ע"כ מוכח מעם הב' דאפ"ל לטעם הא' מטילא בחפרת בעל דלא מחזי כדינא אף אלו לא היה

שעה

ואין נותנין מים. יומא' שבת פ"ג ה"ז הוי' פכ"ח שם פי"ח טוש"ע א"ח סי' שכ"ד סעי' י"ח: אבל נותנין לפני אווזין תוס' שבת פ' האוכל דף ק"ו: ד מחתכין. קב"ה ע"ב ג"ל פ' ע"ח ו' ע"ב ב"ז ע"ב ספחים ל"ע ע"ב חולין י"ח ע"ח תוס' ב"ב קכ"ב לום בנה פ"ב קכ"ם ע"ה: ואת הנבלה. מ"ר שם פכ"ח ה"ח קפ"ב שם פוש"ע א"ח סי' שכ"ד סעיף ז': רי"א. פסחים ל"ו ע"ב חולין י"ד ע"ח יומא מ"ג ע"ח: ה מפירין. אלה ע"ב ב"ח: ה מפירין. אלה ע"ח ע"ב נדרים ס"ו ע"ח יומא מ"ג ע"ח: ה מפירין.

שנויי נוסחאות

ג מסרים בבבל מאמרין ועי' תוס' מלעיטין בד"ה וכ"ר ומבבל מלעיטין אותן. ומהלקטין בד"ה ובבבל מהלקטין. לתרנגולים בכי"ק לתורנגלי' (ובסמוך ותרנגלים) בכי"מ את התרנגולין וכי"ב בכי"ק בכי"מ את התרנגולת. למורסן בד"ג על גבי מורסן וכי"ה במבבל ושם המורסן. שבשובך במבבל על שובך. נותנין לפני בכי"מ נותנים מים. יוני הרדיסיות במבבל יונים הירודוסיו' בכי"מ הרדסי' בכי"מ יונים דורסאות בד"ג יונים דודסיות בכי"ק יונים רודסיות: ד הבהמה בכי"ק ובכי"מ בהמה: ה נדרים (בשבת) במבבל ד' שוגלטו ליתא ועי' רש"י ד"ה ונשאלה לצורך וכפי' הרא"ש לנדרים (ע זא) ד"ה אבל (ד"ס). אולם מרש' אין כל כך רמי' דגם בלשון מפירין נדרים כו' מפליג בהו מהדדי ע"ש. ונשאלין בכי"מ ושואלין וע' תוי"ט. לדברים כ"ה במשניות ד' ריוזא פרלג וקרלקי בד"ג ובכי"ק ובמבבל נדרים במבבל ובמ"ם שם פי' הר"ב ד"ר לנדרים.

תוספות חדשים

ד [בר"ב ד"ה] ר"ו כו' שהתרפא ואין הלכה כר"ש עכ"ל וכ"פ בכ"מ סימן שכ"ד סעיף ז':

ראשון לציון

ג [במשנה] ואין ממרים. במבבל אותה ממאמרין ולולי דמסתפינא הייתי אומר דעשות הוא ול"ל ממרלין כדאיתא בפירוש הר"ב הכא אתנם בפירוש הרמב"ם איתא ממרין וכ' מלעיטין וממרין בתיקון מלות עבריות מלעיטין מגזירת הלעיטני נא וממרין מענין ויזנח שור ומריא (שמואל ב ו) ע"כ ומלשון גמ' וכרייתא שם איזהו המרלה מטמע קלא כגיכסה הר"ב ממרלין:

---

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

אב* מפר בין נדרים שהן לצורך השבת בין נדרים שאינן לצורך השבת כיון שאינו יכול להפר אלא ביום שמעו בלבד ונדרים שהן לצורך השבת אפילו היה לו פנאי להבאל עליהם קודם השבת נשאלין עליהם בשבת: ופוקקין את המאור. החלון שממנו האורה נכנסת סותמין אותו בלוח או בשאר כל דבר שרגילים לסתום בו: ומודדין את המטלית. כגון אם היתה טמאה וגנעה בטהרות מודדין אותה אם יש בה ג' אצבעות על ג' אצבעות לידע אם נטמאו הטהרות אם לאו דמטלית פחותה מג' על ג' אינה לא מיטמאה ולא מטמאה: ואת המקוה. לידע אם יש בה אמה על אמה ברוס שלש אמות שאלו מדידות של מלוה הן לפיכך מותר למדוד אותן בשבת: שפקקו את המאור. את החלון וקרוי מאור שממנו האורה נכנסת: בטפיח. פך של חרס: מקדה. כלי חרס: בגמי. להכי נקט גמי שראוי למאכל בהמה ולא מבטל ליה להיות קשר של קיימא: לידע אם יש בגיגית פותח טפח. כמין שביל קטן היה בשני בתים שלא היה מקורה אלא שגיגית מונחת על גבו והיו חלונות פתוחות מן הבתים אל השביל והיו חושבין שמא ימות מת בבית אחד ותהא הטומאה בא מן החלון אל השביל ומן השביל אל הבית האחר דרך החלון הפתוח לפיכך פקקו את החלון הפתוח לבית שהטומאה בתוכו בטפיח של חרס וגבו לגד השביל וכלי חרס אינו מיטמא מגבו וחוזר כי חשבו שמא אין בסדק הגיגית פותח טפח ונמצאת הגיגית מאהלת על השביל והטומאה בא דרך השביל מבית זה לבית זה. אח"כ הוצרכו לפתוח החלון וליטול אותו טפיח הפקוק בחלון ובאו לידע אם יש באותו סדק של גיגית פותח טפח ואין שם אהל באותו שביל להבית את הטומאה. שהטומאה יוצאה מן השביל דרך סדק שבגיגית כלפי מעלה. או אין בסדק של גיגית פותח טפח. ונמצאת השביל כאהל ומביאה את הטומאה מבית לבית. ומדדו מקדה של חרס וקשרוה בגמי והושיטוה כלפי מעלה. לראות אם היה בסדק הגיגית פותח טפח

פוקקין את המאור לו) ומודדין את המטלית לא) ואת המקוה לב). ומעשה בימי אביו של רבי צדוק ובימי אבא שאול בן בטנית לג) שפקקו את המאורלד) בטפיחלה) וקשרו את המקידה לו) בגמי לז) לידע אם יש בגיגית לח) פותח טפח אם לאו לט); ומדבריהן למדנו

שפוקקין

ונטמאת כשנפתחה שוב אינה מטמאה כדתנן במשנה ח' פרק כ"ז דכלים: שפקקו את המאור בטפיח. זה שכתב הר"ב בזה הלשון פקקו את החלון הפתוח לבית שהטומאה בתוכו. פירושו הפתוח כנגד הבית שהטומאה בתוכו. ולכך נתנו הטפיח גבו מול השביל כדי שלא יקבל טומאה מהמת שבבית שכנגדו שהטומאה יוצאה ממנו ומתפשטת תחת הגיגית עד לטפיח* [*ומשו"ה לא פירש שפקקו החלון של הבית שהמת בתוכו דמסתמא לאותו שחושש פן יתטמא הוא שפוקק ולא לאותו שכבר טמא דמאי איכפת ליה]: לידע אם יש בגיגית פותח טפח. פירש הר"ב ואין שם אהל כו' שהטומאה יוצאת מן השביל דרך הסדק וכו'. וא"ל שבמי לדי הסדק לא היה ברוחב שום אחד מהן טפח. דאי לאו הכי. אכתי איכא אהל טפח המביא הטומאה לבית שני. ולהרמב"ם פירוש אחר שמפרש שבני בתים סמוכים היו. ובכותל המפרדת היה חלון ובאותו חלון גיגית. פי' שמטות רוצה לומר שכוכים שעושין בזמנינו בכל החלונות והיתה שבורה בשמטת זה. וקשרו כו'. לידע אם יש פותח טפח. ומביא הטומאה לבית השני.

ובפקיקה

יבין תפארת ישראל יבין

מ'): ל) ר"ל סותמין החלון עם לוח כדבנן (פי"ז מ"ז): לא) לעפבנן. שהוא טמא שנגע בטהרות. מותר למדדו. שאם אין בו ג' על ג' אצבעות אינו נטמא ואינו מטמא: לב) לידע אם היא אמה על אמה ברוס ג' אמות דאז ראוי לטבול בה. מדהיא אז מ' סאה דברי לטבול בשבת (כגילה פ"ב מ"כ). ונעשית דכולהו. דמדיחת מלוא מותר. ובלא מלוא הו"ל עובדין דחול ואסור (ש"ו ס"ג): לג) הוא המזכר בגילה (פ"ג מ"ח) והיה בהדור שסמוך לחרבן דר' לוזק בזמן החרבן היה (כגיטין דכ"ו מ'): לד) חלון: לה) (קרינבנן) של חרס: לו) (טאפף): לז) (באסט) עשוי כחבל: לח) (פאם): לט) כך היה מעשה. כ' בתין סמוכין. ובינייהן שביל. וחלון הבית היה פתוח לשביל. וכזית ממת היה מונח בשביל סמוך לחלון. וממעל לטומאה היה מונח גיגית סחוק דחוק בין [כ' הכתלים. והוא האהיל על הטומאה שתחתיו נגד

החלון. והגה לולא הגיגית לא היה טומאה נכנסת לחלון הבית מדאין אהל על גביו. בוקע טומאה ועולה רק כנגדו. אבל ע"י הגיגית שהאהיל על הטומאה. הו"ל כמליא טומאה תחתיו. ומתפשטת הטומאה מתחת הגיגית לתוך חלון הבית. לכן שתמו החלון מקודם שהוא שם הגיגית. בטפיח. שהוא כלי חרס והניחו גב הטפיח נגד השביל. וגב כלי חרס שאינו מקבל טומאה הולך מפני הטומאה מלכתו. והיינו דישא שפקקו המאור בטפיח. אח"כ רצו לחזור ולהסיר הטפיח. להכי לקחו מקידה שרחבה טפח. וקשרוהו בחבל גמי אריך. ועלו לגג ממעל למקום הגחת הגיגית. ושלשו המקידה למטה לתוך סדק הגיגית. שהיה הסדק מכוון נגד הטומאה ורצו לראות אם יהיה הסדק רוחב טפח. אז יהיה הטומאה רק בוקעת ועולה כנגדה ולא התפשט ע"י הגיגית לתוך חלון הבית (כפ"י

דלהלות

תוספות רע"ק

שעה עוברת יכול להפר בשבת ומה דקתני במתני' דנדרים נדרה עם חשיכה מיפר עד שלא תחשך שאם השכה ולא הפר אינו יכול להפר. זהו לאו דרך תינת טעם הוא אלא דהוא סלתא באפי נפשה כיון דיכול להפר בשבת צריך להקדים עצמו להפר מיד עם חשיכה דאם חשיכה אינו יכול להפר (וכדאוכחי' לומר לפי צד האיבעי' דבעל מפר ג"ב רק נדרים שלצורך שבת דודאי לאו נתינת טעם הוא דהא לצורך שבת אף חכם דאין שעה עוברת מותר) א"כ יקשה מה פרכי' בנדרים דף ע"ט ע"א אמאי לחוי כשותק ע"מ למיקם. דהא אף אם נידון כן ויהיה בידו להפר לסחר מ"מ יכול להפר בשבת וסמילא שתיקתו לא הוי כמו ע"מ למיקם. אע"כ דס"ל להש"ס דלפי האמת דשמעי' מסתני' דנדרת עם חשיכה דבזמן מועט כזה דלאו צורך שבת היא מ"מ מיפר ומוכח דמיפר אף שלא לצורך שבת בזה צריכים לטעם דשעת עוברת דשפיר פרכינן דאמאי סברי שעה עוברת הא יהיה כשותק ע"מ למיקם. וכן

בסוגיא דנדרים דף ע"ז מסקי' דלהך תנא דס"ל הפרת נדרים מעל"ע אינו יכול להפר בשבת תרי דבאין שעה עוברת גם בעל דלא מחוי כדינא אינו יכול להפר ומוכח כטעם שני דהר"ן הנ"ל וצ"ע: [אות קפב] ברע"ב ד"ה שהן לצורך. דאלו בעל או אב. הכי מסקינן בנדרים דף ע"ז דמוכח מסתני' דמיפר אף שלא לצורך שבת. ואם כן מתני' דהכא דקתני שהן לצורך השבת קאי רק על ונשאלין לחכם. מזה קשה לי בסוגיא בשבת דס"ו ע"ב כתיב רמב"ח מפירים נדרים בשבת. ואמאי ניחא מי ייחר דמיודקק לה בעל. ומאי קושיא דלמא באמת לא תותר לאכול בשבת והחפרה מועיל על אחר שבת דהא מיפר אף שלי"צ שבת. ודוחק לומר דפריך מברייתא דמייתי בנדרים שם דתני ר"ז דבר"פ אין מפירין נדרים אלא לצורך שבת ומקצר חלשון. וגם מהרש"ל מניה דצ"ל ספירין נדרים בשבת ונשאלים דמשמע ליה דפרכת הש"ס מסתני' דהכא וצ"ע: [אות קפג] בתי"ט ד"ה שפקקו כו' עד לטפיח. וע' פ"ו מ"ב דאהלו' ובתי"ט שם:

ויקשרו. מוש"ע סי"ח פימו ס"ז פעיף ח': ומדבריהם. קפ"ו ע"ב:

שנויי נוסחאות

פוקקין בד"ב ובכי"ק ובמשני"ב ופוקקין. המטלית בד"ב המטליות בגליון כי"מ המטלניות. את המקוה במשנ"ב ומודדין את.. בכי"מ דקושרין את המקדה בגמי [אם יש בזה צורך לשבת. ובזה ניחא המעשה שסביל לגמד ממנו על שלש אלה: על הפקיקה המדידה והקשירה] ובגליון שם הוגה ומודדין את המקדה בגמי. לפי רש"י היה בסדר מקום מטלית. ומעשה בד"ב ובכי"ק ובמשני"ב מעשה. אביו של ר"צ בכי"ק יחושע של ר"צ ובולי ל"ל יחושע אביו של ר"צ.(בן בטנית) בראש"ם ד"ו ליתא בכי"ק בן בטנית. (בטפיח) בראש"ם ד"ו ליתא בכי"ק בטפיח. אם לאו במשני"ב ואם לא. ומדבריהם במשני"ב מדבריהם.

תוספות חדשים

ה [תי"ט ד"ה] ופוקקים כו' וכתבו התוס' וכו' כוונתו בזה מפום דאמרינן בפרק היסן דף כ"ז שאלא כ"ל כי"ל מר"ל כשהגיע חמה לסוכה מהו לפרוס עליה סדין ונעי ותפשוט ליה מדדיים דתנן פקק החלון ר"ל אומר נמצן שקשור כו' ומשני התם הוא דמבטל ליה אבל הכא דלא מבטל לא ופרש"י התם מבטל לספקק לגבי החלון כו' ע"ש ומעתה כלא זה היה אפשר לפקוק לפיכ"ז דמנ"ל דהך מתני' כרבנן דוקא דלמא אפי' כר"ל מיתוקמא דהיון דבכלי אינו כדהזינן מדמייתי עני' כמעשה דטפיח ח"כ אפשר דמודה ר"ל בכלי דהיון דמשמא לא מבטלה לא מבטלה לא הוי מוסיף משום הכי קאמר התוי"ט וכתבו התוס' וכו' כלו' דבספי"ז דמכילתין אמרינן דהיכ ר"י נפתא הלכה כר"ל מתיב רב עמרם ומדבריהם למדנו שפוקקין וכו' וכרגישו שם התוס' קושיא מ' והוא מתי קמותיב ר"ע דלמא בהיתא אפילו ר"ל מודה היון שהוא כלי לא מבטל ליה ודמי לסדין דנשיל ותילו זה באומרם ואע"ג דטפיח לא מבטל ליה כמו פקק איכא למימר דמבטל ליה עפי מסדין ע"כ ומעתה לפ"ז טפיר קאמרי רש"י וכר"ן דמתני' דרבנן דוקא וכו' ודו"ק. (ש"ל):

תוספות יום טוב

ח' מפר בין נדרים שהן לצורך השבת בין נדרים שאינן לצורך השבת כיון שאינו יכול להפר אלא ביום שמעו בלבד ונדרים שהן לצורך השבת אפילו היה לו פנאי להבאל עליהם קודם השבת נשאלין עליהם בשבת: ופוקקין את המאור. החלון שממנו האורה נכנסת סותמין אותו בלוח או בשאר כל דבר שרגילים לסתום בו: ומודדין את המטלית. כגון אם היתה טמאה וגנעה בטהרות מודדין אותה אם יש בה ג' אצבעות על ג' אצבעות לידע אם נטמאו הטהרות אם לאו דמטלית פחותה מג' על ג' אינה לא מיטמאה ולא מטמאה: ואת המקוה. לידע אם יש בה אמה על אמה ברוס שלש אמות שאלו מדידות של מלוה הן לפיכך מותר למדוד אותן בשבת: שפקקו את המאור. את החלון וקרוי מאור שממנו האורה נכנסת: בטפיח. פך של חרס: מקדה. כלי חרס: בגמי. להכי נקט גמי שראוי למאכל בהמה ולא מבטל ליה להיות קשר של קיימא: לידע אם יש בגיגית פותח טפח. כמין שביל קטן היה בשני בתים שלא היה מקורה אלא שגיגית מונחת על גבו והיו חלונות פתוחות מן הבתים אל השביל והיו חושבין שמא ימות מת בבית אחד ותהא הטומאה בא מן החלון אל השביל ומן השביל אל הבית האחר דרך החלון הפתוח לפיכך פקקו את החלון הפתוח לבית שהטומאה בתוכו בטפיח של חרס וגבו לגד השביל וכלי חרס אינו מיטמא מגבו וחוזר כי חשבו שמא אין בסדק הגיגית פותח טפח ונמצאת הגיגית מאהלת על השביל והטומאה בא דרך השביל מבית זה לבית זה. אח"כ הוצרכו לפתוח החלון וליטול אותו טפיח הפקוק בחלון ובאו לידע אם יש באותו סדק של גיגית פותח טפח ואין שם אהל באותו שביל להבית את הטומאה. שהטומאה יוצאה מן השביל דרך סדק שבגיגית כלפי מעלה. או אין בסדק של גיגית פותח טפח. ונמצאת השביל כאהל ומביאה את הטומאה מבית לבית. ומדדו מקדה של חרס וקשרוה בגמי והושיטוה כלפי מעלה. לראות אם היה בסדק הגיגית פותח טפח

ובפקיקה לא הזכיר למחי עבדי ואפשר דמעשה בפני עצמו הוא ואפשר נמי כפירוש הר"ב שמתחלה פקקו. ואחר כך הוצרכו לאותו פקק ונטלוהו ומדדו וכו'. ועיין עוד לקמן מזה: ומודדין. זה שכתב הר"ב והמדידה תהיה של מצוה כו' בגמ'. וכתבו התוס' דבפקיקה לא בעינן של מצוה. כלומר דשל מצוה לא מעלה ולא מוריד בפקיקה. דדוקא מדידה שאינה איסור כל כך אלא משום דהוי כעובדא דחול מהני של מצוה. אבל פקיקה דמשום תוספת אהל דדמי לבנין ליכא למשרי משום מצוה. כך נראה דבריהם בס"פ כל הכלים. ומה"ט בקשירה נמי לא בעינן דמצוה. כן נראה לכאורה לדעת התוספות ומדברי הר"ב שלא התנה דמצוה אלא במדידה לחוד. ואין נראה כן ממשנה י"ג פרק בתרא דעירובין. ובפירוש הרמב"ם התנה כמו כן בקשירה שתהא של מצוה. וכן בחיבורו פרק עשירי וכ"כ הטור בסי' ש"ז ולפי זה קשיא מ"ש פקיקה שלא התנה בו שיהא של מצוה לא בפירושו ולא בחיבורו פרק כ"ב. גם הטור בסי' ש"ג ובגמ' לא אתמר בהדיא שתהא של מצוה אלא במדידה. והתוס' שכתבו בפקיקה דלא בעינן. היינו לתרץ אמאי לא דחי התם בסוף פרק כל הכלים. דפקיקה דמצוה שאני. אבל לעולם י"ל דבקשירה להו דקשירה נמי בעינן דמצוה כדאיתא בהדיא במי"ג בפרק בתרא דעירובין ולריך טעם לחלק בין קשירה לפקיקה ואפשר לומר דקשירה אע"ג דאיכא של קיימא עין איכא כל כך בין של קיימא לאיכא של קיימא. ולפיכך מצריכין להיות דוקא דמצוה אבל פקיקה שאינו תוספת בנין ממש. אין לריך שתהא לשם מצוה. ומכל מקום הואיל ויש בו לד חשש איסור דאורייתא בתוספת בנין משום הכי לא מעלה נמי לגביה. אי הוה דמצוה. כמו שכתבו התוספות. כללו של דבר מדידה שאינה אלא כעובדא דהול צריך גבה לומר הואיל ובל מצוה הוא שרי. ופקיקה שיש בה משום בנין. לא שייך לומר גבה דמשום מצוה נתיר. אלא שאם נתיר יש להתיר אף בלא מצוה. וקשירה דלא איכא בו בין של קיימא לאיכא של קיימא ואיכא למראית עין מלאכה דאורייתא לא התירוה אלא דוקא במצוה. ולהרמב"ם יש לי עוד טעם אחר דמלריך מצוה בקשירה כמו במדידה והיינו משום דלהרמב"ם בפירוש המשנה נראה דהך דקתני שפקקו את המאור אינו ענין כלל לטומאת המת אלא שני מעשיות היו האחד שפקקו את המאור והבני שקשרו ומדדו ואלו השנים קשירה ומדידה היו מפני המת שהיה בבית אחד שלא יטמא בית שני הסמוך לו שהרי הוא לא ביאר הפקיקה בזה המעשה ומעתה דבגמ' קאמר מדידה דוקא דמצוה סבירא ליה להרמב"ם והטור דהוא הדין קשירה דהוה גבי המדידה מה שאין כן הפקיקה דלא הוי גבה אלא עובדא אחריתא אלא בגמ' נראה דפקקו המאור הוה ג"כ בזה המעשה עצמו דקאמר וגיגית סדוקה כו' ופקקו כו' ואולי גירסא אחרת היתה לו בגמ' [*ועיין מה שכתבתי במצוה ב' פרק י"ח דכלים]: סליק לה מסכת שבת

ומודדין. פי' פ"י פ"ה פ"ו ופל"ד עש פ"ב:

תוספות הדשים

[תוי"ט ד"ה] ומודדין כו' ויש בו תשש איסור לא רייתא וכו' עכ"ל. כוונתו לומר דלר"א דאסר פקיקה אסיר אפי' לדבר מצוה כיון דס"ל דאין מוסיפין על אהל ערלי טוי ויש לד תשש איסור דאורייי' ואין להקל בו לדידיה לגיכך מצוה. ולרבנן דסרו שרו אפי' בלא מצוה וכ"כ התוס' בהדיא בסוגיא דס"ב כל הכלים ד' קכ"ו ע"ב (פ"ג): [בא"ד] ולהרמב"ם יש לי עוד וכו' עכ"ל. כלומר דהעשה שכתב עד הנה שייך בין להרמב"ם ובין להתוס' אף בטעם הזה הבני לא שייך אלא להרמב"ם ולא להתוס' דלדידהו פקיקה נמי בלאתו מעשה היא וק"ל. (שם):

תפארת ישראל

יכין — דאהלות מ"א ודברי הר"ב תמוהים. שכ' דמיירי שהיה טומאה בבית. וק' אי הכי אפי' אין בסדק פותח טפח. אין הטומאה המתפשטת עובדת. דאין לבוד לטומאה. כי"ד שע"א רע"ז שם סק"ה. ופי"א דאהלות): מ) קשר שאינו של קיימא: נשלמה מסכת שבת

יכין

הלכתא גבירתא כללא דפרק כד

פרק כד משנה א מי שהלך בדרך. וקרש עליו היום. שע"י איזהו סבה נתעכב בדרך [דאם במזיד נקרא רשע ומחלל שבת וצריך כפרה וסליחה]. א) ביש עמו עובד כוכבים שאינו שכירו. ניתן כיסו עם הסעות. או שאר החפצים. להעובד כוכבים וקיצב לו שכר. קודם שחשיכה. ואפי' בלא שכר ומשחשיכה מותר [ובמצא מציאה בשבת שלא זכה בה ישראל מע"ש אסור לומר לעובד כוכבים שיביאנה. ולע"ר זציק"ל יאמר כיסי נפל כאן. ואיני יודע מה אעשה]. ב) באינו מאמין לעובד כוכבים. או שהמשא כבד ויש עמו בהמה. אז באם הבהמה של עובד כוכבים מותר להניח עלי' כיסו. רק שיזהר ישראל מלחתרה. ואם הבהמה שלו דמציות על שביתתה. יתננה במתנה גמורה לעובד כוכבים. או ימכרנה לו קודם שבת ויקננה עובד כוכבים בטשוכה. ואם אפשר יתן ג"כ פרוטה (דארויפגעלד) [ואם העובד כוכבים מושכר לו לכל מלאכות הבית. טוב יותר ליתן על הבהמה מלעובד כוכבים. וצריך למכור לו הבהמה והמשא שעליה] או יפקירנה אפי' בינו לבין עצמו. דמהני בשעת הדחק. [ובשכר ישראל הבהמה מהעובד כוכבים. י"א דשכירות קניא לחיסרא. ובשכר שניהם הבהמה וגם העובד כוכבים להנהיגה. ולא קבל ישראל מזונות ואחריות הבהמה. ולא שכר דוקא בהמה זו לכ"ע אין מצווה על שביתתה ומותר להניח חפציו על הבהמה]. ג) יבאין עמו עובד כוכבים דמניחו על הבהמה. כדי שלא יתחייב מכות כדרך משום מחמר כשמנהיגה ישראל. להכי לא תעשה הבהמה עקירה והנחה עם המשא. רק כשעקרה יד ורגל לילך. מניח עליה המשא. וקודם שתעמיד ימלנה תיבנה [דבסקים פסידא ושלא יעבור אדאריתא לא חישש לאיסור מוקצה. ולי"א בחשש נגיבה לדידן דלית לן ר"ה. מותר להוציא מעותיו חוץ לעירוב כא"ר ש"א ס"ק "ט]. וי"א דבאופן כזה באין עובד כוכבים. מותר להנהיג הבהמה בקול. ד) ובהחשיך לו בדרך והיא רוכב אפילו רגליו למעלה מי"ט ירד. דלא כי"א דלא ירד אז. ה) וביושב בעגלה אפילו עובד כוכבים מליכה. ירד. ואם חלל העגלה סלבד גובה הגלגלים גבוה י"ט ורחבה ד"ט. דהו"ל כ"ה"י גמור [וצריך ליזהר המהלך מליטול או מלהניח לשם שום דבר משתחשך] אז אין בו חשש דשביתת בחמתי שתמשיך העגלה. דהמורך רשות או מעבירו ד"א בר"ה פטור ואסור. ובבהמה ל' אשבתין. ולי"א בשבות גם משום מחמר ליכא. ובפרט כשהעגלה למעלה מי"ד ולא עמדת רק מתגלגלת. ו) ובהחשיך ואין עמו עובד כוכבים ובהמה. עדיף ליתן כיסו לשומה מלחרש. ולחרש מלקטן. ז) ובאין עמו גם א' מאלו. ממלטלו פחות פחות מד' אמות ויעמוד כל פעם בינתיים. הגיע לחצר של עיר שהוא מקום המשתמר נוטל מעל החמור כלים הנימלים. ושאינם נימלים מתיר את החבלים והשקים נופלים ואם ירא שישתברו מניח כרים מתחת. ואם הכלים כבדים שאז א"א לשמוט הכרים אח"כ מתחת הכלים המוקצים ומבטל כלי מהיכנו. מותר שיטלטל המוקצה לפי שעה: **משנה ב.** ג. ד. קשין של שבלים שקושרים בב' או בג' מקומות מותר להתירן [ויש אוסרין בקשר של קיימא]. כדי שתאכל מהן הבהמה. וכן כל שווי אוכל בדבר שאינו אוכל מותר. ורק מטרח באוכלא שראוי כבר. לתקנו יותר כגון לשפשף הקשין או להתך עשב של הבואה שלא גדל שליש גדולו וחרובין אפילו לדקה ששניה דקות אסור. וכן אין אובסין את הגמל לאאכילו כל כך עד שמרחיבין בני מעיו כאבוס ואין דורסין לו מאכל בגרונו למקום שאינו יכול להחזירו. רק תוחב המאכל למקום שתוכל להחזירו וכן בעגלים. וכן נותנין נידעלן לאווז למקום שתוכל להחזיר. אבל לא ימלטל האווז. ואין נובלין מורסן לבהמה או תרנגולים [ולרמב"ן מעם מעם שרי]. רק נותנין מים למורסן ומעביר בו בהרוור או מקל שתי וערב [לא בסיבוב] ומנערו מכלי אל כלי שיתערב ומותר לערב המורסן כדרכו בכלי אחד אפילו כורים. ומחלקן אותו בכלים הרבה. לכל בהמה ובהמה. ויש אוסרים ליתן מים ע"ג מורסן. ורק בנתן מע"ש מותר להוליך בו שתי וערב. ואין נותנין מים או מזונות לפני דבורים או יוני שובך ועליה. או לחזיר [דאדור איש שמגדל הזרים כי"ד קי"ז] ורק לפני איזזים ותרנגולים ויוני ביתות או כלב מותר. מחתכין דלועי' קשי' שנתלשו סבעי"י לפני בהמה. ונבלה קשה אפי' נתנבלה בשבת ואפי' היתה בריאה מבעו"י לפני כלבים. ומותר לפר' לחם לתרנגולים: **משנה ה** רק בגדר ממאכל או ממלבוש לצורך שבת מתירין אותו בשבת אעפ"י שתי' לו פנאי להתירם קודם שבת. ובעל יכול לחפר גדרי אשתו אפי' שאינם לצורך שבת. שאם לא יפר לת היום. לא יכול עוד להפירם. מודדין בשבת מדידה של מצוה. כגון למדוד המקוה אם יש בה ס"ס. ולמדוד אזור מי שהוא חולה וללחוש עליו. דין פקק ההלין מבואר לעיל פי"ז מ"ו ומ"ח. ואפי' אחר שמת אדם מותר לסתום למנע הטומאה. דין קשר של קיימא ואינו קיימא עי' לעיל פט"ו ועי' סוף עירובין. לענין מצות:

נשלמה מסכת שבת

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org